



आ.व. २०७८/०७९

# वार्षिक प्रतिवेदन



नेपाल सरकार

राष्ट्रिय योजना आयोग

सिंहदरबार, काठमाडौं, नेपाल



राष्ट्रिय योजना आयोग (गठन तथा कार्य सञ्चालन) आदेश,  
२०७४ को दफा २३ को व्यवस्था अनुसार प्रस्तुत

आ.व. २०७८/०७९

# वार्षिक प्रतिवेदन



नेपाल सरकार

राष्ट्रिय योजना आयोग

सिंहदरबार, काठमाडौं, नेपाल

आर्थिक वर्ष २०७८/७९

वार्षिक प्रतिवेदन

प्रतिलिपि अधिकार © राष्ट्रिय योजना आयोग

प्रकाशक

नेपाल सरकार

राष्ट्रिय योजना आयोग

सिंहदरवार, काठमाण्डौ, नेपाल

टेलिफोन नं. ९७७ -१- ४२११००४, ४२१११३२

[www.npc.gov.np](http://www.npc.gov.np)

# राष्ट्रीय योजना आयोग



सम्माननीय प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवा  
सम्माननीय प्रधानमन्त्री एवं अध्यक्ष



डा. दिलबहादुर गुरुङ  
सदस्य (हाल उपाध्यक्षको समेत जिम्मेवारी)



श्री शंकरदास बैरागी  
मुख्य सचिव एवं पदेन सदस्य



डा. राम कुमार फुयाल  
सदस्य



डा. उमा शंकर प्रसाद  
सदस्य



प्रा.डा. सुरेन्द्र लाभ कर्ण  
सदस्य



श्री सलोनी प्रधान सिंह  
सदस्य



पुष्परमण बाग्ले (पिएच.डी.)  
सदस्य



श्री कृष्णहरि पुष्कर  
अर्थ सचिव एवं पदेन सदस्य



श्री केवल प्रसाद भण्डारी  
सदस्य सचिव





नेपाल सरकार  
**राष्ट्रिय योजना आयोग**  
सिंहदरबार, काठमाडौं

मिति : २०७९।०।४

सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यू,  
प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय,  
सिंहदरबार, काठमाडौं ।

**आयोगको आर्थिक वर्ष २०७८।७९ को वार्षिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गरेको ।**

राष्ट्रिय योजना आयोग (गठन तथा कार्य सञ्चालन) आदेश, २०७४ को दफा २३ को व्यवस्था अनुसार यस आयोगले आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा सम्पादन गरेको प्रमुख काम तथा हासिल गरेका उपलब्धीहरूको वार्षिक प्रतिवेदन आयोगको मिति २०७९/०७/२९ गतेको निर्णयानुसार प्रस्तुत गरेको व्यहोरा सादर अनुरोध गर्दछु ।

(केवल प्रसाद भण्डारी)

सदस्य सचिव





# दुई शब्द

राष्ट्रिय योजना आयोगले आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा सम्पादन गरेका मुख्य-मुख्य कामहरूको संकलन गरी यो वार्षिक प्रतिवेदन प्रकाशन गरेकोमा मलाई खुशी लागेको छ ।

राष्ट्रिय योजना आयोगले राष्ट्रिय विकास योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्ने गराउने, विकास आयोजना/कार्यक्रमको अनुगमन गर्ने गराउने र संघ, प्रदेश र स्थानीय तहबिच समन्वय गर्ने जिम्मेवारी निर्वाह गर्दै आएको छ । आयोगले मुलुकको समग्र समृद्धिका लागि दुरगामी सोंच सहितको दीर्घकालीन लक्ष्य, मार्गचित्र, नीति तथा योजना तर्जुमा, क्षेत्रगत रणनीतिहरूको तर्जुमा, त्यसको कार्यान्वयनमा सहजीकरण, नयाँ विकास कार्यक्रमहरूको लेखाजोखा, पूर्वपरीक्षण र मुल्याङ्कन लगायतका कार्यहरू सम्पादन गर्दै आएको छ । साथै, राष्ट्रिय तथ्याङ्क प्रणालीलाई सबल बनाउदै तथ्य प्रमाणमा आधारित नीति तथा योजना र कार्यक्रम अघि बढाउन आयोगले प्रयास गर्दै आएको छ । साथै, आयोगले राष्ट्रिय स्रोतको अनुमान, प्रक्षेपण र वितरण सहित अर्थतन्त्रका समष्टिगत क्षेत्रहरूको अध्ययन गरी हरेक वर्ष वार्षिक विकास कार्यक्रमसंगै मध्यमकालिन खर्च संरचना तर्जुमा गरेको छ । आयोग गठन तथा कार्यसंचालन सम्बन्धी आदेश एवम् सम्बद्ध कानुनको परिधिमा रही आयोग आफ्ना वार्षिक कार्यक्रम र क्रियाकलापहरू संचालनमा कटिबद्ध छ ।

विकास कार्यक्रम र आयोजना कार्यान्वयनबाट अपेक्षित नतिजा हासिल गर्न कार्यक्रम र आयोजनाको छनौटमा उपयुक्त मापदण्डहरूको तर्जुमा, कार्यान्वयनमा सम्बद्ध एजेन्सी बिचको उच्च स्तरको समन्वय र तीन तहबिचको समन्वय र सहकार्य मजबुद बनाउदै लैजानुपर्ने आवश्यकता देखिएको छ । यस क्रममा आयोगको समग्र काममा नेतृत्व तथा अभिभावकत्व प्रदान गर्नुहुने सम्माननीय प्रधानमन्त्री एवम् यस आयोगका अध्यक्षज्यूमा आभार व्यक्त गर्दछु । साथै आयोगको कार्यसम्पादनमा महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दै प्रतिवेदन तयारीमा योगदान पुर्याउनु हुने आयोगका सम्पूर्ण सदस्यहरू, सदस्यसचिव, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन महाशाखामा काम गर्ने कर्मचारी लगायत सम्पूर्ण कर्मचारीहरूमा समेत हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछु ।

## डा. दिल बहादुर गुरुङ

सदस्य

(हाल उपाध्यक्षको समेत जिम्मेवारी)

२०७९ मंसिर



# विषय-सूची

## परिच्छेद-एक

<b>प्रारम्भिक .....</b>	<b>१</b>
१.१ पृष्ठभूमि .....	१
१.२ राष्ट्रिय योजना आयोगको परिचय .....	१
१.३ राष्ट्रिय योजना आयोगको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि .....	२
१.४ राष्ट्रिय योजना आयोगको गठन .....	४
१.५ राष्ट्रिय योजना आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकार .....	५
१.६ आयोगको गठन आदेश र अन्य संस्थागत तथा कार्यगत व्यवस्था .....	११

## परिच्छेद - दुई

<b>राष्ट्रिय योजना आयोगबाट सम्पादित प्रमुख कार्यहरु:.....</b>	<b>१५</b>
२.१ दीर्घकालीन सोच, तथ्यपरक नीति तथा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन समन्वय तथा सहजीकरण .....	१५
२.२ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन .....	१७
२.३ तहगत समन्वय एवं सहकार्यात्मक संघीयता सुदृढीकरण.....	१९
२.४ अध्ययन, अनुसन्धान तथा अन्वेषण .....	२०
२.५ आयोगबाट सम्पादित अन्य कार्यहरु .....	२२

## परिच्छेद -तीन

<b>विकास व्यवस्थापनका वर्तमान अवस्था, समस्या र चुनौतीहरु.....</b>	<b>३१</b>
३.१ विद्यमान अवस्था.....	३१
३.२ विकास व्यवस्थापन सम्बन्धी समस्या .....	३२
३.३ विकास व्यवस्थापनका लागि गरिएका सुधारहरु.....	३३
३.४ राष्ट्रिय योजना आयोगले सामना गरेका समस्या तथा चुनौतीहरु.....	३५
३.५ राष्ट्रिय योजना आयोगले आगामी दिनमा ध्यान दिनुपर्ने विषयहरु .....	३६
३.६ योजना तथा बजेट प्रणालीमा गर्नुपर्ने सुधारहरु .....	३७

## अनुसूचीहरू

अनुसूची -१	राष्ट्रिय योजना आयोगको स्वरूप .....	३९
अनुसूची -२	आयोगका पदाधिकारीज्यूहरु लगायत कर्मचारिहरुको विवरण .....	४०
अनुसूची -३	राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिको स्वरूप .....	४५
अनुसूची -४	राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिको ४९ औं बैठक निर्णयहरु र कार्यान्वयन स्थिति .....	४६
अनुसूची -५	राष्ट्रिय योजना आयोगको बैठकका निर्णयहरु .....	५५
अनुसूची -६	पन्द्रौं योजनाको नतिजा खाका प्रगति .....	७५
अनुसूची -७	मध्यमकालीन खर्च संरचना (आर्थिक वर्ष २०७८/७९-२०८०/८१) .....	७८
अनुसूची -८	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को विकास कार्यक्रम तथा बजेट .....	८९

## परिच्छेद - एक

# प्रारम्भिक

### १.१ पृष्ठभूमि

नेपालको समग्र विकासको लागि दीर्घकालीन सोच सहितको योजना तर्जुमा गर्ने, अध्ययन अनुसन्धानका आधारमा तथ्यपरक क्षेत्रगत नीति एवम् रणनीतिहरू तयार गरी विकासका कार्यक्रमलाई लक्षित दिशामा निर्देशित गर्ने, राष्ट्रिय गौरव एवं रुपान्तरणकारी आयोजना र प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रम तथा आयोजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरी तथ्यमा आधारित पृष्ठपोषण उपलब्ध गराउने, विकास प्रकृत्यामा अनुभूत गरिएका वा सम्भावित समस्या एवम् व्यवधानको सहजीकरण गर्ने र नेपाल सरकारको विकास सल्लाहकारको भूमिका निर्वाह गर्नका लागि विशिष्टिकृत केन्द्रीय निकायको रूपमा राष्ट्रिय योजना आयोग रहँदै आएको छ। आयोगले दीर्घकालीन सोचसहितको कार्यान्वयनयोग्य आवधिक योजनाको तर्जुमा, नीतिगत तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखापर्ने जटिलताको प्रभावकारी समन्वय, सरलीकरण, स्रोतको आँकलन, पहिचान र प्राथमिकीकरणका आधारमा न्यायोचित वितरण, वित्तीय संघीयताको कार्यान्वयन र मध्यमकालीन खर्च संरचनाको सुदृढीकरण, नतिजामूलक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन पद्धतिको विकास र तथ्याङ्क प्रणालीलाई वैज्ञानिक, भरपर्दो र पहुँच योग्य बनाउने दायित्वलाई प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गर्दै आएको छ।

राष्ट्रिय योजना आयोगको विकासक्रम, आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकार, संस्थागत तथा कार्यगत व्यवस्था, गत आर्थिक वर्षमा सम्पादित प्रमुख कार्यहरू तथा उपलब्धी, आयोगको कामकारवाहीमा देखापरेका समस्या तथा चुनौतीहरू र आयोगको भावी कार्यदिशा समेटेर राष्ट्रिय योजना आयोग गठन तथा कार्य सञ्चालन आदेश, २०७४ को दफा २३ (१) को व्यवस्था अनुसार यो प्रतिवेदन तयार गरिएको छ। आयोगको कार्यजम्मेवारी भित्र रही गत वर्ष राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिको बैठकबाट भएका निर्णयहरूको कार्यान्वयन अवस्था, आयोगबाट भएका आन्तरिक मूल्याङ्कनका निचोड, आयोगले तर्जुमा तथा प्रकाशन गरेका विकास कार्यक्रम तथा आयोजना सम्बन्धी मापदण्ड र मार्गदर्शन, विनियोजित बजेट र खर्चको अवस्था र आयोगको पूर्ण र नियमित बैठकबाट भएका निर्णयहरू तथा आयोगबाट भएका मुख्य अध्ययनका निचोडहरूलाई प्रतिवेदनको अनुसूची खण्डमा समावेश गरिएको छ।

### १.२ राष्ट्रिय योजना आयोगको परिचय

राष्ट्रिय योजना आयोग राष्ट्रिय विकास परिषद् अन्तर्गत रहेको देशको विकास योजना तथा नीति तर्जुमामा सल्लाह दिने उपल्लो निकाय हो। यसले आवधिक योजनाको तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा

समन्वय र सहजीकरण गर्दै आएको छ। यसले विकास योजना, नीति तथा कार्यक्रमहरूको अनुगमन र मूल्याङ्कनको लागि केन्द्रीय निकायको रूपमा कार्य गर्दछ। यसैगरी यस आयोगले देशको आर्थिक विकास सम्बद्ध विषयहरूमा विचार आदानप्रदान, बहस, छलफल र अन्तक्रियाका लागि एउटा मञ्चको रूपमा कार्य गर्दछ। यसबाहेक यसले नागरिक समाज, गैरसरकारी संस्थाहरू र निजी क्षेत्रको समस्याहरू विश्लेषण गर्ने र समाधान गर्ने संस्थाको रूपमा समेत सेवा प्रदान गर्दछ।

नेपाल सरकारको मुख्य सचिव र अर्थ सचिव आयोगको पदेन सदस्यको रूपमा रहने व्यवस्था छ। आयोगका सदस्य सचिवले आयोगको प्रशासकीय प्रमुखको रूपमा समेत कार्य गर्ने व्यवस्था रहेको छ। आयोगको प्रशासनिक संगठन संरचना अनुसार ७ वटा महाशाखाहरू र सो अन्तर्गतका शाखाहरू रहेका छन्। केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागले यस आयोग अन्तर्गत रहेर कार्य गर्दछ। प्रत्येक महाशाखा, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग र शाखाहरूमा क्रमशः सहसचिव, महानिर्देशक तथा उपसचिवले नेतृत्व गर्दछन्।

आयोगको वर्तमान संगठन संरचना र यसका विभिन्न कार्यहरू नेपाल सरकार मं.प.को मिति २०७४।११।२८ को निर्णयानुसार स्वीकृत गठन तथा कार्य सञ्चालन आदेश, २०७४ मा व्यवस्था गरिएको छ। साथै यसको भूमिका र कार्य जिम्मेवारीहरू आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ तथा आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ मा समेत उल्लेखित छ। राष्ट्रिय योजना आयोगको गठन तथा कार्यसञ्चालन आदेश, २०७४ मा आयोगको काम, कर्तव्य, अधिकार र जिम्मेवारी स्पष्ट रूपमा व्यवस्था गरेको छ। आर्थिक व्यवस्थापन, पूर्वाधार तथा उत्पादन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, अनुसन्धान, अन्वेषण तथा तहगत समन्वय, प्रशासन, दीगो विकास तथा अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध र सामाजिक विकास महाशाखा गरी ७ वटा महाशाखाहरू आयोग अन्तर्गत रहेका छन्।

### १.३ राष्ट्रिय योजना आयोगको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि

योजनावद्ध विकास प्रक्रियाको प्रारम्भसँगै वि.सं.२०१३ मा प्रथमपटक योजना आयोगको नामबाट प्रधानमन्त्रीको अध्यक्षतामा योजना निर्माण गर्ने निकाय गठन भएको थियो। यसलाई सक्षम र प्रभावकारी बनाउन योजना मण्डल ऐन, २०१४ अनुसार त्यही वर्ष योजना मण्डलको स्थापना भएको थियो।

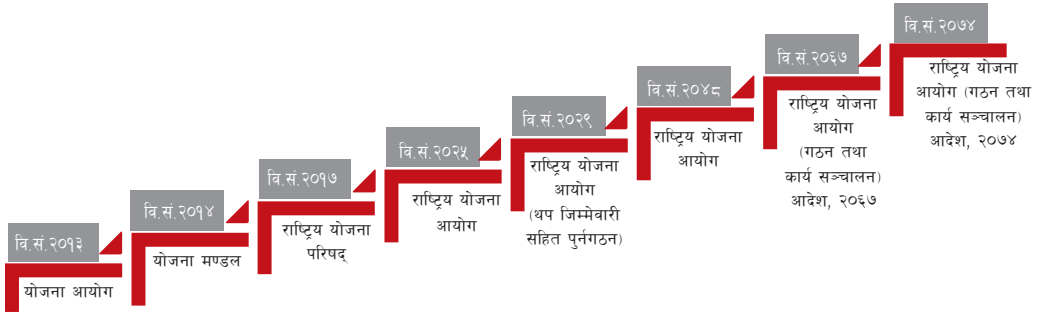
योजना तर्जुमा गर्ने जिम्मेवारी बाहेक योजना मण्डललाई विविध कार्यकारी अधिकारहरू सुम्पिएको थियो। वि.सं.२०१७ मा बहुदलिय व्यवस्थालाई अन्त्य गरिएसँगै तत्कालीन राजा स्वर्गीय श्री ५ महेन्द्र वीर विक्रम शाहको अध्यक्षतामा राष्ट्रिय योजना परिषद् (National Planning Council) को स्थापना भएको र परिषद्को निर्णय मन्त्रिपरिषद्को निर्णय बराबरको मान्यता दिई परिषद्लाई

आर्थिक योजना तथा नीति निर्माणको लागि सबैभन्दा अधिकार प्राप्त निकायको रूपमा स्वीकार गरिएको थियो । प्रारम्भमा परिषद्लाई सहयोग पुऱ्याउन छुट्टै एउटा सचिवालयको स्थापना भएको थियो । यद्यपि, वि.सं.२०१९ मा आर्थिक विकास मन्त्रालयको स्थापना भए पश्चात सोही मन्त्रालयले सचिवालयको कार्य गर्न थाल्यो र विकास बजेट एवं वैदेशिक सहायता सम्बन्धी अन्य क्रियाकलापहरू राष्ट्रिय योजना परिषद् अन्तर्गत ल्याइयो ।

वि.सं. २०२० मा राष्ट्रिय विकास परिषद् विघटन भयो र केन्द्रीय रूपमा योजना निर्माण गर्ने निकाय मन्त्रपरिषद्को अध्यक्षले अध्यक्षता गर्ने गरी उस्तै नाम दिई गठन गरियो । मन्त्रपरिषद्का सबै मन्त्रीहरू सो निकायको पदेन सदस्य हुने गरी आर्थिक विकास (Economic affairs) मन्त्रालयलाई योजना मन्त्रालयको रूपमा पुनर्गठन गरियो ।

वि.सं. २०२५ मा विकास बजेट र वैदेशिक सहायतासम्बन्धी सबै कार्यहरू आर्थिक योजना मन्त्रालयबाट अर्थ मन्त्रालयलाई दिइयो । मन्त्रपरिषद्को अध्यक्षले अध्यक्षता गर्ने राष्ट्रिय योजना परिषद्लाई प्रधानमन्त्रीबाट अध्यक्षता गर्ने राष्ट्रिय योजना आयोगबाट प्रतिस्थापन भई यसलाई सघाऊ पुऱ्याउन छुट्टै सचिवालय स्थापना गरियो । वि.सं. २०२९ मा तयार गरिएको एउटा बृहत अध्ययनको प्रतिवेदनबाट प्रस्ताव गरे अनुसार केन्द्रीय योजना निर्माण सम्बन्धी निकायले गर्ने कार्य तथा जिम्मेवारीहरू राष्ट्रिय योजना आयोगलाई दिने गरी यसलाई पुनर्गठन गरियो ।

वि.सं. २०४४ मा राष्ट्रिय योजना आयोगको स्वरूपमा सामान्य परिवर्तन गरियो । वि.सं. २०४७ पश्चात् वि.सं. २०४८ मा राष्ट्रिय योजना आयोगमा केही परिवर्तनहरू भएको थियो । पुनर्गठन भएको सो आयोगको अध्यक्षता प्रधानमन्त्रीले गर्ने र पूर्णकालीन उपाध्यक्ष सहितको ५ जना सदस्यहरू र एक जना सदस्य सचिव रहने व्यवस्था गरियो । मुख्य सचिव र अर्थ सचिव पदेन सदस्यहरूको रूपमा समावेश गरियो । वि.सं. २०६२/६३ पश्चातको अन्तरिम संविधान जारी भएसँगै तत्कालीन सरकारले आयोगको गठन तथा कार्य सञ्चालन विधिलाई व्यवस्थित गर्न राष्ट्रिय योजना आयोगको गठन तथा कार्य सञ्चालन आदेश, २०६७ जारी गर्‍यो । वि.सं. २०७२ असोज ३ गते नेपालको संविधान जारी भए पश्चात मिति २०७४/११/२८ को नेपाल सरकारको निर्णयबाट नेपालको संविधान बमोजिम दूरगामी सोचसहितको विकास नीति तथा योजनाको तर्जुमा, कार्यान्वयनमा सहजीकरण र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरी नेपाल सरकारलाई अनुसन्धान वा विश्लेषण गरिएका सूचनाका आधारमा सल्लाह र सहयोग प्रदान गर्ने विशिष्टीकृत निकायका रूपमा काम गर्ने गरी नयाँ गठन तथा कार्य सञ्चालन आदेश, २०७४ बमोजिम राष्ट्रिय योजना आयोगको पुनर्गठन गरिएको छ । हाल राष्ट्रिय योजना आयोग सोही गठन आदेशमार्फत संचालनमा रहेको छ । यसको ऐतिहासिक विकासक्रमलाई देहायबमोजिम को ढाँचामा प्रस्तुत गरिएको छ :-



## १.४ राष्ट्रिय योजना आयोगको गठन

### १.४.१ आयोग गठनको आधार

नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्को मिति २०१४/११/२८ को बैठकले राष्ट्रिय योजना आयोग (गठन तथा कार्य सञ्चालन) आदेश, २०१४ स्वीकृत गरे बमोजिम देहाय बमोजिमको एक राष्ट्रिय योजना आयोग गठन हुने व्यवस्था छ :

- |  |             |
|--|-------------|
| (क) प्रधानमन्त्री  | -अध्यक्ष    |
| (ख) नेपाल सरकारबाट नियुक्त एक जना                              | -उपाध्यक्ष  |
| (ग) नेपाल सरकारबाट नियुक्त कम्तीमा एकजना महिला सहित बढीमा छजना | -सदस्य      |
| (घ) मुख्य सचिव, नेपाल सरकार                                    | -सदस्य      |
| (ङ) सचिव, अर्थ मन्त्रालय                                       | -सदस्य      |
| (च) सचिव, राष्ट्रिय योजना आयोग                                 | -सदस्य-सचिव |

खण्ड (ख) र (ग) बमोजिमका उपाध्यक्ष र सदस्यहरूले आयोगको पूर्णकालीन पदाधिकारीको रूपमा कार्य गर्ने व्यवस्था रहेको छ ।

खण्ड (ग) बमोजिमका सदस्यको नियुक्ति गर्दा देहाय बमोजिमको विषय क्षेत्रको प्रतिनिधित्व हुने गरी विज्ञता र समावेशी आधारमा गरिने व्यवस्था रहेको छ ।

आयोगको कार्यक्षेत्र मुख्यतया निम्नानुसार रहेका छन् ;

- आर्थिक विकास,
- सामाजिक विकास,
- भौतिक पूर्वाधार, जलस्रोत तथा उर्जा,
- अन्य प्राकृतिक स्रोत र मानवस्रोत व्यवस्थापन र
- सुशासन तथा व्यवस्थापन ।



### १.४.२ आयोगको संगठन संरचना:

प्रधानमन्त्रीको अध्यक्षतामा गठित राष्ट्रिय योजना आयोगको हालको संगठन संरचनामा पूर्णकालीन उपाध्यक्ष, एक जना महिला सहित बढीमा ६ जना सदस्यहरू र एक जना सदस्यसचिव तथा नेपाल सरकारका मुख्य सचिव र अर्थ सचिव पदेन सदस्यको रूपमा रहने व्यवस्था छ। नेपाल सरकार, मन्त्रपरिषद्को मिति २०७५/१/११ को बैठकले माथि उल्लिखित व्यवस्था अनुसार गठन गरेको आयोगको स्वरूप अनुसूची -१ मा संलग्न छ।

नेपाल सरकार, मन्त्रपरिषद्बाट मिति २०७५/२/१३ मा स्वीकृत आयोगको वर्तमान संगठन संरचना अनुसार गठन आदेशको दफा १७ को व्यवस्था अनुरूप आयोगको प्रशासनिक नेतृत्व नेपाल सरकारको निजामती सेवाको विशिष्ट श्रेणीको सचिवले गर्ने गरी कूल १०५ जनाको दरबन्दी रहेको छ। आयोगका प्रशासकीय प्रमुखको रूपमा रहने सचिवले आयोगको सदस्य सचिवको समेत कार्य सम्पादन गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। हालको संगठन संरचना अनुसार आयोगमा नेपाल प्रशासन सेवाको राजपत्रांकित प्रथम श्रेणीका सहसचिवको नेतृत्वमा विषयगत महाशाखाहरू र महाशाखा अन्तर्गत विभिन्न शाखाहरू रहेका छन्। आयोगमा कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण अनुसूची २ मा उल्लेख गरिएको छ।

### १.५ राष्ट्रिय योजना आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकार

#### १.५.१ राष्ट्रिय योजना आयोगको (गठन तथा कार्य सञ्चालन) आदेश, २०७४ मा उल्लेख गरिए अनुसार आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकारहरू

##### (क) दीर्घकालीन सोच, तथ्यपरक नीति तथा योजना तर्जुमा:

१. मुलुकको समग्र समृद्धिकालागि दूरगामी सोचसहितको दीर्घकालीन लक्ष्य, मार्गचित्र, नीति तथा योजना तर्जुमा गरी त्यसको कार्यान्वयनको सहजीकरण गर्ने,
२. आर्थिक विकास, सामाजिक विकास, भौतिक पूर्वाधार, जलस्रोत तथा उर्जा, अन्य प्राकृतिक स्रोत, मानव स्रोत व्यवस्थापन, सुशासन र व्यवस्थापन लगायतका क्षेत्रमा रणनीतिक प्रकृतिका आवधिक नीति तथा योजना तयार गर्ने,
३. सम्बन्धित मन्त्रालय तथा निकायसँगको समन्वयमा संघीयस्तरका नयाँ विकास कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूको लेखाजोखा, पूर्व मूल्याङ्कन तथा परीक्षणसमेत गरी सहमति दिने,
४. लाभ लागत लगायतका विविध विश्लेषणको आधारमा आयोजना बैक (प्रोजेक्ट बैक) निर्माण गर्ने, गराउने,
५. राष्ट्रिय स्रोतको अनुमान, प्रक्षेपण र वितरण, आयोजनाको आर्थिक, सामाजिक वित्तीय, प्राविधिक र वातावरणीय विश्लेषणको लागि राष्ट्रिय मापदण्ड तयार गर्न लगाउने,

६. अध्ययन, अनुसन्धान तथा तथ्यपरक नीति निर्माण प्रक्रियालाई अवलम्बन गरी विभिन्न क्षेत्रगत नीतिहरूको निर्माण तथा तिनको कार्यान्वयनको समन्वय र सहजीकरण गर्ने,
७. अर्थतन्त्रका समष्टिगत क्षेत्रहरूमा अध्ययन गरी त्यस बमोजिमको नीति तथा योजनाहरूको तर्जुमा गर्ने, गराउने,
८. राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय नीति संवाद तथा लगानी मञ्चको विकास, सञ्चालन, समन्वय र सहजीकरण गर्ने,
९. अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड अनुकूल राष्ट्रिय तथ्याङ्क प्रणालीको विकास र संप्रेषण गर्ने, गराउने ।

**(ख) अनुगमन तथा मूल्याङ्कन :**

१. मुलुकको विकास सम्बन्धी नीति, योजना, कार्यक्रम तथा आयोजनाको कार्यान्वयन, प्रतिफल तथा प्रभावको विश्वसनीय र प्रभावकारी अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीको विकास गर्ने तथा त्यसलाई नेपाल सरकारका विभिन्न निकायहरूमा लागू गरी संस्थागत गराउने,
२. मूल्याङ्कनका लागि आवश्यक मापदण्ड र प्रक्रिया निर्धारण गरी विषयक्षेत्रगत नीतिहरू र प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूको प्रभाव मूल्याङ्कन गर्ने, गराउने र त्यसको आधारमा नीति तथा कार्यान्वयनको तहमा गर्नुपर्ने सुधार गराउने,
३. अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको विषयमा सरकारी, सार्वजनिक, स्वतन्त्र मूल्याङ्कनकर्ता तथा विषयगत पेशागत संघ संस्था, नागरिक समाज र विकासका साभेदारबीच सञ्जालको विकास र यससम्बन्धी अनुभवको आदान प्रदान गरी विशेषज्ञताको विकास गर्न, गराउने ।

**(ग) तहगत समन्वय :**

१. संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको विकाससम्बन्धी नीति तथा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनमा समन्वय, सहयोग र सहजीकरण गर्ने ।

**(घ) अध्ययन, अनुसन्धान तथा अन्वेषण :**

१. कुनै राष्ट्रिय नीतिको सान्दर्भिकता वा विकास योजना तथा कार्यक्रमका विभिन्न पक्षको विषयमा स्वतन्त्र विज्ञ व्यक्ति, निकाय वा संस्थाबाट अन्तर्राष्ट्रियस्तरको शोध तथा अनुसन्धान गर्ने, गराउने र तत्सम्बन्धी प्रणालीको विकास गर्ने ।
२. प्राज्ञिक, सार्वजनिक, निजी क्षेत्र तथा गैर सरकारी क्षेत्रको साभेदारीमा नीति तथा योजनाको विकास तथा कार्यान्वयनको क्षेत्रमा हुने अनुसन्धान तथा अध्ययनमा प्रोत्साहन तथा सहजीकरण गर्ने ।
३. आर्थिक विकास, सामाजिक विकास, भौतिक पूर्वाधार, जलस्रोत तथा उर्जा, प्राकृतिक स्रोत

व्यवस्थापन र सुशासन तथा व्यवस्थापन लगायत विभिन्न विषयगत क्षेत्रको उत्पादन र व्यवसायको संरचना, ढाँचा तथा प्रविधिमा रुपान्तरण गर्नुपर्ने विषयका लागि तथ्यपरक नीति, सुझाव तथा प्रस्तावहरू सिफारिस गर्ने ।

### १.५.२ अन्य कानून तथा नियमावलीमा आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकार सम्बन्धी व्यवस्था:-

#### (क) आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६

##### १. ऐनको दफा ६ बमोजिम मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्नु पर्ने :-

- राष्ट्रिय योजना आयोगले आवधिक योजनाको आधारमा प्रत्येक आर्थिक वर्षमा तीन वर्ष आवधिको मध्यमकालीन खर्च संरचनाको खाका तयार गर्नु पर्ने,
- राष्ट्रिय योजना आयोगले मध्यमकालीन खर्च संरचनामा आगामी तीन वर्षको समष्टिगत वित्त खाका, बजेट तथा कार्यक्रमको खाका र नतिजाको खाकाको साथै प्रस्तावित आयोजना वा कार्यक्रमको क्रियाकलापगत विवरण, क्रियाकलापको अनुमानित प्रति इकाई लागत, आयोजना वा कार्यक्रम संचालनमा लाग्ने अनुमानित समय तथा सोबाट प्राप्त हुन सक्ने प्रतिफल समेत खुलाई प्रत्येक आयोजना वा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण गर्नु पर्ने ।

##### २. ऐनको दफा ७ बमोजिम स्रोतको अनुमान र खर्चको सीमा निर्धारण गर्नु पर्ने :-

- राष्ट्रिय योजना आयोगले अर्थ मन्त्रालयसँगको समन्वयमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तथा आगामी आर्थिक वर्षको बजेट र कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने प्रयोजनका लागि आगामी तीन वर्षमा उपलब्ध हुने स्रोत तथा गर्न सकिने खर्चको सीमाको पूर्वअनुमान चालू आर्थिक वर्षको माघ पन्ध्र गतेभित्र गरिसक्नु पर्ने,
- राष्ट्रिय योजना आयोगको उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा एक राष्ट्रिय स्रोत अनुमान समिति रहने,
- स्रोत अनुमान समितिले आवधिक योजनामा प्रक्षेपित लगानी तथा वित्तीय आवश्यकताको आधारमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको लागि संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कुल राष्ट्रिय स्रोत अनुमान गर्नु पर्ने,
- स्रोतको अनुमान भएपछि चालु वर्षको मध्यकालीन खर्च संरचना समेतलाई दृष्टिगत गरी खर्चको सीमा निर्धारण गर्नु पर्ने,
- स्रोतको अनुमान तथा खर्चको सीमा निर्धारण सम्बन्धी प्रतिवेदन अर्थमन्त्री समक्ष पेश गर्नु पर्ने ।

##### ३. ऐनको दफा ८ बमोजिम बजेट सीमा र मार्गदर्शन पठाउने दायित्व योजना आयोगको रहेको :-

- राष्ट्रिय योजना आयोगले स्रोत अनुमान समितिबाट निर्धारित स्रोत तथा खर्चको सीमाको अधीनमा रही आगामी तीन वर्षको बजेट तर्जुमाको लागि बजेट सीमा, मध्यमकालीन

खर्च संरचनाको खाका समेत उल्लेख गरी बजेट तर्जुमा सम्बन्धी मार्गदर्शन तथा ढाँचा चालू आर्थिक वर्षको माघ मसान्तभित्र सम्बन्धित मन्त्रालय, आयोग, सचिवालय वा निकायमा पठाउनु पर्ने।

#### ४. ऐनको दफा ९ बमोजिम बजेट प्रस्तावमा छलफल गरी अर्थ मन्त्रालयमा पठाउनु पर्ने :-

- लेखा उत्तरदायी अधिकृतले बजेट सीमा र मार्गदर्शनको अधीनमा रही निर्धारित ढाँचामा आफू र आफ्नो मातहतका कार्यालय वा निकायको आगामी वर्षको नीति तथा कार्यक्रम सहित बजेट प्रस्ताव तयार गरी बजेट सीमा र मार्गदर्शनमा तोकिएको समयभित्र योजना आयोग र अर्थ मन्त्रालयमा पठाउनु पर्ने,
- राष्ट्रिय योजना आयोगले प्राप्त प्रस्तावित बजेट तथा कार्यक्रमको क्षेत्रगत लक्ष्य तथा उपलब्धि, सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन, वातावरणीय अध्ययन, विस्तृत अध्ययन, ड्रइङ तथा डिजाइन सहित आयोजना स्वीकृति सम्बन्धी कागजात, जग्गा प्राप्ति, आयोजना कार्यान्वयनको समय तालिका, खरिद गुरुयोजना तथा वार्षिक खरिद योजना तथा आयोजनाको अपेक्षित प्रतिफलको विषयमा लेखा उत्तरदायी अधिकृत वा निजले तोकेको अधिकारीको उपस्थितिमा छलफल गरी सोको प्रतिवेदन अर्थमन्त्री समक्ष पेश गर्नु पर्ने।

#### (ख) अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४

- अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा १७ अनुसार नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहले खर्चको विवरण तयार गर्दा आगामी तीन आर्थिक वर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्नु पर्ने र दफा २२ अनुसार राजश्व र व्ययको अनुमान पेश गर्दा मध्यमकालीन खर्च संरचना समेत पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ।

#### (ग) आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७

##### १. मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा प्रक्रिया र समय सीमा :

१. राष्ट्रिय योजना आयोगले ऐनको दफा ६ बमोजिम मध्यमकालीन खर्च संरचनाको खाका तयार गर्दा आर्थिक अनुशासन, कार्यान्वयन क्षमता, विनियोजन कुशलता र समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व हुनेगरी समष्टिगत वित्त खाका, बजेट खाका र नतिजा खाका समावेश गरी माघ मसान्तभित्र तयार गर्नुपर्ने।
२. केन्द्रिय निकायले उपनियम १ बमोजिमको मध्यमकालीन खर्च संरचनाको खाकाको आधारमा देहायको विवरण समावेश गरी मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरी फागुन मसान्तभित्र योजना आयोग र अर्थ मन्त्रालयमा पठाउनुपर्नेछ :

- क. आयोजना वा कार्यक्रमको क्रियाकलापगत विवरण, प्रति एकाइ लागत, कार्यान्वयन अवधि र अपेक्षित प्रतिफल

- ख. तीन आर्थिक वर्षको आयोजना वा कार्यक्रमगत अनुमानित वार्षिक बजेट
- ग. गत आर्थिक वर्षको यथार्थ खर्च र चालू आर्थिक वर्षको विनियोजन सहितको बजेट खाका
- घ. तीन आर्थिक वर्षमा हासिल हुने अपेक्षित प्रतिफल, असर र प्रभावसहितको नतिजा खाका

## २. बजेट तर्जुमा प्रक्रिया:

- (१) केन्द्रीय निकायले ऐनको दफा ८ बमोजिम योजना आयोगबाट बजेट मार्गदर्शन प्राप्त भएपछि सोको अधीनमा रही आफ्नो कार्यालय वा निकायको उद्देश्य अनुरूपको लक्ष्य निर्धारण गरी सोको अनुसूची- १ बमोजिम ढाँचामा वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम र योजना आयोगले तोकेको ढाँचामा मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्नु पर्नेछ ।
- (२) केन्द्रीय निकायले उपनियम (१) बमोजिम बजेट मार्गदर्शन प्राप्त भएको सात दिनभित्र सो मार्गदर्शनमा उल्लिखित बजेट सिमाको अधीनमा रही आफ्नो कार्यालयको आगामी आर्थिक वर्षको लागि बजेट तथा कार्यक्रम र मध्यमकालीन खर्च संरचना प्रस्ताव गरी पठाउन अवधि तोकी मार्गदर्शन तथा ढाँचा सहित मातहतको कार्यालयलाई लेखी पठाउनु पर्नेछ ।
- (३) उपनियम (२) बमोजिम बजेट मार्गदर्शन प्राप्त भएपछि प्रत्येक कार्यालयले आफ्नो कार्यालयको उद्देश्य अनुरूपको लक्ष्य निर्धारण गरी सोको आधारमा अनुसूची- १ बमोजिम ढाँचामा वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम र योजना आयोगले तोकेको ढाँचामा मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गरी तालुक मन्त्रालय वा निकायमा पठाउनु पर्नेछ ।
- (४) कार्यालयले बजेट तर्जुमा गर्दा वैदेशिक सहायताबाट संचालन गरिने कार्यक्रम वा आयोजनाको हकमा विदेशी सहायता सम्भौता भइसकेको वा अर्थ मन्त्रालयबाट सहमति प्राप्त कार्यक्रम वा आयोजनाको लागि मात्र बजेट प्रस्ताव गर्नु पर्नेछ ।
- (५) कार्यालयले बजेट प्रस्ताव गर्दा आफ्नो कार्यालयबाट राजस्व उठ्ने भएमा सोको अनुमान समेत पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (६) कार्यालयको बजेट तर्जुमा गर्दा राष्ट्रिय योजना बैकमा प्रविष्ट भएको, योजना आयोगबाट कार्यान्वयनको लागि स्वीकृत भएको र अर्थ मन्त्रालयबाट स्रोत सुनिश्चितता सहित सहमति दिइएको बहुवर्षीय आयोजनाको रूपमा कार्यान्वयन गरिने आयोजनाको आवश्यक रकम प्रस्ताव गर्नु पर्नेछ ।
- (७) कार्यालयले वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयन तालिका बनाउँदा कार्यान्वयन गरिने आयोजना वा कार्यक्रमको पूर्व तयारी अवस्था, खरिद विधि छनौट, प्राविधिक तथा अन्य जनशक्ति व्यवस्थापन, लागत अनुमान तयार गर्ने तथा बोलपत्र आवहान गर्ने जस्ता कार्य प्रथम त्रैमासिक अवधिभित्र सम्पन्न गर्ने गरी बजेट प्रस्ताव गर्नु पर्नेछ ।

- (८) कार्यालयले बजेट तर्जुमा गर्दा आगामी आर्थिक वर्षमा कार्यान्वयन गरिने कार्यक्रम वा आयोजनाको लक्ष्य र कुल लागत, गत आर्थिक वर्षसम्मको प्रगति, चालू आर्थिक वर्षको लक्ष्य र छ महिनासम्मको प्रगति विवरण बजेटमा समावेश गर्नु पर्नेछ ।
- (९) कार्यालयले यस नियम बमोजिम बजेट तथा कार्यक्रम र मध्यकालीन खर्च संरचना पठाउँदा सोसाथ अनुसूची-२ बमोजिमको ढाँचामा कार्यालयको चालू आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनासम्मको प्रगति विवरण समेत पठाउनु पर्नेछ ।
- (१०) उपनियम (३) बमोजिम मातहतको कार्यालयबाट बजेट तथा कार्यक्रम र मध्यकालीन खर्च संरचना खाका प्राप्त भएपछि लेखा उत्तरदायी अधिकृतले उपनियम (१) बमोजिम तर्जुमा गरेको र मातहत कार्यालयबाट प्राप्त बजेट तथा कार्यक्रम र मध्यकालीन खर्च संरचनाको विश्लेषण तथा जाँच गरी बजेट मार्गदर्शन र आवधिक योजना अनुरूप उपलब्धिमूलक भए वा नभएको यकीन गरी त्यस्तो बजेट तथा कार्यक्रम स्वीकृत गरी अर्थ मन्त्रालय र योजना आयोगमा पठाउनु पर्नेछ ।
- (११) उपनियम (११) बमोजिम लेखा उत्तरदायी अधिकृतले बजेट तथा कार्यक्रम स्वीकृत गर्दा प्राप्त बजेट सीमाबाट प्रतिबद्धता रकम र भुक्तानी हुन बाँकी सिर्जित दायित्वको लागि पुग्ने रकम छुट्याएर मात्र अन्य कार्यक्रमको लागि बजेट स्वीकृत गर्नु पर्नेछ ।
- (१२) उपनियम (११) बमोजिम स्वीकृत बजेट तथा कार्यक्रम पठाउँदा बजेट मार्गदर्शनको आधारमा त्रैमासिक विभाजनसहित मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली मार्फत पठाउनु पर्नेछ ।
- (१३) केन्द्रिय निकायले वितीय हस्तान्तरण अन्तर्गतको सशर्त अनुदान रकमको प्रस्ताव गर्दा चालू कार्यक्रमको निरन्तरता, त्यस्तो खर्चको आवश्यकता, पुष्ट्याइँ र कार्यसम्पादनको आधारमा गर्नु पर्नेछ ।
- (१४) ऐन तथा यस नियमावली बमोजिम बजेट तर्जुमा गर्दा बजेट तथा कार्यक्रममा छलफल गर्ने, बजेट तथा कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने, बजेट तथा कार्यक्रम पठाउने र बजेट तथा कार्यक्रम मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली मार्फत प्रविष्ट गर्ने जस्ता कार्य बजेट मार्गदर्शनमा तोकिएकोमा सोही बमोजिम र नतोकिएकोमा अर्थ मन्त्रालयले तोकिएको समय सिमाभित्र सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।

### ३. आयोजनाको वर्गीकरण:

- (१) नेपाल सरकारले ऐनको दफा १७ बमोजिम आयोजनाको वर्गीकरण गर्दा आवधिक योजना तथा क्षेत्रगत नीति, रणनीति तथा नेपाल सरकारले अवलम्बन गरेको समग्र विकास नीति समेतको आधारमा गर्नु पर्नेछ ।
- (२) उपनियम (१) बमोजिम आयोजना वर्गीकरण गर्ने आधार तथा मापदण्ड योजना आयोगको सिफारिसमा नेपाल सरकारबाट स्वीकृत भए बमोजिम हुनेछ ।

- (३) प्रदेश तथा स्थानीय तहले संचालन गर्ने आयोजनाको वर्गीकरण गर्दा उपनियम (१) र (२) मा उल्लेख गरिएको अतिरिक्त प्रदेशको विकास नीति तथा योजना, सम्बन्धित प्रदेश कानून र अन्तर-सरकारी वित्त परिषद्को निर्णय समेतलाई आधार लिनु पर्नेछ ।
- (४) नेपाल सरकारले यस नियम बमोजिम आयोजनाको वर्गीकरण गर्दा प्रदेश र स्थानीय तहको आयोजना बैकसंग समेत सामन्जस्यता हुने गरी प्रदेश समन्वय परिषद्को समेत राय सुभाष लिन सक्नेछ ।

#### (घ) राष्ट्रिय स्रोत अनुमान समितिको गठन:

ऐनको दफा ७ को उपदफा २ बमोजिमको राष्ट्रिय स्रोत अनुमान समितिको संरचना देहायबमोजिम हुने:

क. उपाध्यक्ष, राष्ट्रिय योजना आयोग	- संयोजक
ख. सदस्य (समष्टिगत आर्थिक क्षेत्र हेर्ने)	-सदस्य
ग. गभर्नर, नेपाल राष्ट्र बैक	- सदस्य
घ. सचिव अर्थ मन्त्रालय	- सदस्य
ङ. महालेखा नियन्त्रक, महालेखा नियन्त्रक कार्यालय	- सदस्य
च. सदस्य-सचिव, योजना आयोग	- सदस्य-सचिव

नियमावलीको नियम १३ मा राष्ट्रिय स्रोत अनुमान समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार उल्लेख गरिएको छ ।

## १.६ आयोगको गठन आदेश र अन्य संस्थागत तथा कार्यगत व्यवस्था

### १.६.१ राष्ट्रिय विकास परिषद्:

राष्ट्रिय योजना आयोग (गठन तथा कार्य सञ्चालन) आदेश, २०७४ को दफा ७ मा आयोगले तर्जुमा गरेको दीर्घकालीन वा आवधिक विकास नीति वा योजनामा छलफल गरी मार्गदर्शन दिनका लागि प्रधानमन्त्रीको अध्यक्षतामा एक राष्ट्रिय विकास परिषद् रहने व्यवस्था छ । उक्त परिषद्मा नेपाल सरकारका मन्त्री, राज्यमन्त्री, संघीय संसदमा प्रतिनिधित्व गर्ने संसदीय दलका नेता, प्रदेश सरकारका मुख्यमन्त्रीहरू, संघीय संसदका समितिका सभापतिहरू, नेपाल राष्ट्र बैकका गभर्नर, प्रदेश सरकारका योजना हेर्ने मन्त्रालय वा निकायका प्रमुख सदस्यका रूपमा र जिल्ला समन्वय समितिका प्रमुख, स्थानीय तहका प्रतिनिधिहरू, कानून बमोजिम स्थापना भएका विभिन्न संघ संस्थाका प्रतिनिधिहरू र निजी क्षेत्रलगायत विभिन्न क्षेत्र, वर्ग र समुदायको विशेषज्ञ एवम् विज्ञहरूको प्रतिनिधित्व रहने गरी नेपाल सरकारबाट मनोनित पच्चीस जना सदस्य रहने व्यवस्था छ । दीर्घकालीन वा आवधिक विकास नीति वा योजना तर्जुमा गर्ने समयमा आयोगले तयार गरेको खाकामा सरोकारवाला सबै पक्षको छलफलका लागि परिषद्को बैठक बस्ने गरेको छ । यस

परिषद्मा छलफल गरिसकेपछि मात्र परिषद्को निर्देशन अनुसार दीर्घकालीन विकास नीति वा आवधिक योजना नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को स्वीकृतिका लागि प्रस्तुत गर्ने व्यवस्था रहेको छ।

### १.५.२ राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समिति:

विकास नीति, योजना, कार्यक्रम तथा आयोजनाको नियमित रूपमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्न र तिनको प्रगति समीक्षा, समस्याको समाधान लगायत नीतिगत विषयको काम गर्नका लागि अनुगमन तथा मूल्याङ्कन सम्बन्धी सर्वोच्च संयन्त्रका रूपमा नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्को मिति २०४९/०४/८ को निर्णयानुसार राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समिति रहने संस्थागत व्यवस्था गरिए देखि हालसम्म यस समितिले परिवर्तित संरचना अनुसार नै कार्य गर्दै आएको छ। विशेषगरी यसले विभिन्न मन्त्रालय एवं निकायहरु अन्तर्गत सञ्चालित कार्यक्रम/आयोजनाहरूको कार्यान्वयन स्थितिको समीक्षा गर्ने, मन्त्रालयस्तरको विकास समस्या समाधान समितिको बैठकबाट समाधान हुन नसकेका समस्याको समाधानका लागि उपयुक्त निर्णय लिने, कार्यक्रम/आयोजनाको कार्यान्वयन तहमा भएका अन्तर मन्त्रालय समन्वय सम्बन्धी विषय, नीतिगत एवम् कानुनी विषयवस्तुहरूका सम्बन्धमा देखिएका समस्याहरूको समाधान गर्ने, कार्यक्रम/आयोजनाको कार्यान्वयनमा देखिने गरेका एकै प्रकृतिका समस्याको स्थायी समाधानका लागि अध्ययन, अनुसन्धान तथा मूल्याङ्कन गराउने र प्राप्त सुझावका आधारमा नीतिगत निर्णय लिने, मन्त्रालयस्तरीय समस्या समाधान समितिबाट समाधान हुन नसकी पेश भएको र प्रदेशस्तरीय विकास समस्या समाधान समितिको बैठकबाट समाधान हुन नसकी पेश हुन आएका वा अन्तर प्रदेश प्रकृतिका समस्याको समाधानका लागि उपयुक्त निर्णय लिने वा निर्देशन दिने र संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा गरिने अनुगमन तथा मूल्यांकन सम्बन्धी कार्यको समन्वय गर्ने र सो सम्बन्धी आवश्यक निर्देशन दिने कार्य गर्दछ। राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिका स्वरूप अनुसूची ३ मा उल्लेख गरिएको छ।

उल्लेखित कार्यका लागि राष्ट्रिय अनुगमन तथा मूल्यांकन दिग्दर्शन, २०७५ अनुसार राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिको बैठक प्रत्येक चौमासिक अवधि अन्त्य भएको अर्को महिनाको अन्तिम हप्ता (मांसिर, चैत्र, साउन) को उपयुक्त मितिमा बस्ने व्यवस्था रहेकोमा चालु आ.व देखि त्रैमासिक रूपमा बस्ने गरी निर्णय भएको छ। त्यसैगरी, मन्त्रालयस्तरबाट समाधान हुन नसकी राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिको बैठकबाट समाधान गर्नुपर्ने प्रकृतिका समस्याहरूको बारेमा छलफल र विश्लेषण गरी समाधानका लागि उपयुक्त सुझाव तयार गर्न, समस्याग्रस्त र विशेषरूपमा अनुगमन गर्नुपर्ने कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूको पहिचान गरी तिनीहरूको कार्यान्वयनका लागि आवश्यक निर्देशन दिन, अनुगमन तथा मूल्यांकनसँग सम्बन्धित विषयमा आवश्यक समन्वय र निर्देशन दिन राष्ट्रिय योजना आयोगका उपाध्यक्षको अध्यक्षतामा राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान उपसमिति रहने व्यवस्था छ। सो उपसमितिको बैठक राष्ट्रिय विकास



समस्या समाधान समितिको बैठक बस्नुपूर्व बस्ने गर्दछ। प्रधानमन्त्रीको अध्यक्षतामा रहेको राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिको संरचना र समितिबाट भएका निर्णयहरूको कार्यान्वयनको अवस्था अनुसूची ४ र ५ मा उल्लेख गरिएको छ।

### १.५.३. राष्ट्रिय स्रोत अनुमान समिति:

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ७ (२) मा राष्ट्रिय योजना आयोगको उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा एक राष्ट्रिय स्रोत अनुमान समिति रहने जसले आवधिक योजनामा प्रक्षेपित लगानी तथा वित्तीय आवश्यकताको आधारमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको लागि संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कुल राष्ट्रिय स्रोत अनुमान गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। समितिले स्रोत अनुमान गर्दा गत आर्थिक वर्षको वार्षिक र चालू आर्थिक वर्षको ६ महिनाको समष्टिगत आर्थिक परिसूचक, आगामी आर्थिक वर्षहरूमा उपलब्ध हुन सक्ने राजस्व, विकास सहायता र आन्तरिक ऋण लगायतका सङ्घीय सञ्चित कोषमा जम्मा हुन सक्ने रकमका आधारमा वस्तुनिष्ठ भई स्रोतको अनुमान गर्नु पर्ने र स्रोतको अनुमान भएपछि चालू वर्षको मध्यकालीन खर्च संरचना समेतलाई दृष्टिगत गरी खर्चको सीमा निर्धारण गर्नु पर्दछ।

केन्द्रीयस्तरमा अनुगमन एवम् अन्तर मन्त्रालय तथा निकायगत समन्वय गरी गरिवीको अवस्थाका बारेमा गरिने सर्वेक्षण, तथ्यांक संकलन र विश्लेषण तथा राष्ट्रिय स्तरको प्रतिवेदन तयारी सम्बन्धमा आवश्यक मार्गदर्शन दिन, प्रत्येक आर्थिक वर्षमा राष्ट्रिय योजना आयोग र मन्त्रालयहरूबाट प्रभाव मूल्यांकन गरिने संभाव्य नीति, कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूको सिफारिस गर्ने व्यवस्था छ। आयोगको गठन आदेशमा उल्लेखित काम, कर्तव्य र अधिकारका क्षेत्रभित्र रही माथि उल्लिखित संस्थागत तथा कार्यगत व्यवस्थाका अतिरिक्त आयोगले आफ्नो कार्य क्षेत्रभित्र पर्ने जिम्मेवारीहरू तथा नेपाल सरकारको निर्णयद्वारा आफूलाई सुम्पने कार्यजिम्मेवारी सम्पादन गर्ने क्रममा आयोगको बैठकबाट निर्णय गरी कार्य सम्पादन गर्दै आएको छ।

आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को अवधिमा बसेको आयोगको बैठकले गरेका निर्णयहरू अनुसूची ५ मा प्रस्तुत गरिएका छन्।



## परिच्छेद - दुई

## राष्ट्रिय योजना आयोगबाट सम्पादित प्रमुख कार्यहरू:

आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को अविधमा आयोगबाट सम्पादित मुख्य मुख्य कार्यहरू र सोबाट हासिल गरेका उपलब्धिलाई समावेश गरी यस परिच्छेदमा उल्लेख गरिएको छ। केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागबाट सम्पादन भएका कामलाई समेत समेटिएको छ।

आयोगको गठन आदेश अनुसार चारवटा विषयगत कार्यक्षेत्र रहेका छन् : (क) दीर्घकालीन सोच, तथ्यपरक नीति तथा योजना तर्जुमा, (ख) अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, (ग) तहगत समन्वय र (घ) अध्ययन, अनुसन्धान तथा अन्वेषण। आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को अविधमा आयोगबाट सम्पादित कार्यहरू र उपलब्धिहरू निम्नानुसार छन् :-

### २.१ दीर्घकालीन सोच, तथ्यपरक नीति तथा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन समन्वय तथा सहजीकरण

#### १. आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा स्रोत अनुमान, बजेट सीमा निर्धारण तथा मार्गदर्शन सम्बन्धमा भएका कार्यहरू:

- (क) राष्ट्रिय स्रोत अनुमान समितिको बैठकका लागि आवश्यक विवरण तयारी, समष्टिगत आर्थिक अवस्था तथा यस सम्बन्धी सवालको विश्लेषण कार्य गरेको।
- (ख) अर्थतन्त्रमा आन्तरिक तथा वाह्य क्षेत्रको विद्यमान अवस्था, पन्ध्रौं योजनाले लिएका लक्ष्य उद्देश्य एवं रणनीतिका आधारमा समष्टिगत आर्थिक प्रक्षेपण र सार्वजनिक वित्तको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण लगायतका कार्यद्वारा बजेट सीमा निर्धारण गरेको।
- (ग) मध्यमकालीन खर्च संरचना (आर्थिक वर्ष २०७९/८०-२०८१/८२) सहितको आर्थिक वर्ष २०७९/८० को बजेट तर्जुमा सम्बन्धी मार्गदर्शनको तयारी गरेको।
- (घ) विश्व अर्थतन्त्र सहित नेपालको अर्थतन्त्रको समग्र अवस्था, आगामी तीन आर्थिक वर्षको आर्थिक वृद्धि, लगानी लगायतका समष्टिगत आर्थिक परिसूचक सहित तीन वर्षको राष्ट्रिय स्रोत अनुमान तथा खर्चको प्रक्षेपण र मन्त्रालयगत बजेट सीमा तथा स्रोत सुनिश्चितता (Earmark) लगायतका विवरण रहेको राष्ट्रिय स्रोत अनुमान समितिको प्रतिवेदन तयारी गरेको।
- (ङ) विषय क्षेत्रगत मन्त्रालयसँग बजेट र वार्षिक विकास कार्यक्रमको नीतिगत छलफल बैठक संचालन गरेको।

- (च) राष्ट्रिय गौरवका आयोजना र बहुवर्षीय आयोजना तथा कार्यक्रमको स्रोत सुनिश्चितता (earmark) गरी LMBIS मा प्रविष्टी गरिएको ।
- (छ) राष्ट्रिय स्रोत अनुमान समितिले तयार गरेको बजेट सीमा सहित आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तर्जुमा मार्गदर्शन र बजेट सीमा निर्धारण गरी मन्त्रालयमा पठाईएको ।
- (ज) आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन २०७६ को दफा ९ बमोजिम आ.व. २०७८/०७९को मन्त्रालयगत वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट उपर नीतिगत तथा कार्यक्रमगत छलफल सम्पन्न गरी आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ बमोजिम बजेट छलफल प्रतिवेदन तयार गरी प्रस्तुत गरिएको ।
- (झ) वार्षिक विकास कार्यक्रम दस्तावेज ( भाग १) तयारी र प्रकाशन गरेको ।
- (ञ) १५ औं आवधिक योजनाको मध्यावधिक मूल्याङ्कन सम्बन्धी कार्य गरेको :

पन्ध्रौं योजनाको सोच, उद्देश्य एवं लक्ष्य प्राप्त गर्नका लागि अवलम्बन गरिएका रणनीतिहरूको प्रभावकारीता र योजनामा समावेश गरिएका समष्टिगत आर्थिक तथा समृद्धि र सुखका सूचकहरूको प्रगति अवस्थाको मूल्यांकन गरी आगामी अवधीमा योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न र १६औं योजनाको आधार तयार गर्ने उद्देश्यले चालु योजना (आ.व. २०७६/७७-२०८०/८१) को मध्यावधी समीक्षा सम्बन्धी कार्य गरिएको छ । योजनाको मध्यावधी समीक्षा कार्यको सहजीकरण गर्ने र अन्य योजना तथा समन्वयमा सम्पन्न भएका मुख्य कार्य निम्नानुसार रहेका छन् :

१. मध्यावधी समीक्षा प्रतिवेदनका लागि TOR तयार गरी कार्य सम्पन्न गर्न त्रिभुवन विश्वविद्यालय अर्थशास्त्र विभाग छनौट भइ अन्तिम प्रतिवेदन प्राप्त भएको,
२. पन्ध्रौं योजनाको समीक्षा कार्यको प्रारम्भिक प्रतिवेदन सम्बन्धमा छलफल गरी विस्तृत प्रतिवेदनका लागि आवश्यक सुझाव तथा पृष्ठपोषण प्रदान गरेको ।
३. विषय क्षेत्रगत महाशाखाहरू तथा विषयविज्ञ सहित समीक्षा गरेको मस्यौदामा परिमार्जन गरि अन्तिम रूप दिन सहजिकरण गरेको ।
४. सुदूरपश्चिम प्रदेश नीति तथा योजना आयोगले तयार गरेको अवधारणा पत्रमा आधारित भई सबै प्रदेशमा विगतमा सहजिकरण गरेबमोजिम प्रदेशको आवधिक योजना निर्माण कार्यक्रम सहजिकरण एवं समन्वय गरेको ।
५. प्रदेशस्तरीय योजना तर्जुमा सम्बन्धी कार्यशाला तथा तालिम कार्यक्रम सञ्चालन

पन्ध्रौं योजनाको नतिजा खाका प्रगति अनुसूची ६ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

## २.२ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन :

१. विभिन्न विषयगत क्षेत्र समेटी आयोजना / विकास कार्यक्रमको आन्तरिक मूल्याङ्कनका लागि कार्य प्रारम्भ गरिएको र यस आर्थिक वर्षमा निम्न २ वटा आयोजना / विकास कार्यक्रमको आन्तरिक मूल्याङ्कन सम्पन्न भएको :-
  - (क) मध्यपहाडी लोकमार्ग पश्चिम खण्ड
  - (ख) समृद्धि कार्यक्रम
२. अनुगमनसम्बन्धी राष्ट्रिय प्रतिवेदनको एकीकृत ढाँचासम्बन्धी कार्यदलको पुनर्संरचना गरिएको ।
३. राष्ट्रिय गौरवका आयोजना, राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजना, रुपान्तरणकारी आयोजना लगायत विभिन्न आयोजनाहरूको स्थलगत अनुगमन गरिएको ।
४. संघीय समपूरक र विशेष अनुदानबाट सञ्चालित आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको स्थलगत अनुगमन/निरीक्षण गरिएको ।
  - (क) विशेष अनुदान अन्तर्गत सञ्चालन भएको म्याग्दी जिल्लाको बेनी नगरपालिका वडा नं. १ खबरा खानेपानी निर्माण आयोजना ।
  - (ख) पर्वत जिल्लाको कुश्मा नगरपालिका वडा नं. ८ को जेष्ठ नागरिक भवन निर्माण आयोजना ।
  - (ग) बागमती प्रदेशको सिन्धुली जिल्ला र प्रदेश १ को उदयपुर जिल्लामा सञ्चालन भइरहेको जनगणनाको स्थलगत अनुगमन एवं संघीय समपूरक र विशेष अनुदानका आयोजना तथा कार्यक्रमहरू लगायत पूर्वाधार विकासका कार्यक्रमहरूको स्थलगत अनुगमन निरीक्षण
  - (घ) मुस्ताङमा सञ्चालित समपूरक तथा विशेष अनुदान कार्यक्रमको छलफल तथा स्थलगत अनुगमन
  - (ङ) मदाने गाउँपालिकामा सञ्चालित समपूरक तथा विशेष अनुदान सम्बन्धी छलफल तथा अनुगमन
  - (च) कमलामाई नगरपालिका वडा नं. ३ चपौलीमा संघीय समपूरक अनुदानबाट संचालित सोलाभन्ज्याङ्ग-तारुफेदी सिम्पाने सडकको स्थलगत अनुगमन गरिएको ।
५. चितवन भएर बग्ने विभिन्न खोलाहरूको कटान क्षेत्रको स्थलगत भ्रमण गरी भविष्यमा यस्ता जोखिम हुन नदिन अपनाउनु पर्ने विषयमा सरोकारवालाहरूसँग छलफल र अन्तर्क्रिया गरिएको ।

६. पूर्वपश्चिम राजमार्ग स्तरोन्नति आयोजना, सगरमाथा राजमार्ग, मदन भण्डारी राजमार्ग, कालीगण्डकी कोरिडोर आयोजना लागायतका विकास योजनाहरूको अनुगमन गरिएको ।
७. काठमाडौं द्रुत मार्गको स्थलगत अनुगमन गरिएको ।
८. एकद्वार संकट व्यवस्थापन केन्द्र कार्यक्रमको आन्तरिक मूल्याङ्कनको स्थलगत अनुगमनको कार्यक्रम गण्डकी प्रदेश र प्रदेश नं १ मा गरिएको ।
९. बहुक्षेत्रीय पोषण योजनाको कार्यान्वयन सम्बन्धमा गण्डकी प्रदेश र तनहुँ जिल्लाको भिमाद नगरपालिकामा अनुगमन गरिएको ।
१०. जिल्ला समन्वय समितिका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूलाई अनुगमन तथा मुल्याङ्कन सम्बन्धी विषयमा प्रशिक्षण गरिएको ।
११. मन्त्रालयस्तरीय विकास समस्या समाधान समिति तथा राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान उप-समितिको बैठकमा सहभागी भई राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समिति (NDAC) मा लैजाने विषय क्षेत्रगत मन्त्रालयका एजेण्डा तयार गर्ने कार्य गरिएको ।
१२. राष्ट्रिय योजना आयोगको ४५औं NDAC को बैठकबाट निर्णय भई तयार गरिएको एकिकृत राष्ट्रिय सामाजिक सुरक्षाको संरचना तर्जुमा गरी मन्त्रपरिषदमा पेश गर्नको लागि आयोगबाट स्वीकृति गरिएको ।
१३. अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रणाली सुदृढीकरण तथा सुधार कार्यमा सहभागि भएको ।
१४. माइलस्टोनमा आधारित प्रगतिको मासिकरूपमा अनलाइन अनुगमन प्रतिवेदन पेश गरिएको ।
१५. अन्तर मन्त्रालय प्रकृतिका विकाससँग सम्बन्धित समस्याहरूको समाधान तथा तहगत र अन्तरप्रदेश समन्वय गर्नुपर्ने विषयमा सही उपायहरू पहिल्याई समयमै उचित विकास दिन र लक्षित नतिजा हासिल गर्न सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूको अध्यक्षतामा राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिको ४९ औं बैठक सम्पन्न भएको । उक्त बैठकको निर्णय कार्यान्वयनका लागि सम्बन्धित मन्त्रालयमा परिपत्र गर्नुका साथै राष्ट्रिय योजना आयोगको वेबसाईटमा राखी सार्वजनिक समेत गरिएको ।
१६. राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरूको विविध पक्षहरूका बारेमा सुसूचित गराएर सरोकारवाला प्रतिको उत्तरदायित्व निर्वाह गर्ने, आयोजनाको बारेमा आमनागरिक तथा सरोकारवालाहरूलाई जानकारी गराउने उद्देश्यले ती आयोजनाको परिचय, उद्देश्य हाल सम्मको प्रगति र समस्याहरू बारे अध्ययन गरी राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरूको आ.व. २०७६/७७ सम्मको प्रगति विवरण सहितको प्रतिवेदन प्रकाशन गरिएको छ ।

१७. राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरूको दोस्रो चौमासिक सम्मको प्रगति र बन्दाबन्दीको कारण आयोजना कार्यान्वयनमा परेको असर सम्बन्धमा आयोजना प्रमुखहरूसँग भर्चुअल बैठक गरी आयोजनाको अद्यावधिक स्थिति बारे जानकारी समेत लिइएको थियो । वार्षिक प्रगति विवरण सम्बन्धित मन्त्रालय र आयोजनाबाट संकलन गरी अद्यावधिक गरिएको छ ।

### २.३. तहगत समन्वय एवं सहकार्यात्मक संघीयता सुदृढीकरण

१. स्थानीय तहहरूले गर्ने आवधिक योजना तर्जुमाको कार्यमा संघबाट गर्नुपर्ने सहजीकरण, समन्वय र सहयोगको कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन गर्नुपर्ने पूर्व तयारी सम्बन्धी कार्यहरूलाई निर्देशन एवम् समन्वय गर्न संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन क्षेत्र हेर्ने माननीय सदस्यको संयोजकत्वमा निर्देशक समिति गठन गरिएको ।
२. आयोगका उपाध्यक्ष तथा सदस्यहरूबाट आ-आफ्नो तोकिएको प्रदेशको प्रदेश समन्वय परिषद्को बैठकमा सहभागी भई राष्ट्रिय योजना आयोग सँग सम्बन्धित विषयक्षेत्रका बारेमा समन्वय तथा सहजीकरण भएको ।
३. स्थानीय तह योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७८ प्रकाशन गरिएको ।
४. समपूरक तथा विशेष अनुदान सम्बन्धी व्यवस्थापन सूचना प्रणालीलाई राष्ट्रिय आयोजना बैङ्क व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा एकीकरण गर्ने कार्य शुरु गरिएको ।
५. समपूरक र विशेष अनुदानबाट प्रदेश र स्थानीय तहमा सञ्चालन हुने आयोजना/कार्यक्रमहरूको प्रस्ताव माग, भण्डारण तथा मुल्याङ्कन कार्य अनलाईन प्रणालीमा आधारित बनाउन Software तयार गरिएको । समपूरक तथा विशेष अनुदान व्यवस्थापन सूचना प्रणाली लाई अध्यावधिक गर्ने कार्य शुरु गरिएको ।
६. आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा संघीय बजेट मार्फत प्रदेश र स्थानीय तहमा समपूरक र विशेष अनुदानबाट सञ्चालन हुने आयोजनाहरूको छनौट गरी विनियोजनका लागि अर्थ मन्त्रालयमा सिफारिस गरिएको ।
७. प्रदेश स्तरीय MTEF सम्बन्धी क्षमता विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको ।
८. MTEF सफ्टवेयर अद्यावधिक गरी सो प्रदेशस्तरमा अभिमुखीकरण कार्य गरिएको ।
९. सम्माननीय प्रधानमन्त्री एवम् राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिका अध्यक्षको अध्यक्षतामा बसेको राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिको ४९ औं बैठकमा सातै प्रदेशका मुख्यमन्त्रीलाई सहभागी गराईएको ।
१०. लुम्बिनी प्रदेशको संयोजनमा संचालित “प्रादेशिक योजना सम्मेलन” मा सहभागिता र प्रादेशिक अनलाइन मध्यमकालीन खर्च संरचना (Provincial MTEF) तथा आयोजना बैंक (Provincial Project Bank) को युजरनेम र पासवर्ड हस्तान्तरण गरिएको ।

११. बाग्मती प्रदेश नीति तथा योजना आयोगको संयोजकत्वमा प्रादेशिक आयोजना सम्मेलन गोदावरीमा सहभागिता जनाएको ।
१२. कार्यक्रमहरूको वार्षिक प्रगति समीक्षा एवम् चालु आर्थिक वर्षका कार्यक्रमहरूको अर्ध वार्षिक प्रगति समीक्षा गरिएको ।
१३. प्रदेशको नीति तथा कार्यक्रममा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी विषयलाई आन्तरिकीकरण गर्नको लागि कर्णाली प्रदेश, सुदुर पश्चिम प्रदेश, लुम्बिनी प्रदेश तथा गण्डकी प्रदेशमा अन्तरक्रिया आयोजना गरिएको ।
१४. सातै प्रदेशमा दिगो विकास लक्ष्यसम्बन्धी प्रदेशस्तरीय गोष्ठी सम्पन्न गरिएको ।
१५. बहुक्षेत्रीय पोषण योजना दोश्रोको कार्यान्वयन सम्बन्धमा प्रदेशस्तरीय अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गरिएको ।
१६. प्रदेशगत मध्यमकालिन खर्च संरचना तर्जुमा कार्यका लागि आर्थिक वृद्धि सहितको समष्टिगत आर्थिक खाका तथा नतिजा खाका तयारी कार्यमा सहयोग गरेको ।
१७. प्रदेशस्तरीय मध्यमकालीन खर्च संरचना तथा वार्षिक बजेट तर्जुमा सम्बन्धी कार्यशाला तथा तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गरी प्रदेश MTEF तयारी गरेको ।
१८. स्थानीय तहको आवधिक योजना र मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्यमा अनुरोधका आधारमा सहयोग गरेको ।

## २.४ अध्ययन, अनुसन्धान तथा अन्वेषण :

१. देहायका तीन वटा राष्ट्रिय नीतिहरूको पुनरावलोकन गरिएको:
  - आपूर्ति नीति, २०६९
  - वैदेशिक रोजगार नीति, २०६८ र
  - राष्ट्रिय सहकारी नीति, २०६९
२. देहायका दुई वटा विषयमा प्रभाव अध्ययन गरिएको:
  - नेपालको कुल गार्हस्थ उत्पादनमा महिलाले पुर्याएको योगदान र
  - वैदेशिक रोजगारीले गरिबी निवारण र सामाजिक सुरक्षामा पारेको प्रभाव
३. देहायका समसामयिक विषयहरूको अध्ययन कार्य सम्पन्न भएको :-
  - नेपालमा लेखापरीक्षण र बेरुजु फर्छ्यौटको स्थिति;
  - ग्रामीण सडक निर्माणमा भारी उपकरण प्रयोगबाट उत्पन्न विपद्को व्यवस्थापन;



- प्रदेश सरकारका नीति तथा कार्यक्रम र बजेटको संगति;
- सरकारी कोषको संरचना, अवस्था र प्रवृत्ति;
- सार्वजनिक राजस्वको प्रवृत्ति विश्लेषण;
- सार्वजनिक ऋणको सान्दर्भिकता उपयोग र प्रवृत्ति;
- लघु, घरेलु, तथा साना उद्योगहरूको अवस्था र योगदान;
- एमसिसि परियोजनाका सबल र दुर्बल पक्ष;
- विकास पूर्वाधारप्रतिका जनधारणा र कठिनाईहरू;
- नेपालमा विदेशी लगानी आकर्षण गर्ने उपयुक्त वित्तीय उपकरणहरू;
- कृषिमा वैदेशिक लगानीको सम्भाव्यता;
- अनौपचारिक क्षेत्रमा कोभिड १९ को प्रभाव न्युनिकरणका सम्भावित रणनीति
- प्रविधिमा आधारित भर्चुअल शिक्षण पद्धतिको प्रभावकारिता;
- नेपालमा उदारीकरण, निजीकरण एवम् विनिवेश नीतिको प्रारूप;
- संरक्षित वन क्षेत्रले नेपालको अर्थतन्त्रमा पारेको प्रभाव;
- Sustainable Transportation Infrastructure for Poverty Alleviation ;
- Study on doing business environment in Nepal ;
- Assessment of alternative energy of replace liquefied petroleum Gas in Nepal.

४. कार्यशर्तमा स्वीकृती प्रदान गरिएको:

- Study of the Situation of Gender Equality especially the Situation of Women in the Bureaucracy and White Collar Jobs/ Workers in the Private Sector of Nepal विषयक कार्यशर्तमा स्वीकृती ।
- Developing national climate smart village policy guideline to achieve SDG goals"; "Study on implementation of UNFCCC provisions in Nepalese context" तथा " Study on river training situation of major rivers of Nepal" विषयक अध्ययनको TOR स्वीकृत ।
- "The Study on Health Sector Resource Mapping in Nepal" विषयक कार्यशर्तमा स्वीकृत ।
- नेपालमा स्वास्थ्य सेवाको पहुँच सम्बन्धी अध्ययनको कार्यशर्त स्वीकृत ।
- नेपालमा ज्येष्ठ नागरिकको अवस्था अध्ययन सम्बन्धी कार्यशर्त स्वीकृत ।
- नेपालमा लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक समुदायको अवस्था अध्ययन सम्बन्धी कार्यशर्त स्वीकृत ।

- Study on the Status of Health in Nepal विषयको कार्यशर्त स्वीकृत ।
- Consultant to support the National Planning Commission for the formulation of Multi-Sector Nutrition Plan-III (2023-2030) विषयको कार्यशर्त स्वीकृत ।
- Social Accounting Matrix (SAM) अध्ययनका लागि Inception Report स्वीकृत भएको र SDG Coding Guidelines तयार गरिएको ।
- Leaving no one Behind National Framework को मस्यौदा तर्जुमा तथा स्वीकृती ।
- SDGs Goal 3 को Implementation Framework तर्जुमा तथा स्वीकृती ।

## १.५ आयोगबाट सम्पादित अन्य कार्यहरू

### २.५.१ क्षमता विकास सम्बन्धी कार्य

- आयोग र विषय क्षेत्रगत मन्त्रालय एवम् प्रदेश सरकारका कर्मचारीका लागि योजना, दिगो विकास लक्ष्यको आन्तरिकीकरण, मध्यमकालिन खर्च संरचना र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन सम्बन्धी क्षमता विकास संचालन गरिएको ।
- आयोग तथा नेपाल सरकार र प्रदेशका विषयगत मन्त्रालय तथा निकायमा कार्यरत कर्मचारीलाई योजना, बजेट तथा मध्यमकालिन खर्च संरचना जस्ता विषयमा सहयोग तथा सहजीकरण गरेको ।
- आर्थिक तथा वित्त क्षेत्रमा संलग्न नेपाल सरकारका उच्च तहका अधिकृतलाई लक्षित गरी वृहत आर्थिक क्षेत्र तथा राष्ट्रिय लेखा (National Accounting) सम्बन्धी तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गरेको ।
- समष्टिगत अर्थतन्त्र र राष्ट्रिय लेखासम्बन्धी तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको ।
- Macro Modeling Lab सञ्चालनको लागि क्षमता विकास गरिएको ।

### २.५.२ आयोजना बैंक

- आयोगका माननीय सदस्यको संयोजकत्वमा गठित उपसमितिबाट तयार पारिएको आयोजना वर्गीकरणका आधार र मापदण्ड सम्बन्धी प्रतिवेदन अनुमोदन गरिएको ।
- परामर्शदाताबाट प्राप्त राष्ट्रिय आयोजना बैंकको कार्यसञ्चालन निर्देशिका सम्बन्धी प्रतिवेदन प्राप्त भएको ।
- परामर्शदाताबाट गरिएको विषयमा आयोजना विकास, लेखाजोखा, छनौट तथा प्राथमिकीकरण सम्बन्धी एकीकृत निर्देशिकाको प्रतिवेदन प्राप्त भएको ।
- आयोगका उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा आयोजना वर्गीकरण आधार तथा मापदण्ड तर्जुमा उपसमिति आयोगका माननीय सदस्यको संयोजकत्वमा गठन गरिएको ।

- राष्ट्रिय आयोजना बैंक व्यवस्थापन सूचना प्रणाली र विशेष तथा समपूरक अनुदानको व्यवस्थापन सूचना प्रणाली बीच समञ्जस्यता कायम गर्ने गरी परामर्शदातासँग सम्झौताको कार्य सम्पन्न गरिएको ।
- राष्ट्रिय आयोजना बैंक व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (NPBMIS) प्रादेशिक व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (PPBMIS), मध्यमकालिन खर्च संरचना (MTEF) र विशेष तथा समपूरक अनुदानको व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (MS Grants) सम्बन्धी सफ्टवेयरहरू एकीकरण गर्न प्राप्त निर्देशन अनुसार परामर्शदाता Pagecraft Pvt. Ltd. बाट तीनबटै प्रणाली एकैस्थानबाट सहज प्रयोग गर्न मिल्ने गरी <https://npc.gov.np/centralizedlink> सञ्चालनमा ल्याइएको
- राष्ट्रिय आयोजना बैंक व्यवस्थापन सूचना प्रणालीसँग सामञ्जस्य हुनेगरी प्रादेशिक आयोजना बैंक सञ्चालन र व्यवस्थापनका लागी आवश्यक विद्युतीय प्रणाली राष्ट्रिय योजना आयोगले निर्माण गरी सातै प्रदेशहरूमा प्रादेशिक आयोजना बैंकको प्रणाली (Provincial Project Bank Management Information System) विधिवत रूपमा हस्तान्तरण गरिएको
- सातै प्रदेशहरूमा राष्ट्रिय आयोजना बैंक र राष्ट्रिय आयोजना बैंक सूचना प्रणाली सम्बन्धी प्रवोधिकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको ।
- विकास आयोजनाको प्रभावकारी व्यवस्थापन एवम् आयोजनामा सुशासन कायम गर्न आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ बमोजिम राष्ट्रिय योजना आयोगमा आयोजना बैंक स्थापना गरिएको ।
- राष्ट्रिय आयोजना बैंक व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (National Project Bank Management Information System) लाई स्तरोन्नति गरिएको ।
- आर्थिक वर्ष २०७९/८० को अन्त्यसम्म करिब ७१०० आयोजनाहरू राष्ट्रिय आयोजना बैंकमा प्रविष्ट भइसकेका ।

### २.५.३ मध्यमकालीन खर्च संरचना

आवधिक योजना र वार्षिक बजेटबीच तादम्यता ल्याउँदै विनियोजन कुशलता, कार्यान्वयन दक्षता र वित्तीय सुशासन कायम गरी सार्वजनिक स्रोतको प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्ने महत्वपूर्ण औजारको रूपमा मध्यमकालीन खर्च संरचना रहेको छ । पन्ध्रौँ योजना तथा अर्थतन्त्रमा आतरिक तथा बाह्य क्षेत्रको विद्यमान अवस्थाको आधारमा मध्यमकालीन खर्च संरचना (आ.व. २०७९/८०-२०८१/८२) तर्जुमा भएको छ । सोको तयारी गर्नका लागि सम्पन्न भएका मुख्य कार्य निम्नानुसार रहेका छन् ।

- मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा सम्बन्धी तालिम संचालन ।
- वार्षिक विकास कार्यक्रम र मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्नका लागि मन्त्रालय एवं महाशाखा तथा शाखामा समन्वय ।

- अर्थ मन्त्रालयसँग सम्बन्धित विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको विविध विषयमा छलफल, बैठक तथा समन्वय ।
- MTEF को पुस्तिका तयारीको लागि प्राप्त विषय क्षेत्रगत मस्यौदा एकीकरण र समष्टिगत विवरणसँग तादम्यता सम्बन्धी कार्य ।
- मध्यमकालीन खर्च संरचना सम्बन्धी सफ्टवेयर निर्माण, परिमार्जन हस्तान्तरण तथा कार्यान्वयन (संघ र प्रदेश) ।
- मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ तयारी र प्रकाशन ।
- Graduation Strategy preparation कार्य भैरहेको ।

#### **२.५.४ दिगो विकासका लक्ष्य प्राप्त गर्ने सम्बन्धमा निम्नानुसारका कार्यहरू भएका:**

- United Nations Development Assistance Framework (UNDAF) 2018 – 2022 पश्चात् United Nations Sustainable Development Cooperation Framework (UNSDCF) 2023–2027 Guideline मा राष्ट्रिय योजना आयोगका सचिव र UN Resident Coordinator बीच हस्ताक्षर काय सम्पन्न भएको ।
- दिगो विकास लक्ष्यसम्बन्धी प्रदेशस्तरीय गोष्ठी सातै प्रदेशमा सम्पन्न गरिएको ।
- दिगो विकास लक्ष्यका सुचकहरूको पुनरावलोकन गर्ने कार्य अन्तिम चरणमा रहेको ।
- अतिकम विकसित राष्ट्रबाट विकासशील राष्ट्रमा स्तरोन्नतिसम्बन्धी रणनीतिको मस्यौदा तयार गरिएको ।
- Istanbul Programme of Action को प्रगति प्रतिवेदनको मस्यौदा तयार गरिएको ।
- निजी क्षेत्र, नागरिक समाज, सहकारी क्षेत्र र स्थानीय तहले दिगो विकास लक्ष्य कार्यान्वयनमा पुऱ्याएको योगदानको अवस्था सम्बन्धमा अध्ययन गरिएको ।
- अमेरिकाको न्यूयोर्कमा ५-१८ जुलाई २०२२ मा सम्पन्न High-Level Political Forum on Sustainable Development मा माननीय उपाध्यक्षको नेतृत्वमा उच्चस्तरीय प्रतिनिधि मण्डलले सहभागिता जनाएको ।
- SDG 10.7,10(c), 8.8.1, and 8.8.2 को Baseline Indicator को तयारीको लागि ILO र CBS सँग आवश्यक सहजीकरण गरिएको ।

#### **५.५.५ राय सहमति प्रदान गरिएको:**

- नवीकरणीय उर्जा विधेयक, २०७८
- वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट प्राप्त भएको National Framework on Climate Change Induced Loss and Damage, Second Nationally Contribution Implementation Plan,

Nepal's Climate Finance Strategy and Action Plan (2022–2032), Nepal long term strategy for net zero emission कार्यान्वयनका लागि सहमति प्रदान ।

- भाषा भूमिगत जल सिचाई आयोजना, भाषालाई नयाँ आयोजना कार्यान्वयनका लागि सहमति प्रदान ।
- विश्व बैंकको सहयोगमा संचालन हुने Climate Adaptation and Resilience for South Asia कार्यान्वयनका सम्बन्धमा सहमति प्रदान ।
- राष्ट्रिय बृहत जलाधार रणनीति (२०७९/२०९०) ।
- राष्ट्रिय बीमा नीति २०७९ ।
- मौद्रिक नीति २०७९/८० ।
- बालबालिका सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि, १९८९ ।
- राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीतिको कार्यान्वयन कार्ययोजना, २०७८ ।
- राष्ट्रपति महिला सशक्तीकरण परियोजना दस्तावेज ।
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिको राष्ट्रिय कार्ययोजना ।
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिको राष्ट्रिय नीति, २०७८ ।
- राष्ट्रिय बालबालिका नीति, २०७८ ।
- सरकारी तथ्याङ्कको सुरक्षा संवेदनशीलता, सूचना प्रविधिको प्रयोग र सुरक्षा तथा हार्डवेयर र सफ्टवेयर खरिद सम्बन्धि मापदण्ड र प्रकृया सम्बन्धमा गठित कार्यदलको प्रतिवेदन ।
- सर्लाही र रौतहट जिल्लामा संचालन हुने नवीनतम् यान्त्रिक सिचाई आयोजना (MIIP) सम्बन्धी नयाँ आयोजना कार्यान्वयन गर्न ।
- वित्त नीति तथा आर्थिक ऐन ।
- प्रस्तावित राष्ट्रिय शहरी नीति, २०७९ ।
- खानेपानी मन्त्रालय अन्तर्गत संचालन हुने Nepal Water Governance and Infrastructure Support Project को अवधारणा पत्रका लागि ।
- कार्यविस्तृतीकरण प्रतिवेदन (Cabinet Unbundeling Report) ।
- खानेपानी आयोजनाहरूमा जनश्रमदान सम्बन्धी विद्यमान नीतिमा संशोधनका लागि ।
- गरिब घरपरिवार परिचयपत्र वितरण सम्बन्धी गुनासो सुनुवाई निर्देशिका ।
- आणविक उर्जा एजेन्सीको सहयोगमा सञ्चालन गरिने Technical corporation सम्बन्धी country programme framework 2022–2027 मा राय सुझाव पठाएको ।

- नसर्ने रोग रोकथाम र नियन्त्रणका लागि बहुक्षेत्रीय कार्ययोजना ।
- ज्येष्ठ नागरिक स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी राष्ट्रिय रणनीतिको मस्यौदा ।
- राष्ट्रिय नर्सिङ तथा मिडवाइफ्री रणनीति तथा कार्ययोजना
- सीप विकास तथा रोजगारमूलक तालिम सञ्चालनको पाठ्यक्रम
- Social Protection को स्रोतको दिगोपनाको लागि अर्थ मन्त्रालयले गठन गरेको संयन्त्रसँग भएको प्रारम्भिक प्रतिवेदनउपर ।

### **२.५.६ विभिन्न मन्त्रालयहरुबाट माग भई आएका देहायका आयोजनालाई बहुबर्षीय ठेक्काको रूपमा सहमति प्रदान गरिएको:**

- बबई सिचाई आयोजनाको B3 शाखा र अन्तर्गतका B3S5-T6 नहर निर्माण
- अरुण कोरिडोर र कर्णाली कोरिडोरमा ट्रान्समिसन लाईन निर्माण
- एकीकृत हुलाक भवन निर्माण
- पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानको स्तरोन्नति तथा सेवा विस्तार
- अत्याधुनिक चलचित्र छायाँकन स्टुडियो निर्माण
- धनगढी देखि हाडखोली खण्डको सडक निर्माण
- भेरी कोरिडोर
- उत्तर दक्षिण (मुलघाट दोभान ओलाङचुंगोला खण्ड) सडक योजनाको
- राजमार्ग स्तरोन्नति तथा पुर्नस्थापना कार्यक्रम
- थर्पु दाहाल गाउँ सडक
- कालीगण्डकी कोरिडोर
- पुष्पलाल मार्ग
- मेवादोभान साब्सुकालिका देवीस्थान लिफ्टिङ खानेपानी आयोजना, खोटाङ
- सुनकोशी खानेपानी आयोजना, उदयपुर
- घोराही सहलगानी खानेपानी तथा सरसफाई आयोजना, दाङ
- तुलसीपुर सह-लगानी खानेपानी तथा सरसफाई आयोजना, दाङ
- विदुर ढल निर्माण तथा प्रशोधन आयोजना, नुवाकोट
- नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्को केन्द्रीय कार्यालय

### २.५.७ केन्द्रिय तथ्याङ्क विभागबाट सम्पादित कार्यहरु:

- राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को प्रारम्भिक नतिजा सार्वजनिक गरिएको ।
- राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ को Coding तथा Editing कार्य भएको ।
- राष्ट्रिय कृषिगणना २०७८ को स्थलगत तथ्याङ्क सङ्कलन कार्य ७७ वटै जिल्लामा सम्पन्न भएको ।
- नेपाल जीवनस्तर सर्वेक्षण चौथोको अधिकृत सुपरिवेक्षक र गणकस्तरीय तालिम सम्पन्न भएको । स्थलगत तथ्याङ्क कार्यका लागि गणक टोलीहरुलाई गणना क्षेत्रहरुमा परिचालन गरिएको ।
- आवश्यकताको आधारमा करिब ३५ हजार जति गणना क्षेत्र नक्सा तयार गरी राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ तथा राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८ को कार्यक्रमलाई सहयोग पुग्ने गरी विभिन्न गणना क्षेत्र विभाजन गरी नक्शा निर्माण गर्ने कार्य सम्पन्न गरिएको ।
- नेपालको कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुमान तयार गरिएको ।
- प्रादेशिक कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुमान तयार गरिएको ।
- त्रैमासिक कुल गार्हस्थ्य उत्पादन तयार गरिएको ।
- राष्ट्रिय औद्योगिक सर्वेक्षणको प्रतिवेदन तयार गरिएको ।
- मूल्य तथ्याङ्क अन्तर्गत निम्न कुराहरु तयार गरिएको :
  - IPPI =Industrial Producers' Price Index
  - IIP =Index of Industrial Producers
  - APPI= Agriculture Producers' Price Index र
  - IPICS=Input Price Index of Construction Section
- नेपाल वितरणात्मक व्यापार सर्वेक्षणको फिल्ड कार्य सम्पन्न भएको ।
- जलवायु परिवर्तन सर्वेक्षण, २०७९ को प्रश्नावली तयार गरिएको ।
- Solid Waste Account for Urban Municipalities of Nepal, 2022 को नतिजा सार्वजनिकीकरण गरिएको ।
- नेपाल इन फिगर र नेपालको तथ्याङ्कीय भ्रूलक नेपाली र अंग्रेजी भाषामा प्रकाशन गरी वितरणमा राखिएको ।
- दिगो विकास लक्ष्यका सूचकहरुको प्रगति देखिने Data Dissemination Platform का रुपमा Open SDG Platform को लागि उपलब्ध तथ्याङ्क सङ्कलन र सम्पादन गरी निर्दिष्ट Format मा समायोजन गर्ने कार्य पूरा भएको ।
- Official Statistics in Nepal: Issues and Challenges नामक पुस्तक तयार गरिएको ।

### २.५.८ विविध कार्य:

- दिगो विकास लक्ष्य र अतिकम विससित मुलुकबाट स्तरोन्नती (LDC Graduation) सम्बन्धी कार्यमा सहभागी ।
- वित्तीय क्षेत्र सुधार आयोजनाको कार्यान्वयन एकाइको रूपमा कार्य गरेको ।
- अर्थ मन्त्रालयमा विषयक्षेत्रगत रूपमा योजना चक्र (Planning Cycle) सँग सम्बन्धित क्रियाकलापमा समन्वय गरेको ।
- योजना, विकास तथा आर्थिक सामाजिक रुपान्तरणसँग सम्बन्धित विषयमा अध्ययन, अनुसन्धान, विश्लेषण तथा पृष्ठपोषण जस्ता कार्य सम्पादन गरेको ।
- अतिकम विकसित राष्ट्रबाट स्तरोन्नति सम्बन्धमा नेपाल सरकारको तर्फबाट धारणा पेश भएको ।
- स्तरोन्नति सम्बन्धी विज्ञ समूह बैठक (Expert Group Meeting) मा सहभागिता जनाएको ।
- सन् २०२१ मा सम्पन्न संयुक्त राष्ट्रसंघ अन्तर्गतको विकास नीति समितिको त्रिवर्षीय समीक्षा र आर्थिक तथा सामाजिक परिषद्को सिफारिश बमोजिम नेपाल पाँच वर्षको तयारी समय (Preparatory period) सहित सन् २०२६ मा स्तरोन्नति हुनको लागि संयुक्त राष्ट्रसंघको ७६ औँ महासभाबाट अनुमोदन भइसकेको ।
- विकास पत्रिकाको ३८औँ अंक (असोज अंक) प्रकाशन गरिएको । सो को माघ अंक आयोगको वेवसाइटमार्फत प्रकाशित गरिएको ।
- BIMP-II सम्बन्धी कार्य, DLI-1, DLI-2, DLI-5 र DLI-7 तेश्रोपक्ष प्रमाणीकरणका लागि भौतिक पुर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालयबाट प्राप्त Dossiers तथा BSMS प्रविष्टि LRBSU मा पठाइएको ।
- विश्वबैंकसँगको समझदारीमा DLI-1, DLI-2 तथा DLI-5 Dossiers डेस्क स्टडी मार्फत तेश्रो पक्ष प्रमाणीकरण गरी ७० % (US\$ १६,७१२,४२३) भुक्तानीको लागि प्रक्रिया अगाडि बढाइएको ।
- विश्वविद्यालय अनुदान वितरण प्रणाली सम्बन्धमा गरिएको अध्ययनको प्रारम्भिक मस्यौदा प्रतिवेदनमाथि काठमाडौँ पोखरा र पुर्वाञ्चल विश्वविद्यालयका प्रतिनिधी सहित अन्य सरोकारवालासंग बैठक बसी पृष्ठपोषण दिएको ।
- नेपालको स्वास्थ्य क्षेत्र, वर्तमान अवस्था र भावी कार्यदिशा विषयक नीति संवाद कार्यक्रम आयोजना गरिएको ।
- बहुक्षेत्रीय पोषण योजना दोश्रोको कार्यान्वयन सम्बन्धमा प्रदेशस्तरीय अभिमुखीकरण कार्यक्रम (मधेश, गण्डकी र प्रदेश नं.१) मा आयोजना गरिएको ।



- पोषण योजना दोश्रोको मध्यावधि समीक्षा सम्बन्धी अन्तरक्रिया कार्यक्रम आयोजना गरिएको ।
- राष्ट्रिय योजना आयोग र प्रदेश योजना आयोगका बीच राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन सम्बन्धी अन्तर्क्रिया कार्यक्रम गरेको ।
- ILO को प्राविधिक सहयोगमा हुन लागेको नेपालको अर्थतन्त्र र रोजगारीमा चलचित्र उद्योगको समग्र योगदान सम्भावना/चुनौती सम्बन्धी अध्ययनका लागि आवश्यक सहजिकरण गरिएको ।
- सार्वजनिक खर्च तथा वित्तीय उत्तरदायीत्व (PEFA) को विषयगत समितिमा रहि सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापनका विभिन्न पक्षहरूमा छलफल गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्य गरेको ।
- ILO नेपालबाट अध्ययन भइरहेको Extending Social Security for all in Nepal को लागि आवश्यक सहजीकरण गरिएको ।
- ILO र UN Women Joint Program अन्तर्गत Promoting Decent Employment for Women though Inclusive Growth Policies and Investments in the Care मा सहभागिता जनाईएको ।
- Fill the Nutrient Gap Report Dissemination and Action Plan workshop आयोजना गरिएको ।
- अन्तर्राष्ट्रिय महिला दिवसको उपलक्ष्यमा "Gender Equality Today for Sustainable Tomorrow with Climate Change perspective" विषयको नीति संवाद आयोजना गरिएको ।
- SUN Business Network strategy Dissemination and workshop आयोजना गरिएको ।
- दिगो विकास लक्ष्य विषयगत समिति लैङ्गिक समानता र लक्ष्य ५ को बैठक आयोजना गरिएको ।

निम्न विषयमा अध्ययन गर्नका लागि कार्यशर्त तयार गरिएको :

- Study for preparation of action plan for increasing access to electricity and internet services in community school.
- Socio-economic impact of diploma and pre-diploma TVET graduates after 5 years of graduation.
- Study on the effectiveness of youth and small entrepreneurs self employment fund.



## परिच्छेद - तीन

# ३. विकास व्यवस्थापनका वर्तमान अवस्था, समस्या र चुनौतीहरू

### ३.१ विद्यमान अवस्था:

विकास व्यवस्थापनका लागि व्यवस्थित योजना, बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्न शुरु गरेको करिब सात दशक नाघी सकेको छ। आवधिक योजना १४ वटा कार्यान्वयन भई सकेका छन् भने दीर्घकालिन लक्ष्य सहित तर्जुमा भएको १५औं योजना हाल कार्यान्वयनको क्रममा छ। विकास व्यवस्थापनका लागि अन्य विभिन्न नीतिगत, कानुनी र संस्थागत प्रयास भएका छन्। विकास योजनाका लक्ष्य, उद्देश्य र रणनीतिलाई वार्षिक बजेटमार्फत कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्न मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्ने गरिएको छ। मध्यमकालीन खर्च संरचना र वार्षिक बजेट तर्जुमा एवं कार्यान्वयनलाई व्यवस्थित गर्न आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ र नियमावली २०७७ तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिएको छ। सन् २०३० सम्म हासिल गर्नुपर्ने दिगो विकासका लक्ष्यहरूलाई योजना तथा वार्षिक बजेटमार्फत आन्तरिककरण गर्ने प्रयास गरिएको छ। संघीयता कार्यान्वयन पश्चात स्रोत र साधनको संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा गर्नुपर्ने प्रवाह र परिचलनको लागि आवश्यक कानुनी व्यवस्थाहरू मिलाईएको छ। तर्जुमा गरिएका नीति, कार्यक्रम तथा आवधिक योजनाको नियमित अनुगमन, मूल्याङ्कन, अध्ययन र विश्लेषण गर्ने कार्य राष्ट्रिय योजना आयोगले निरन्तर गरिरहेको छ।

विकास प्रयासका फलस्वरूप मुलुकमा गरिवीको रेखामुनी रहेको जनसङ्ख्या घट्दै गएको, सुचना प्रविधिको विकास एवं विस्तार भएको, सडक, सिंचाई जस्ता पूर्वाधार विकास एवं विस्तार भएको, आर्थिक सामाजिक परिसूचकहरूमा उल्लेख्य सुधार भएको, साधन र स्रोतको बाँडफाँट तुलनात्मक रूपमा न्यायोचित हुँदै गएको र सेवा प्रवाहमा नागरिकको पहुँच बढ्दै गएको देखिन्छ। तथापी विकास व्यवस्थापनमा नागरिकले अपेक्षा गरेअनुरूप सफलता हासिल हुन सकेको छैन। मुलुकको अर्थतन्त्रको आकार, सामाजिक-आर्थिक अवस्था, पूर्वाधारहरूको अवस्थामा अपेक्षित सुधार ल्याउन आगामी दिनमा थप क्रियाशिल हुनुपर्ने देखिन्छ।

### ३.२ विकास व्यवस्थापन सम्बन्धी समस्या

- (क) योजना तर्जुमालाई यथार्थपरक बनाउन नसकिनु। योजनाको प्राथमिकरण प्रभावकारी रूपमा हुन नसक्नु।
- (ख) मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा तथा आवधिक योजनाको नतिजा खाकाका आधारमा प्रगति समीक्षा गर्ने कार्य औपचारिकतामा सिमित भएको।

- (ग) राष्ट्रिय गौरवका आयोजना, रुपान्तरणकारी आयोजना र राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रम तथा आयोजना निर्धारण गर्ने सम्बन्धमा स्पष्ट कानुनी आधार र मापदण्ड नभएको ।
- (घ) आयोजना पहिचान, लागत-लाभ विश्लेषण तथा मूल्याङ्कन, वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन, विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयारी लगायतका आयोजना पूर्व तयारी सम्बन्धी कार्य सम्पन्न नभएका आयोजनामा समेत बजेटमा विनियोजन हुने गरेको ।
- (ङ) आयोजनाहरू सम्पन्न नभइ वर्षेनी नयाँ आयोजना थप हुँदा कार्यान्वयनमा रहेका आयोजनाका लागि पर्याप्त बजेट तथा स्रोत साधनको व्यवस्था हुन नसकेको र आयोजना संख्यामा निरन्तर बृद्धि भएको । अधुरा आयोजनाको संख्या बढ्दै गएको ।
- (च) आयोजना कार्यान्वयनको लागि विस्तृत कार्ययोजनाको तयारी र सो अनुसारका क्रियाकलाप समय तालिका अनुसार नहुनु, निर्णय प्रक्रियामा ढिलाई हुनु, वन क्षेत्र तथा जग्गा प्राप्तिका कानुनी, प्रक्रियागत तथा व्यवहारिक जटिलता रहनु, समयमा निर्माण सामग्रीको अभाव लगायतका समस्या विद्यमान रहेको ।
- (छ) विकास व्यवस्थापनको लागि आवश्यक पर्ने प्राविधिक तथा दक्ष जनशक्तिको अभाव, कार्यरत कर्मचारीहरूमा उत्प्रेरणाको कमी, कमजोर प्रोत्साहन व्यवस्था र दण्ड तथा पुरष्कार व्यवस्था प्रभावकारी नभएकाले कार्यसम्पादन स्तर कमजोर रहेको ।
- (ज) विकास निर्माण तथा सेवा प्रवाह कार्यमा संलग्न निर्माण व्यवसायी, परामर्शदाता र सेवा प्रदायक संस्थाको क्षमता कमजोर तथा सम्झौताको शर्तहरूको परिपालनामा समस्या रहेकोले कतिपय आयोजनाहरू समयमा सम्पन्न गर्न र लागत प्रभावकारी बनाउन नसकिएको ।
- (झ) विकास निर्माणमा योजना तर्जुमा देखि कार्यान्वयन र लाभ वितरण सम्मका चरणमा निजी, सहकारी र सामुदायिक क्षेत्रको प्रभावकारी तथा सक्रिय सहभागिता सुनिश्चित गर्न नसकिएको ।
- (ञ) अव्यवस्थित भू-उपयोगले विकराल समस्या उत्पन्न भएको । प्रायः सडक तथा राजमार्ग निर्माण गर्दा वा विस्तार गर्दा जग्गा प्राप्त गर्नुपर्ने त्यसका लागि महँगोमा जग्गा खरिद गर्नुपर्ने र राज्यसंग पर्याप्त श्रोत नभएकाले जग्गा धनीको माग बमोजिम मुआब्जा तथा क्षतिपूर्ति दिन नसक्ने अवस्थाले जग्गा प्राप्त प्रक्रियामा ढिलाई भएको ।
- (ट) विगतमा रुग्ण भइ रहेका तर हाल निर्माण कार्य सम्पन्न भएका योजनाहरूको फरफारक गरी प्रयोगमा ल्याउने सम्बन्धमा अस्पष्टता रहेको ।
- (ठ) राष्ट्रिय राजमार्गहरूको रेखांकन र सडक सीमा निर्धारणमा अन्यायिता भई निर्माण कार्य बारम्बार अवरोध हुने गरेको ।
- (ड) सार्वजनिक खरिद सम्बन्धी मौजुदा ऐन र नियमावली बढी प्रक्रियामुखी मात्र भएकोले वास्तविक प्रगति हासिल गर्नको लागि कठिनाई भएको । जटिल एवं आकस्मिक प्रकृतिका

आयोजना निर्माण कार्यमा सार्वजनिक खरीदसँग सम्बन्धित विषयहरूमा प्रक्रियागत अस्पष्टता र जटिलता रहेको ।

- (ढ) संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका योजनाहरूमा दोहोरोपना रहेको । प्रदेश र स्थानीय तहका योजनाहरूमा दायित्व बढ्दै गएको ।
- (ण) रुग्ण आयोजनाहरू ठूलो संख्यामा रहेको । कतिपय आयोजनाहरूको कार्यप्रगति तथा कार्यन्वयनको यथार्थ विवरण समेत उपलब्ध हुन नसकेको ।
- (त) तथ्याङ्क व्यवस्थापनका कार्यहरूलाई राष्ट्रिय आवश्यकता, बदलिँदो परिवेश तथा अन्तर्राष्ट्रिय मूल्य मान्यता र मापदण्ड अनुरूप व्यवस्थित रूपमा अधि बढाउन नसकिएको ।
- (थ) परामर्शदाताका कार्यहरूको प्रतिवेदन समयमा प्राप्त हुन नसक्नु, विषयगत मन्त्रालयका योजना तर्जुमासँग सम्बन्धित जनशक्तिको पर्याप्त क्षमता विकास हुन नसक्नु, आयोग र प्रदेशस्तरीय योजना सम्बन्धी निकायहरूबीच समन्वय र नीतिगत सामञ्जस्यताको लागि वैधानिक संयन्त्र नहुनु र योजना अनुगमन र मूल्यांकनको क्षेत्रमा काम गर्ने जनशक्तिलाई उत्प्रेरणा र मनोबल वृद्धिगर्ने व्यवस्था नहुनुले पनि आयोगका कामकारवाहीमा असर पुगेको ।
- (द) राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिका निर्णयहरू सम्बन्धित निकायहरूले जिम्मेवारीपूर्वक समयमा सम्पन्न गर्ने कार्यमा कम महत्त्व दिएको र कतिपय निकायले आयोगबाट स्वीकृत ढाँचा अनुसारको विभिन्न फाराम प्रयोग गर्ने नगरेको र आयोगले मागेको सूचना तथा प्रतिवेदन तोकिएको ढाँचामा समयमा नपठाइदिँदा समीक्षा तथा मूल्याङ्कन गर्न कठिनाई भैरहेको ।
- (ध) सम्बन्धित मन्त्रालयबाट माग भएका विवरणहरू समयमा प्राप्त हुन नसक्नु, राष्ट्रिय आयोजना बैंक तथा आयोजना बैंक व्यवस्थापन सूचना प्रणालीका सम्बन्धमा सरोकारवाला निकाय तथा सम्बद्ध मन्त्रालयले अपनत्व ग्रहण नगर्दा आयोजनाको यथार्थ र पूर्ण विवरण प्राप्त नहुनु, कतिपय सन्दर्भमा निश्चित आधार र मापदण्ड पुरा नगरी बहुवर्षीय आयोजनाहरूको ठेक्का सहमतिका लागि आयोगमा अनुरोध भई आउने हुँदा आयोगबाट समयमा सहमति प्रदान गर्ने कार्यमा ढिलाई हुने गरेको छ ।
- (न) संवैधानिक निकायहरू धेरै संख्यामा र नयाँ संरचनामा रहँदा आवश्यक समन्वय गरी मध्यकालीन खर्च संरचना र वार्षिक विकास कार्यक्रम तयार गर्ने कार्यमा ढिलाई हुने गरेको ।

### ३.३. विकास व्यवस्थापनका लागि गरिएका सुधारहरू:

- (क) संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका सरकारहरूको विकास प्रतिको उच्च प्रतिबद्धता रहेकोले राष्ट्रिय, प्रादेशिक र स्थानीय तहको विकासको अवस्था र प्राथमिकता बमोजिम दीर्घकालीन सोच सहित योजना तर्जुमा तथा कार्यक्रम पहिचान, छनोट र कार्यान्वयनमा वृद्धि हुँदै गएको ।

- (ख) आवधिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना र वार्षिक बजेटबीच सामञ्जस्यता कायम गरिएको छ जसले गर्दा स्रोत साधनको सुनिश्चितता भएको ।
- (ग) दीर्घकालीन सोच सहितको पन्ध्रौं योजना तयार भइ कार्यान्वयनमा आइसकेको हुँदा क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्यांकनको आधार तयार भएको ।
- (घ) परिवर्तित संघीय संरचना अनुरूप प्रदेश र स्थानीय तहमा समेत योजना प्रणालीको विकास गरी संस्थागत गर्ने प्रयास बमोजिम प्रदेशतहमा संस्थागत व्यवस्था भएको छ । प्रादेशिक र स्थानीय योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, राष्ट्रिय र प्रादेशिक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन दिग्दर्शन तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा लगिएकोले प्रदेश र स्थानीय तहमा समेत योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्यांकनको आधार तयार भएको ।
- (ङ) संघबाट सञ्चालन हुने राष्ट्रिय गौरवका आयोजना सहित आयोजनाहरूको विवरण, लागत, समय सहितको वार्षिक विकास कार्यक्रम तयार भएको हुँदा कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूको गुणस्तर तथा प्रभावकारितामा अभिवृद्धि हुने अपेक्षा गरिएको ।
- (च) चालु आर्थिक वर्षको यथार्थ विनियोजन तथा बाँकी दुई वर्षको खर्च प्रक्षेपण सहित मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार भएको हुँदा आगामी बजेट विनियोजन र स्रोतको सुनिश्चितता गर्नुपर्ने क्षेत्रमा आधार तयार भएको ।
- (छ) राष्ट्रिय योजना आयोगबाट विभिन्न मन्त्रालयसँग र प्रदेश स्तरमा समन्वय छलफल तथा अन्तर्क्रिया कार्यक्रम आयोजना गर्ने क्रम निरन्तर रहेकोले अन्तर मन्त्रालय तथा अन्तर प्रदेश समन्वय कायम गर्नमा योगदान पुगेको ।
- (ज) विभिन्न विषयगत मन्त्रालय तथा निकायका क्षेत्रगत नीतिहरूमा आयोगको महाशाखा प्रमुख, आयोगका सदस्य तथा साप्ताहिक बैठक जस्ता विभिन्न तहमा छलफल भई राय सुभाष उपलब्ध गराएबाट कार्यान्वयनयोग्य नीति तर्जुमामा सहयोग पुगेको ।
- (झ) विभिन्न मन्त्रालयहरूमा निश्चित आधार र मापदण्डका आधारमा बहुवर्षीय आयोजनाको ठेक्का र नयाँ आयोजनाहरूका सम्बन्धमा सहमति प्रदान गरेबाट आयोजनाहरूको गुणस्तरमा अभिवृद्धि हुने अपेक्षा गरिएको ।
- (ञ) राष्ट्रिय आयोजना बैंक व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको स्थापना भई आयोजनाहरूको प्रविष्टि भैरहेको हुँदा आयोजनाहरूको वर्तमान अवस्थाको विश्लेषण गर्न सहज हुने तथा भविष्यमा आवश्यक पर्ने आयोजनाहरूको पहिचान र छनौट गर्न सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको ।
- (ट) स्थानीय तहसम्मको भूगोल र प्राकृतिक स्रोत, साधन, क्षमता विकासका सम्भावना लगायतका विवरण सहितको राष्ट्रिय तथ्यगत विवरण कार्यान्वयनमा ल्याईएको । नेपाल श्रमशक्ति सर्वेक्षण र राष्ट्रिय आर्थिक गणना सम्पन्न भई नतिजा सार्वजनिक भएको । साथै समष्टिगत

आर्थिक परिसूचकहरू सम्बन्धी हातेपुस्तिका प्रकाशनमा आएको छ । यी सबै विवरणहरूले आगामी दिनमा तथ्यमा आधारित नीति निर्माण तथा जनसंख्या सर्वेक्षणको लागि आधार तयार गर्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

### ३.८ राष्ट्रिय योजना आयोगले सामना गरेका समस्या तथा चुनौतीहरू:

- (क) आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकार ऐनबाट व्यवस्थित हुन नसक्दा आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्रका कतिपय समस्या समाधानका विषयहरूमा पहिचान गरेका उपायहरू आयोगबाट प्रभावकारी ढङ्गमा समयमै कार्यान्वयनमा ल्याउन सकिएको छैन ।
- (ख) संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका योजना तथा कार्यक्रमहरूमा सामन्जस्यता ल्याई राष्ट्रिय हित अनुकूल विकासमा समन्वय कायम गर्न तहगत समन्वय सम्बन्धी कार्यका लागि स्पष्ट कानूनी आधारको अभाव रहेको हुँदा सो को टड्कारो आवश्यकता महशुस गरिएको छ ।
- (ग) आयोगले संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको विकाससम्बन्धी नीति तथा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनमा समन्वय, सहयोग र सहजीकरण गर्नु पर्ने दायित्व अनुरूप कार्य गर्दै आइरहेको परिप्रेक्ष्यमा आयोगको क्षेत्राधिकार भित्रको जिम्मेवारी प्रभावकारी सम्पादन गर्न आयोगको समयानुकूल र उपयुक्त सांगठनिक एवम् व्यवस्थापकीय पुनःसंरचना गरी आयोगलाई स्थायी, दक्ष र विशिष्टीकृत संस्था बनाउनु आवश्यक देखिएको छ ।
- (घ) आयोगको कार्य नीति, योजना तथा कार्यक्रमको विश्लेषण तथा तर्जुमा र अनुगमन, मूल्याङ्कन एवम् अध्ययन लगायतका प्रशासनिक भन्दा बढी बौद्धिक र अनुसन्धानात्मक प्रकृतिको भएको हुँदा कर्मचारीको बारम्बार हुने फेरबदलले कर्मचारीको विषय विशेषज्ञता विकास हुन सकिरहेको छैन । विषय विज्ञता विकासका लागी आर्थिक योजना तथा तथ्याङ्क सेवा समूह अन्तर्गत राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरूलाई ल्याई आयोगको क्षमता अभिवृद्धि गर्न र विशिष्टीकृत संस्था विकाश गर्न आवश्यक रहेको छ ।
- (ङ) आयोगको आफ्नै कार्यालय भवन नभएको कारण आयोगका महत्वपूर्ण दस्तावेजहरूको स्थायीरूपले व्यवस्थापन गर्न गाह्रो परेको छ ।
- (च) अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाई आयोजना कार्यान्वयनमा देखिएका कमजोरीहरूलाई सुधार्ने पद्धतिको अभावमा माथि उल्लेख भए बमोजिम आयोजनाहरू समयमानै सम्पन्न नहुने (Time overrun) तथा तोकिएको लागत भन्दा बढी लाग्ने (Cost overrun) समस्याहरू विद्यमान छन् ।
- (छ) अनुगमन र मूल्याङ्कन क्षेत्रमा सबै मन्त्रालय एवं निकायहरूको यस आयोगलाई एक विशिष्ट संस्थाका रूपमा लिई निरन्तर समन्वय गर्नुपर्नेमा पूर्ण रूपमा हुन सकिरहेको छैन ।

### ३.५ राष्ट्रिय योजना आयोगले आगामी दिनमा ध्यान दिनुपर्ने विषयहरू:

राष्ट्रिय योजना आयोगले आफ्नो कार्य सञ्चालनका समयमा विभिन्न चुनौतीहरू सामाना गर्दै आएकोले आगामी दिनमा देहायबमोजिम क्रियाशिल हुनुपर्ने देखिन्छ :

- (क) राष्ट्रिय योजना आयोग गठन आदेशको मर्म अनुसार प्रादेशिक योजना संगठनहरूका बीचमा समन्वय र सहजीकरण गर्ने र तीनै तहका योजना तथा कार्यक्रमहरूका बीचमा सामञ्जस्यता कायम राख्दै बृहत्तर राष्ट्रिय हितमा एकीकृत गरी विकासका प्रयासहरूलाई समन्वय गर्नुपर्ने ।
- (ख) वार्षिक कार्यक्रमको छनौट गर्दा आवधिक योजनासँग सामान्जस्यता कायम राख्दै त्यस्ता कार्यक्रमको छनौटको आवश्यकता र औचित्यताको विश्लेषण गरेर मात्र बजेटमा समावेश गरी वित्तीय अनुशासन कायम गर्ने, गराउने ।
- (ग) सन् २०३० सम्ममा मध्यम आय भएको मुलुकको स्तरमा पुग्न दीर्घकालीन सोच, नीति, योजना र कार्यक्रमलाई सबै तह र क्षेत्रमा सामञ्जस्यता र एकरूपता ल्याई कार्यान्वयनमा केन्द्रित गर्ने ।
- (घ) सन् २०१६ देखि अंगीकार गरिएको दिगो विकासका लक्ष्यहरूलाई राष्ट्रिय नीति, योजना तथा कार्यक्रमहरूमा समाहित गरी कार्यान्वयन गर्न प्रयास गरिएको भएतापनि दिगो विकासको लक्ष्य (SDGs)का सूचकहरूलाई प्रदेश तथा स्थानीय तहसम्म स्थानीयकरण गर्नुका साथै तिनको प्रगति स्थितिको प्रतिवेदन तथा समीक्षा गर्नुका साथै दिगो विकास लक्ष्यको पूर्ण कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने थप लगानी जुटाउनु र परिचालन गर्नुपर्ने ।
- (ङ) देशको सामाजिक आर्थिक विकासमा योगदान पुऱ्याउन सक्ने आयोजना र परियोजनाहरू छनौट गरी लगानीको सुनिश्चितता प्रदान गर्नु पर्ने आवश्यकता छ भने सार्वजनिक निजी साझेदारी, प्रत्यक्ष बैदेशिक लगानी, विकास सहायता लगायतका आन्तरिक र बाह्य श्रोतहरूको समेत पहिचान गरी आर्थिक बृद्धि र रोजगारी सिर्जना गर्ने लगानीयोग्य परियोजना सहितको लगानी ढाँचा तयार गर्नुपर्ने ।
- (च) आयोजना बैंकको माध्यमबाट आयोजना व्यवस्थापन, सञ्चालन र अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको संस्थागत प्रणाली विकास गर्नु र आयोजना तथा कार्यक्रमको वस्तुनिष्ठ सूचकहरूको आधारमा नियमित र समयसारिणी सहितको अनुगमन तथा निरीक्षण प्रणालीको विकास गरी हरेक निकायद्वारा गरिने अनुगमनबीच एकरूपता कायम गर्नुपर्ने ।
- (छ) संघ - प्रदेश र संघ - प्रदेश - स्थानीय तहको योजनागत समन्वयलाई प्रभावकारी बनाउनुका साथै संघ, प्रदेश र स्थानीय तहहरूलाई योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमाको साथै कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीको कार्यमा दक्षता अभिवृद्धि गरी सशक्तीकरण गर्नुपर्ने ।
- (ज) अनुसन्धान तथा विकासको कार्यलाई प्राथमिकतामा राखी नीति पृष्ठपोषणको रूपमा अधि बढाउने ।



- (क) प्रदेश र स्थानीय तहमा विकास सहायता परिचालनको सहजीकरण तथा नियमन गर्न संवाद, समन्वय र सहकार्य वृद्धि गर्नुपर्ने ।
- (ख) राष्ट्रिय योजना आयोगको संयोजकत्वमा प्रदेश तथा स्थानीय तहमा कार्यान्वयन हुनेगरी छनौट भई विशेष तथा समपुरक अनुदान विनियोजन भएका आयोजना/कार्यक्रमहरूको सफल कार्यान्वयनको लागि पर्याप्त अनुगमन तथा प्रगति प्रतिवेदन हुने प्रणाली विकास गर्नुपर्ने ।
- (ग) सबै स्थानीय तहहरूमा आवधिक योजना र मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्ने/गराउने कार्य तथा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको परियोजना बाँडफाँड व्यवस्थित गर्ने ।
- (घ) बहुवर्षिय र ठूला प्रकृतिका आयोजनाहरूको निश्चित अवधिपश्चात आन्तरिक मूल्याङ्कन एवं प्रभाव मूल्याङ्कनका माध्यमबाट पृष्ठपोषण लिने संस्कृति विकास गर्ने ।

### ३.६ योजना तथा बजेट प्रणालीमा गर्नुपर्ने सुधारहरू:

- (क) संघीय तथा प्रदेशका विकास योजना कार्यान्वयनको समस्या समाधानको लागि नियमित बैठक गरी समाधानका उपाय खोज्ने ।
- (ख) आर्थिक-सामाजिक रुपान्तरण गर्ने प्रकृतिका वृहत आयोजनाको लागि पर्याप्त स्रोत साधनको व्यवस्था गर्ने ।
- (ग) आवधिक योजनालाई छरितो, कार्यान्वयनयोग्य बनाउने । नतिजा सूचकालाई नियमित समीक्षा गर्दै लैजाने । स्रोत र साधनको प्राथमिकीरणका आधारहरू स्पष्ट गर्ने ।
- (घ) मध्यमकालिन खर्च संरचनामा स्वचालित प्रणाली विकास गरी आवधिक योजना र बजेट बीचको आधार सम्बन्ध बलियो पार्ने ।
- (ङ) आवधिक योजना अनुरूप प्राथमिकता प्राप्त आयोजना र कार्यक्रमको छनौट गर्ने प्रणाली विकास गर्ने । पूर्व मूल्याङ्कन नभएका कार्यक्रममा बजेट विनियोजन नगर्ने ।
- (च) आयोजना बैकलाई कडाईका साथ कार्यान्वय गर्ने । तीन तहबीचको आयोजना वर्गीकरणको मापदण्डलाई पूर्णरूपमा कार्यान्वयन गर्ने ।
- (छ) आयोजना छनौट र बजेट विनियोजन गर्दा प्रदेशिक सन्तुलन मिलाउने । बहुवर्षिय ठेक्का सम्बन्धी मापदण्डलाई समयानुकूल परिमार्जन गर्दै लैजाने ।
- (ज) पूर्व तयारी सम्पन्न भएका आयोजना बैकमा समावेश आयोजनालाई मात्र बजेट विनियोजन गर्ने ।
- (झ) आयोजनाको संख्या वर्षेनी थप नगरी कार्यान्वयनका क्रममा रहेका आयोजनाका लागि पर्याप्त बजेट विनियोजन गर्ने ।
- (ञ) खरिद प्रक्रियामा रहेको जटिलता हटाउने । जग्गा प्राप्त व्यवस्थालाई खुकुलो पारी घर जग्गा पुनरावलोकन गर्ने वैज्ञानिक प्रणाली विकास गर्ने ।

- (ट) ठेक्का व्यवस्थापनमा सुधार गर्ने । निर्माण व्यवसायीको नियमनलाई प्रभावकारी बनाउने ।
- (ठ) प्राविधिक जनशक्तिको पर्याप्त व्यवस्था गर्ने । प्राविधिक जनशक्तिलाई स्रोत साधनको कमी हुन नदिन आयोजनामा खटिने कर्मचारीको स्थायित्वमा ध्यान दिने ।
- (ड) राष्ट्रिय गौरवका आयोजना घोषणासम्बन्धी मापदण्ड बनाउने ।
- (ढ) नीति तथा कार्यक्रमहरूको नियमित मूल्याङ्कन गर्ने । प्रभाव मूल्याङ्कन गरेर मात्र उक्त कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिने । आन्तरिक मूल्याङ्कन र तेस्रो पक्ष मूल्याङ्कनमार्फत आयोजना/ कार्यक्रमको औचित्यता जाँच गर्ने ।
- (ण) आयोजनामा गरिने प्राविधिक परीक्षणलाई थप सुदृढ बनाउने ।
- (त) राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिका निर्णयहरू तत्काल कार्यान्वयनमा लैजाने ।

## अनुसूचीहरू

### अनुसूची - १

## राष्ट्रिय योजना आयोगको स्वरूप

राष्ट्रिय योजना आयोग (गठन तथा कार्य सञ्चालन) आदेश, २०७४ को दफा ३ बमोजिम आयोगको स्वरूप

- |  |              |
|--|--------------|
| (क) सम्माननीय प्रधानमन्त्री                                    | - अध्यक्ष    |
| (ख) नेपाल सरकारबाट नियुक्त एक जना                              | - उपाध्यक्ष  |
| (ग) नेपाल सरकारबाट नियुक्त कम्तीमा एकजना महिलासहित बढीमा ६ जना | - सदस्य      |
| (घ) मुख्य सचिव, नेपाल सरकार                                    | - सदस्य      |
| (ङ) सचिव, अर्थ मन्त्रालय                                       | - सदस्य      |
| (च) सचिव, राष्ट्रिय योजना आयोग                                 | - सदस्य-सचिव |

## अनुसूची - २

# आयोगका पदाधिकारीज्यूहरू लगायत कर्मचारिहरूको विवरण

### आयोगका पदाधिकारीज्यूहरूको विवरण

पद	नाम थर	टेलिफोन
उपाध्यक्ष		४२९९९७०
सदस्य		४२९९०५०
सदस्य		४२९९०५९
सदस्य		४२९९९९८
सदस्य		४२९९६५९
सदस्य		४२९९९४७
सदस्य		४२९९८५९
सदस्य सचिव	श्री केवल प्रसाद भण्डारी	४२९९६२९

### आयोगका कर्मचारिहरूको विवरण

पद	नाम थर	महाशाखा/शाखाको नाम	टेलिफोन नम्बर
सह सचिव	श्री राजेन्द्र कुमार पौडेल	आर्थिक व्यवस्थापन महाशाखा प्रमुख	४२९९६३६
कार्यक्रम निर्देशक	श्री केशव सुवेदी	योजना, कार्यक्रम तथा आर्थिक क्षेत्र	
योजना अधिकृत	श्री रामहरी पाण्डे	योजना, कार्यक्रम तथा आर्थिक क्षेत्र	४२९९०२९
योजना अधिकृत	श्री भेषराज शर्मा	योजना, कार्यक्रम तथा आर्थिक क्षेत्र	४२९९९९३
निर्देशक	यदुनाथ आचार्य	आर्थिक विश्लेषण तथा तथ्याङ्क शाखा	४२९९९६९
योजना अधिकृत	श्री पुष्पा घिमिरे	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	४२९९०४९
योजना अधिकृत	श्री भेषराज शर्मा	आर्थिक विश्लेषण तथा तथ्याङ्क शाखा	४२९९०३९
सह सचिव	श्री विजु कुमार श्रेष्ठ	पूर्वाधार तथा उत्पादन महाशाखा प्रमुख	४२९९७५७
कार्यक्रम निर्देशक	श्री नारायण खतिवडा	उर्जा, जलश्रोत तथा सिंचाई	४२९९०९९
योजना अधिकृत	श्री सुनिता पराजुली	उर्जा, जलश्रोत, सिंचाई	४२९९०३४
कार्यक्रम निर्देशक	श्री राजेश बाबु घिमिरे	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास	४२९९९५६
योजना अधिकृत	श्री टार्जन कुमार लिम्बु	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास शाखा	४२९९९९३

पद	नाम थर	महाशाखा/शाखाको नाम	टेलिफोन नम्बर
योजना अधिकृत	श्री शारदा ज्ञवाली	भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास शाखा	४२९९९९३
कार्यक्रम निर्देशक	हरिनारायण बेल्वासे	वन तथा वातावरण र युवा तथा खेलकुद	
योजना अधिकृत	मोहराज सापकोटा	वन तथा वातावरण र युवा तथा खेलकुद	
योजना अधिकृत	सुनिता पराजुली	वन तथा वातावरण र युवा तथा खेलकुद	
कार्यक्रम निर्देशक	श्री शिवरञ्जन पौड्याल	समपुरक तथा विशेष अनुदान	४२९९०२३
योजना अधिकृत	श्री रमेश पराजुली	समपुरक तथा विशेष अनुदान	
सह सचिव	श्री प्रकाश दाहाल	दिगो विकास तथा अन्तर्राष्ट्रिय महाशाखा प्रमुख	
कार्यक्रम निर्देशक	श्री नारायण राज पौडेल	दिगो विकास तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग शाखा	४२९९९३८
योजना अधिकृत	श्री रोशना देवान	दिगो विकास तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग शाखा	४२९९९३८
योजना अधिकृत	श्री कार्तिका यादव	दिगो विकास तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग शाखा	४२९९९३८
योजना अधिकृत	श्री श्यम कृष्ण पौडेल	दिगो विकास तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग शाखा	
योजना अधिकृत	श्री विनोद प्रसाद गैरे	दिगो विकास तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग शाखा	
कार्यक्रम निर्देशक	श्री मुनका न्यौपाने	आयोजना बैंक तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	४२९९००६
योजना अधिकृत	श्री निमेश मिश्र	आयोजना बैंक	४२९९९३९
योजना अधिकृत	श्री नवराज पराजुली	आयोजना बैंक	४२९९९३९
कार्यक्रम अधिकृत	श्री गणेश गौतम	आयोजना बैंक	
कार्यक्रम निर्देशक	डा. लोकनाथ भुसाल	पन्ध्रौ योजना मध्यावधि समिक्षा, श्रम रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय, सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	
योजना अधिकृत	श्री रञ्जना न्यौपाने पन्धी	पन्ध्रौ योजना मध्यावधि समिक्षा, श्रम रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	
कार्यक्रम निर्देशक	डा. दिवाकर लुइटेल्	संघीयता र सुशासन	४२९९९३३
कृषि तथा पशुपंक्षी विकास, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी र गरिबी निवारण, खानेपानी तथा सरसफाई, संवैधानिक अंगहरू, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रपरिषद्को कार्यालय, रक्षा, अनुसन्धान तथा अन्वेषण, गण्डकी प्रदेश तहगत समन्वय, समग्र तहगत समन्वय, दिगो विकास लक्ष्य १, २ र ६।			
सह सचिव	सुशील ढकाल	अनुसन्धान अन्वेषण तथा तहगत समन्वय महाशाखा प्रमुख	४२९९०५८
कार्यक्रम निर्देशक	श्री महेश खरेल	कृषि, भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण	४२९९०३०
योजना अधिकृत	श्री खड्गराज राई	कृषि, भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण	४२९९०९४

पद	नाम थर	महाशाखा/शाखाको नाम	टेलिफोन नम्बर
योजना अधिकृत	श्री सीता थापा	कृषि, भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिवी निवारण	४२९९०९४
निर्देशक	श्री लोक बहादुर खत्री	संवैधानिक निकाय, अनुसन्धान तथा अन्वेषण	४२९९०९२
योजना अधिकृत	श्री अरुण तिमल्सिना	संवैधानिक निकाय, अनुसन्धान तथा अन्वेषण	४२९९८०७
योजना अधिकृत	श्री कैलाश न्यौपाने	संवैधानिक निकाय, अनुसन्धान तथा अन्वेषण	
कार्यक्रम निर्देशक	श्री अनुनय बाँस्तोला	तहगत तथा अन्तर सरकार समन्वय	४२९९०३९
योजना अधिकृत	श्री अभिलाल राई	तहगत तथा अन्तर सरकार समन्वय	४२९९९५४
सह सचिव	धनीराम शर्मा	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन महाशाखा प्रमुख	४२९९९५८
कार्यक्रम निर्देशक	गोकुल खड्का	सूचना व्यवस्थापन	४२९९९४२
योजना अधिकृत	श्री बबिता मरासिनी	सूचना व्यवस्थापन	४२९९८३४
कार्यक्रम निर्देशक	श्री पुरुषोत्तम सुवेदी	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	४२९९०४३
योजना अधिकृत	प्रतिमा न्यौपाने	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	
तथ्याङ्क अधिकृत	श्री मदन प्रसाद पोखरेल	उद्योग, वाणीज्य तथा आपूर्ति	४२९९९०४९
कार्यक्रम निर्देशक	श्री तिर्थराज राई	नतिजा व्यवस्थापन तथा प्रतिवेदन	
तथ्याङ्क अधिकृत	श्री मदन प्रसाद पोखरेल	दिगो विकास लक्ष्य अनुगमन शाखा	४२९९९०४९
कार्यक्रम निर्देशक	श्री कृष्ण व्यान्जु	राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समन्वय शाखा/मन्त्रालयस्तरिय विकास समस्या समाधान समिति समन्वय शाखा	४२९९८३४
योजना अधिकृत	श्री शेखर रत्न शाक्य	राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समन्वय शाखा/मन्त्रालयस्तरिय विकास समस्या समाधान समिति समन्वय शाखा	
सह सचिव	डा. किरण रुपाखेती	सामाजिक विकास महाशाखा	४२९९९५९
कार्यक्रम निर्देशक	श्री लक्ष्मी घिमिरे	स्वास्थ्य महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक	४२९९००९
योजना अधिकृत	श्री सुशिला कुमारी पन्थ	स्वास्थ्य महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक	४२९९०२८
योजना अधिकृत	श्री प्रीति सुवेदी	स्वास्थ्य महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक	
योजना अधिकृत	श्री सरिता गुरुङ्ग	स्वास्थ्य महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक	४२९९०२८
कार्यक्रम निर्देशक	राकेश गुरुङ्ग	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि	
योजना अधिकृत	श्री उमेशचन्द्र लम्साल	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि	
कार्यक्रम निर्देशक	शिवरञ्जन पौडेल	विशेष अनुदान	४२९९०२३
सह सचिव	वैकुण्ठ निधि शर्मा	प्रशासन महाशाखा प्रमुख	४२९९९४०

पद	नाम थर	महाशाखा/शाखाको नाम	टेलिफोन नम्बर
कार्यक्रम निर्देशक	डा लोकनाथ भुसाल	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि, श्रम तथा रोजगार	४२९९०९३
योजना अधिकृत	श्री मोहराज सापकोटा		४२९९९२४
योजना अधिकृत	श्री सितादेवी थापा		४२९९९२४
योजना अधिकृत	श्री रञ्जना न्यौपाने		
उपसचिव (लेखा)	श्री कृष्ण प्रसाद देवकोटा	आर्थिक प्रशासन शाखा	४२९९९६३
लेखा अधिकृत	श्री सर्वोदय उपाध्याय	आर्थिक प्रशासन शाखा	४२९९०६९
लेखापाल	श्री माया देवी खुलाल निरौला	आर्थिक प्रशासन शाखा	४२९९०६९
कम्प्युटर अपरेटर	श्री रमेश तिमिल्सिना	आर्थिक प्रशासन शाखा	४२९९०६९
कार्यक्रम निर्देशक	डा.दिवाकर लुईटेल	आन्तरिक प्रशासन तथा जनशक्ति व्यवस्थापन शाखा	४२९९९३३
योजना अधिकृत	श्री निशा लौडारी	आन्तरिक प्रशासन तथा जनशक्ति व्यवस्थापन शाखा	४२९९९५९
योजना अधिकृत	श्री गुणराज भट्टराई	आन्तरिक प्रशासन तथा जनशक्ति व्यवस्थापन शाखा	४२९९००४
योजना अधिकृत	श्री राममणि अधिकारी	आन्तरिक प्रशासन तथा जनशक्ति व्यवस्थापन शाखा	४२९९९०३६
योजना अधिकृत	श्री डिल बहादुर गुरुङ्ग		४२९९००३
नायब सुब्बा	श्री भुवन न्यौपाने	आन्तरिक प्रशासन तथा जनशक्ति व्यवस्थापन शाखा	४२९९०३२
कम्प्युटर अपरेटर	श्री उमा सिग्देल	आन्तरिक प्रशासन तथा जनशक्ति व्यवस्थापन शाखा	४२९९०३२
नायब सुब्बा	श्री प्रिति सापकोटा	आन्तरिक प्रशासन तथा जनशक्ति व्यवस्थापन शाखा	
कम्प्युटर अधिकृत	श्री मन्दिरा नापित गुरुङ्ग	आन्तरिक प्रशासन तथा जनशक्ति व्यवस्थापन शाखा (आइटी युनिट)	४२९९९६०
कम्प्युटर अपरेटर	श्री योगेश थापा	आन्तरिक प्रशासन तथा जनशक्ति व्यवस्थापन शाखा (आइटी युनिट)	४२९९९६०
कम्प्युटर अपरेटर	श्री विजय सिंह थापा	आन्तरिक प्रशासन तथा जनशक्ति व्यवस्थापन शाखा (आइटी युनिट)	४२९९९६०
कम्प्युटर अधिकृत	श्री बुद्धरत्न महर्जन	दर्ता चलानी	४२९९०६०
पुस्तकालय अधिकृत	श्री सम्फना घिमिरे	आन्तरिक प्रशासन तथा जनशक्ति व्यवस्थापन शाखा (पुस्तकालय)	४२९९८४८

पद	नाम थर	महाशाखा/शाखाको नाम	टेलिफोन नम्बर
नायव सुब्बा	श्री कमला अर्याल	आन्तरिक प्रशासन तथा जनशक्ति व्यवस्थापन शाखा (पुस्तकालय)	४२९९८४८
नायव सुब्बा	श्री ठाकुर प्रसाद वाग्ले	आन्तरिक प्रशासन तथा जनशक्ति व्यवस्थापन शाखा स्टोर	४२९९०५३
नायव सुब्बा	श्री नवराज पराजुली	आन्तरिक प्रशासन तथा जनशक्ति व्यवस्थापन शाखा स्टोर	४२९९०५३
योजना अधिकृत	श्री सुरेन कुमार श्रेष्ठ	मा. उपाध्यक्षज्यूको कार्यकक्षमा	४२९९६८९
कम्प्युटर अपरेटर	श्री संभना पुडासैनी	सचिवज्यूको पि ए	४२९९६२९
ना. सु. (टा.)	श्री केदार तण्डुकार	मा.स. श्री दिलबहादुर गुरुङ्गज्यूको पि.ए	४२९९९९८
कम्प्युटर अपरेटर	श्री अन्जना अधिकारी	मा.स. डा. उमाशंकर प्रसाद को पि.ए	४२९९९४७
नायव सुब्बा	श्री शिशिर कुमार राई	सह-सचिव बैकुण्ठ निधि शर्माज्यूको पि.ए.	४२९९०५८
नायव सुब्बा	श्री कमला बतौला	सहसचिव विजु कुमार श्रेष्ठज्यूको सचिवालय	४२९९७५७
नायव सुब्बा	श्री सुस्मा लुईटेल	मा.सदस्य डा. पुष्प रमण वाग्ले को पि.ए	४२९९९५९
नायव सुब्बा	श्री सम्भना लुईटेल		४२९९९५८
पुस्तकालय नासु	श्री विष्णु बहादुर बरुवाल	मा.स. सलोनी प्रधान सिंह को पि.ए	४२९९६३६
नायव सुब्बा	श्री कृष्ण प्रसाद पोखरेल		
नायव सुब्बा	श्री ओम प्रसाद आचार्य		
नायव सुब्बा	श्री मदन विमली	सह-सचिव सुशिल ढकालज्यूको पि.ए.	
नायव सुब्बा	श्री परशुराम बि.क.	सहसचिव किरण रुपाखेतीज्यूको पि.ए	४२९९०५९
नायव सुब्बा	श्री सविना गुरागाई	सह सचिव राजेन्द्र कुमार पौडेलको को पि.ए	४२९९०६०
नायव सुब्बा	श्री तेजनाथ ढकाल	मा.सदस्य प्रा.डा.सुरेन्द्र लाभ कर्ण को पि.ए	४२९९६५९
नायव सुब्बा	श्री बबिता महतो	सह सचिव धनीराम शर्माको पि. ए.	



## अनुसूची - ३

# राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिको स्वस्त्र

### राष्ट्रिय अनुगमन तथा मूल्यांकन दिग्दर्शन, २०७५ अनुसार

- |                                     |              |
|-------------------------------------|--------------|
| (क) सम्माननीय प्रधानमन्त्री         | - अध्यक्ष    |
| (ख) नेपाल सरकारका मन्त्रीहरू        | - सदस्य      |
| (ग) उपाध्यक्ष, राष्ट्रिय योजना आयोग | - सदस्य      |
| (घ) प्रदेशका मुख्य मन्त्रीहरू       | - सदस्य      |
| (ङ) मुख्य सचिव                      | - सदस्य      |
| (च) राष्ट्रिय योजना आयोगका सदस्यहरू | - सदस्य      |
| (छ) राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिव     | - सदस्य सचिव |

समितिको बैठकमा आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित पदाधिकारी वा विशेषज्ञलाई आमन्त्रण गर्न सकिने व्यवस्था छ । साथै समितिको बैठकमा मन्त्रालयका सचिवज्यूहरूको समेत सहभागिताका लागि आमन्त्रण गर्ने गरिएको छ ।

## अनुसूची - ४

# राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिको ४९ औं बैठक निर्णयहरू र कार्यान्वयन स्थिति

सि.नं.	४९ औं बैठकका निर्णयहरू	कार्यान्वयन स्थिति
१.	अन्तर्राष्ट्रिय विकास सहायतामा सञ्चालित विकास कार्यक्रम, परियोजना तथा आयोजनाहरूमा लामो समयदेखि सोधभर्ना व्यवस्थापनको कार्य सम्बोधन हुन नसकेको, हिसाब मिलान तथा फर्छ्यौटमा सम्बन्धित मन्त्रालयहरूले समयमा नै सोधभर्ना माग नगरी ठूलो परिमाणको रकम सोधभर्ना हुन बाँकी रहेको देखिएकोले त्यस्तो सोधभर्नासम्बन्धी कार्य २ (दुई) महिनाभित्र सम्पन्न गर्न राष्ट्रिय योजना आयोगका सम्बन्धित विषय क्षेत्र हेर्ने सदस्यको संयोजकत्वमा सम्बन्धित मन्त्रालयको सचिव, महालेखा नियन्त्रक र तत् तत् परियोजना प्रमुख सदस्य रहने गरी समिति गठन गर्ने ।	<p><b>राष्ट्रिय योजना आयोग</b> माननीय उपाध्यक्षज्यूको संयोजकत्वमा समिति गठन भई सोधभर्ना सम्बन्धी कार्यको प्रतिवेदन तयारी क्रममा रहेको ।</p> <p><b>श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय</b> मन्त्रालय अन्तर्गतका आयोजनाहरूको दण्ड चैत्र मसान्तसम्मको खर्चको सम्पूर्ण रकम शोधभर्ना प्राप्त भएको ।</p>
२.	सरकारको लगानीमा सञ्चालित ३३ के.भी. विद्युत वितरण आयोजनाको लागि गर्नुपर्ने प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण (IEE) तथा चुरे संरक्षण क्षेत्रमा गर्नुपर्ने वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (EIA) को प्रक्रिया अत्यन्तै ऋम्फटिलो र कठिन प्रकृतिको भएकोले आयोजना निर्माणमा समस्या देखिएको हुँदा सो समस्या समाधानका लागि अध्ययन गरी २ (दुई) महिनाभित्र प्रतिवेदन पेश गर्न राष्ट्रिय योजना आयोगका सम्बन्धित विषय क्षेत्र हेर्ने सदस्यको संयोजकत्वमा वन तथा वातावरण मन्त्रालय र उर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाई मन्त्रालयका सचिव सदस्य रहने गरी समिति गठन गर्ने ।	<p><b>राष्ट्रिय योजना आयोग</b> माननीय सदस्य श्री सलोनी प्रधान सिंहज्यूको संयोजकत्वमा समिति गठन भई अध्ययन प्रतिवेदन तयार भएको ।</p> <p><b>वन तथा वातावरण मन्त्रालय</b> माननीय सदस्य श्री सलोनी सिंह प्रधानज्यूको संयोजकत्वमा समिति गठन भइ प्रतिवेदन पेश भएको र हाल समस्या नरहेका ।</p>

सि.नं.	४८ औं बैठकका निर्णयहरू	कार्यान्वयन स्थिति
३.	<p>सडक विस्तार, विद्युतीकरण, खानेपानी तथा ढलहरू विस्तार तथा मर्मतको क्रममा भूमिगत केवल तथा पोलहरूमा समेत क्षति हुने गरेकोले दूरसञ्चार सेवा अवरुद्ध हुनुका साथै सेवाको गुणस्तरमा ह्रास आउने गरेकोले राष्ट्रिय राजमार्ग, रणनीतिक महत्वका सडक, पुल, शहरी विकास लगायतका पूर्वाधार निर्माण तथा सोको विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन (DPR) तयार गर्दा नै दूरसञ्चारसम्बन्धी पूर्वाधार राख्न मिल्ने Duct तथा Utility Corridor को व्यवस्था गर्ने सम्बन्धमा नीतिगत व्यवस्था गरी कार्यान्वयन गर्न सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयका सचिव संयोजक तथा भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय, शहरी विकास मन्त्रालय, खानेपानी मन्त्रालय, उर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय र राष्ट्रिय योजना आयोगका प्रतिनिधि सदस्य रहने गरी एक समिति गठन गर्ने । समितिले २ (दुई) महिना भित्र नीति प्रस्ताव र कार्यान्वयनको कार्ययोजना तयार गर्ने ।</p>	<p><b>सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय</b> समिति गठन भई कार्ययोजनाको मस्यौदा तयार भएको ।</p> <p><b>उर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय</b> विद्यमान राष्ट्रिय शहरी नीति, २०६४ लाई संघीय ढाँचा अनुकूल बनाउन तयार गरिएको मस्यौदा उपर बृहत्तर रूपमा अध्ययन र परामर्श, अर्न्तक्रिया गरी राष्ट्रिय शहरी नीति, २०७९ को स्वीकृतिका लागि मन्त्रपरिषद्मा पेश भएको तथा शहरी विकास ऐनको मस्यौदामा युटिलिटी करिडोरको छुट्टै परिच्छेद समावेश गरी कानून मन्त्रालयमा पेश गर्दा राष्ट्रिय योजना आयोगबाट राय समेत प्राप्त भएको अवस्थामा उक्त रायलाई समावेश गरी नेपाल सरकार (मन्त्रीपरिषद्मा) पेश गर्न तयारी गरेको ।</p>
४.	<p>राष्ट्रिय राजमार्गहरूको रेखाङ्कन र सडक सीमा निर्धारण यथाशीघ्र गर्न र सडक सीमाको अन्यायका कारण निर्माण कार्यमा देखिएको अवरोध हटाउन भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालयले जग्गा प्राप्ति ऐन, २०३४ र नेपाल सरकार मन्त्रपरिषदबाट यसअघि भएका निर्णयहरूलाई समेत अध्ययन गरी आयोगको सम्बन्धित विषय क्षेत्र हेर्ने सदस्यको संयोजकत्वमा भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय र सम्बद्ध आयोजना प्रमुख सदस्य रहने गरी एक कार्यदल बनाई उक्त समस्याको समाधानका लागि उपयुक्त विषय प्रस्ताव गर्ने ।</p>	<p><b>राष्ट्रिय योजना आयोग</b> माननीय सदस्य प्रा.डा. सुरेन्द्र लाम कर्णज्यूको संयोजकत्वमा समिति गठन भई अध्ययन प्रतिवेदनको प्रारम्भिक मस्यौदा हुने क्रममा रहेको ।</p> <p><b>भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>प्रतिवेदनको प्रारम्भिक मस्यौदा तयार भएको ।</li> </ul>

सि.नं.	४८ औं बैठकका निर्णयहरू	कार्यान्वयन स्थिति
५.	निर्माण सम्पन्न भएका पूर्वाधारहरूको नियमित मर्मत संभार गर्ने व्यवस्था नहुँदा त्यस्ता संरचनाहरूको दिगोपना तथा सञ्चालनमा समस्या रहेको हुँदा निर्माण सम्पन्न भएका पूर्वाधारहरूको नियमित मर्मत संभारका लागि सबै निकायहरूले वार्षिक रूपमा आवश्यक बजेटको व्यवस्था गर्ने । आगामी आ.व.को बजेट तर्जुमाका क्रममा यो विषय अनिवार्य रूपमा ग्रहण गर्ने ।	<p><b>भौतिक योजना मन्त्रालय</b> राष्ट्रिय राजमार्ग अन्तर्गत निर्माण भएका पूर्वाधारहरूको मर्मत संभारको व्यवस्थापन भइरहेको। अन्यको हकमा निर्माण कार्य सम्पन्न भएपछि सम्बन्धित निकायलाई हस्तान्तरण गर्नु उचित हुने ।</p> <p><b>उर्जा मन्त्रालय</b> आगामी आ.व.को बजेटमा समावेश गर्ने ।</p> <p><b>युवा खेलकूद मन्त्रालय</b> आ.व २०७९/८० मा केन्द्र, प्रदेश र जिल्ला स्तरका विभिन्न खेलमैदान तथा कभर्डहल मर्मत संभार शीर्षकमा रु १ करोड, लैनचौर परिसरमा स्तरोन्नति र निर्माण मर्मत कार्य शीर्षकमा रु २० लाख, दशरथ रंगशाला तथा परिषद्को कार्यालय परिसर मर्मत तथा अन्य मर्मत गर्ने शीर्षकमा रु १ करोड ४० लाख र हिटिङ्ग सिस्टम स्विमिङ्ग पुल तथा सातदोबाटो परिसर मर्मतका लागि रु ५० लाख व्यवस्था भएको ।</p>
६.	फोहोरमैला व्यवस्थापनमा प्रदेश तथा स्थानीय तहको समेत सहभागिता अभिवृद्धि गर्दै फोहोरमैला व्यवस्थापनको दीर्घकालीन समाधानका उपाय सहितको प्रतिवेदन ३ (तीन) महिनाभित्र पेश गर्न राष्ट्रिय योजना आयोगका सम्बन्धित विषय क्षेत्र हेर्ने सदस्यको संयोजकत्वमा सरोकारवाला मन्त्रालय तथा निकायका प्रतिनिधि सदस्य रहेको समिति गठन गर्ने ।	<p><b>राष्ट्रिय योजना आयोग</b> माननीय सदस्य श्री दिल बहादुर गुरुङ्गज्यूको संयोजकत्वमा समिति गठन भई प्रतिवेदनको मस्यौदा तयार भई अन्तिम रूप दिने क्रममा रहेको।</p> <p><b>संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय</b> यस मन्त्रालयबाट प्रतिनिधि तोकौ सोही अनुरूप कार्य भैरहेको ।</p>
७.	तीनै तहका सरकारका लागि विकासमा आवश्यक पर्ने जग्गा प्राप्तिलाई सहज बनाउन गर्नुपर्ने कार्यको उपयुक्त सुभाब सहितको प्रतिवेदन ३ (तीन) महिनाभित्र पेश गर्न राष्ट्रिय योजना आयोगका सम्बन्धित विषय क्षेत्र हेर्ने सदस्यको संयोजकत्वमा सरोकारवाला मन्त्रालयका सचिवहरू सदस्य रहेको समिति गठन गर्ने ।	<p><b>राष्ट्रिय योजना आयोग</b> माननीय सदस्य श्री दिल बहादुर गुरुङ्गज्यूको संयोजकत्वमा समिति गठन भई प्रतिवेदनको मस्यौदा तयार भई अन्तिम रूप दिने क्रममा रहेको ।</p> <p><b>संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय</b> यस मन्त्रालयबाट प्रतिनिधि तोकौ सोही अनुरूप कार्य भैरहेको ।</p> <p><b>भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय</b> • प्रतिवेदनको प्रारम्भिक मस्यौदा तयार भएको।</p>

सि.नं.	४८ औं बैठकका निर्णयहरू	कार्यान्वयन स्थिति
८.	संविधानको अनुसूचीमा उल्लेख भएको तथा नेपाल सरकारको कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदन अनुसार प्रदेश र स्थानीय तहमा भएको जिम्मेवारी हस्तान्तरण, संस्थागत संरचना र मानव संसाधन व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धमा अध्ययन गरी ३ (तीन) महिनाभित्र प्रतिवेदन पेश गर्न राष्ट्रिय योजना आयोगको सम्बन्धित विषय क्षेत्र हेर्ने सदस्यको संयोजकत्वमा संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय र अन्य सरोकारवाला मन्त्रालयका सचिव र प्रदेश तथा स्थानीय तहका प्रतिनिधि सदस्य रहने गरी एक समिति गठन गर्ने ।	<b>राष्ट्रिय योजना आयोग</b> माननीय सदस्य डा. उमाशंकर प्रसादज्यूको संयोजकत्वमा समिति गठन भई अन्तिम प्रतिवेदन तयार भई कार्यान्वयनका लागि पेश भएको। <b>संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय</b> यस मन्त्रालयबाट प्रतिनिधि तोकौं सोही अनुरूप कार्य भैरहेको ।
९.	उच्च शिक्षाको नियमन तथा सञ्चालनमा देखिएको दोहोरोपना हटाउनका लागि आवश्यक कार्यढाँचा सहितको प्रतिवेदन ३(तीन) महिनाभित्र पेश गर्न राष्ट्रिय योजना आयोगको सम्बन्धित विषय क्षेत्र हेर्ने सदस्यको संयोजकत्वमा त्रिभुवन विश्वविद्यालयका उपकुलपति, काठमाडौं विश्वविद्यालयका उपकुलपति, विश्वविद्यालय अनुदान आयोगका सदस्य सचिव, शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयका सचिव, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयका सचिव र चिकित्सा शिक्षा आयोगका निर्देशक सदस्य रहने गरी एक समिति गठन गर्ने ।	<b>राष्ट्रिय योजना आयोग</b> माननीय सदस्य पुष्परमण वाग्ले (पिएच.डी.) ज्यूको संयोजकत्वमा समिति गठन भई उच्च शिक्षाको नियमन तथा सञ्चालन उपसमिति गठन भई प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्य भइरहेको । <b>शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय</b> • मन्त्रालयका उच्च शिक्षा महाशाखाका सहसचिवलाई सदस्य सचिव तोकिएको तथा उक्त समितिको बैठक एक पटक बसिसकेको ।
१०.	विद्यालय शिक्षामा आशातीत उपलब्धि हासिल हुन नसकेको सन्दर्भमा विद्यालय सञ्चालनका लागि स्रोत साधनको उचित व्यवस्थापन, गुणस्तर अभिवृद्धि र प्रभावकारी सुपरीवेक्षणको व्यवस्था मिलाउन संविधानको अनुसूचीमा उल्लिखित अधिकार तथा नेपाल सरकारको कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदन समेतको आधारमा उपयुक्त सुझाव सहितको प्रतिवेदन २ (दुई) महिनाभित्र पेश गर्न राष्ट्रिय योजना आयोगको सम्बन्धित विषय क्षेत्र हेर्ने सदस्यको संयोजकत्वमा शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयका सचिव, संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयका सचिव, सम्बद्ध निकायका प्रतिनिधि, सरोकारवाला निकायहरू समेतको प्रतिनिधित्व रहने गरी एक समिति गठन गर्ने।	<b>राष्ट्रिय योजना आयोग</b> माननीय सदस्य पुष्परमण वाग्ले (पिएच.डी.) ज्यूको संयोजकत्वमा समिति गठन भई समितिले मस्यौदा प्रतिवेदन तयार गरेको । <b>शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय</b> विद्यालय सञ्चालनका लागि स्रोत साधनको उचित व्यवस्थापन गुणस्तर अभिवृद्धि र प्रभावकारी सुपरीवेक्षणको व्यवस्था मिलाउन संविधानको अनुसूचीमा उल्लिखित अधिकार तथा नेपाल सरकारको कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदन समेतको आधारमा उपयुक्त सुझाव सहितको प्रतिवेदन पेश गर्न राष्ट्रिय योजना आयोगको सम्बन्धित विषय क्षेत्र हेर्ने सदस्यको अध्यक्षतामा गठित समितिमा यस मन्त्रालयका विद्यालय शिक्षा महाशाखाका सहसचिवलाई सदस्य सचिव तोकिएको तथा उक्त समितिको बैठक एक पटक बसिसकेको ।

सि.नं.	४८ औं बैठकका निर्णयहरू	कार्यान्वयन स्थिति
११.	<p>ब्रोडब्याण्ड गुरुयोजना (२०१६-२०२०) र सूचना तथा सञ्चार प्रविधि नीति, २०७२ ले तोकेको लक्ष्य समयमा प्राप्त हुन नसकेको साथै ब्रोडब्याण्ड विस्तारको लागि सम्बद्ध निकायहरूबीच प्रभावकारी समन्वय नहुँदा कार्यान्वयनमा कठिनाई भईरहेकोले उक्त कार्यलाई समन्वय गर्न राष्ट्रिय योजना आयोगका सम्बन्धित विषय क्षेत्र हेर्ने सदस्यको संयोजकत्वमा सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, भौतिक योजना तथा यातायात मन्त्रालय, शहरी विकास मन्त्रालय, खानेपानी मन्त्रालय, उर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालयका सचिव सदस्य रहने गरी एक समिति गठन गर्ने। समितिले २ (दुई) महिना भित्र समन्वयको ढाँचा सिफारीस गर्ने ।</p>	<p><b>राष्ट्रिय योजना आयोग</b> माननीय सदस्य सलोनी प्रधान सिंहज्यूको संयोजकत्वमा समिति गठन भई ब्रोडब्याण्ड बिस्तार सम्बन्धी उपसमिति गठन भई उपसमितिले समन्वयको ढाँचा सहितको मर्यादा तयार गरेको। <b>सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय</b> उपसमिति गठन भई उपसमितिले समन्वयको ढाँचा सहितको प्रतिवेदन पेस गरेको।</p>
१२.	<p>विकासका क्रियाकलापमा जलवायु परिवर्तन र वातावरण संरक्षणका विषयहरू सम्बोधन गरी दीगो लाभ प्राप्त गर्न सम्बन्धित निकायहरूले सबै प्रकारका विकासका क्रियाकलापमा जलवायु परिवर्तन र वातावरण संरक्षणका विषयहरूलाई अभिन्न अंगका रूपमा समावेश गर्ने विषयलाई आगामी आव. देखिको बजेट तथा कार्यक्रममा अनिवार्य रूपमा समावेश गर्ने ।</p>	<p><b>वन तथा वातावरण मन्त्रालय</b> वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ र वातावरण संरक्षण नियमावलीको, २०७७ बमोजिम बिभाग अन्तर्गतका सडक, पुल, टनेल, फ्लाई ओवर लगायतको निर्माण, स्तरोन्नति तथा मर्मत संभार गर्दा EIA, IEE र BES गर्ने गरिएको र सोही बमोजिम Environmental and Social Management Framework (ESMF) लागु हुने गरेको । <b>सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय</b> प्रतिबद्धताका साथ कार्यान्वयन भइरहेको। <b>युवा तथा खेलकूद मन्त्रालय</b> वातावरणीय प्रभाव मुल्याङ्कन गराई प्रतिवेदन प्राप्त पश्चात् मात्र निर्माण कार्य अघि बढाउने व्यवस्था तथा विभिन्न पुर्वाधारको डीपीआर तयारी क्रममा Landscaping, Open Area Space, Solar Energy, Rain Water harvesting, solid waste management का लागि Septic tank तथा Soak pit र Plantation Area इत्यादि संलग्न गर्न जोड दिइएको । <b>संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय</b> मन्त्रालय अन्तर्गतका विकासका क्रियाकलापहरूमा जलवायु परिवर्तन र वातावरण संरक्षणका विषयहरूलाई अभिन्न अङ्गका रूपमा समावेश गर्ने गरिएको ।</p>

सि.नं.	४८ औं बैठकका निर्णयहरू	कार्यान्वयन स्थिति
१३.	विद्युतीय भुक्तानीमा देखिएको समस्या समाधान गर्न सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयले अर्थ मन्त्रालय, महालेखा नियन्त्रक कार्यालय र नेपाल राष्ट्र बैंकलगायत सम्बद्ध सबै निकायको समन्वयमा ३ (तीन) महिनाभित्र नेसनल पेमेन्ट गेटवेको विकास गर्ने ।	<b>सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय</b> NPG सञ्चालन सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था गर्न सचिवज्यूको संयोजकत्वमा निर्देशक समिति गठन भएको। समितिले NPG सञ्चालन सम्बन्धी निर्देशिकाको मस्यौदा तयार गरी स्वीकृतिको क्रममा रहेको ।
१४.	लामो समयदेखि अन्तर्राष्ट्रिय ढाँका लेखाको हिसाब मिलान नहुँदा मुलुक हुलाक सेवाको विश्वव्यापी पहुँचबाट बञ्चित हुँदै गइरहेकोले नेपाल सरकारले भुक्तानी दिनुपर्ने यथार्थ रकम यकीन गरी भुक्तानीसम्बन्धी प्रक्रिया अगाडि बढाउन २ (दुई) महिनाभित्र मन्त्रपरिषद्मा प्रस्ताव पेश गर्ने गरी सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयको सचिवको संयोजकत्वमा अर्थ मन्त्रालय, राष्ट्रिय योजना आयोग, महालेखा नियन्त्रकको कार्यालय र हुलाक सेवा विभागका प्रतिनिधि रहने गरी एक समिति गठन गर्ने ।	<b>सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय</b> नेपाल सरकार मन्त्रपरिषद्को निर्णयानुसार अर्थ मन्त्रालयबाट निकास भई भुक्तानी भैसकेको।
१५.	आन्तरिक रोजगारी सिर्जनासम्बन्धी कार्यक्रमहरू विभिन्न मन्त्रालय तथा निकायहरूमा छरिएर रहेको कारण सोको सञ्चालन, व्यवस्थापन र नतिजा प्राप्तिमा देखिएको समस्या समाधानका लागि राष्ट्रिय योजना आयोगको सम्बन्धित विषय क्षेत्र हेर्ने सदस्यको संयोजकत्वमा सरोकारवाला मन्त्रालयको सचिव सदस्य रहने गरी एक समिति गठन गर्ने र सो समितिले ३ (तीन) महिनाभित्र "रोजगारसम्बन्धी एकीकृत राष्ट्रिय प्रणाली"को ढाँचा सिफारिश गर्ने ।	<b>राष्ट्रिय योजना आयोग</b> राष्ट्रिय योजना आयोगका सदस्य को संयोजकत्वमा समिति गठन भई एकीकृत राष्ट्रिय रोजगार प्रणालीको ढाँचा सम्बन्धी प्रतिवेदन तयार भएको । <b>श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय</b> समितिको दुईवटा बैठक सम्पन्न भएको र ढाँचा बनाउने कार्य भइरहेको । <b>संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय</b> यस मन्त्रालयबाट प्रतिनिधि तोकी सोही अनुरूप कार्य भइरहेको ।

सि.नं.	४८ औं बैठकका निर्णयहरू	कार्यान्वयन स्थिति
१६.	तहगत सरकारको बेरूजु फर्छ्यौट कार्यमा सम्बन्धित निकायलाई जवाफदेही बनाउँदै स्थानीय तहको बेरूजु फर्छ्यौट गर्न जिल्ला समन्वय समितिका प्रमुखको संयोजकत्वमा सम्बन्धित स्थानीय तह तथा कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयका प्रतिनिधि रहेको बेरूजु फर्छ्यौट अनुगमन समिति र प्रदेशको हकमा सम्बन्धित प्रदेशको प्रमुख सचिवको संयोजकत्वमा आर्थिक मामिला मन्त्रालयको सचिव, सम्बन्धित मन्त्रालयका सचिव र प्रदेश लेखा नियन्त्रक रहेको बेरूजु फर्छ्यौट समिति गठन गरी बेरूजु फर्छ्यौट कार्यको अनुगमन गर्ने ।	<b>संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय</b> स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन संशोधनको लागि प्रस्तावित मस्यौदामा स्थानीय तहको वेरूजु फर्छ्यौट गर्ने कार्यको अनुगमन गर्न वेरूजु फर्छ्यौट अनुगमन समितिको प्रस्ताव गरिएको ।
१७.	कोभिड-१९ को महामारी न्यूनीकरणका लागि निर्मित एवं निर्माणाधीन होल्डिङ्ग सेन्टर तथा हेल्थ डेस्कहरूको संरक्षण र उचित व्यवस्थापनको लागि स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले गृह मन्त्रालय तथा कोभिड-१९ संकट व्यवस्थापन समन्वय केन्द्र (CCMCC) संग समन्वय गरी ती संरचनाहरू जिल्ला प्रशासन कार्यालय मार्फत व्यवस्थापन तथा सञ्चालन हुने गरी कार्यविधि तर्जुमा गर्ने । उक्त कार्यविधि स्वीकृतिको लागि १ (एक) महिना भित्र स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद् समक्ष प्रस्ताव पेश गर्ने ।	<b>गृह मन्त्रालय</b> CCMC प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रीपरिषद्को कार्यालय लगायत सबै सम्बद्ध मन्त्रालयको समन्वयमा कोभिड -१९ नियन्त्रणका लागि कोभिड-१९ रोकथाम, नियन्त्रण, निदान र उपचारसम्बन्धी तत्कालको एकीकृत कार्ययोजना, २०७८ तयार गरी सबै निकायमा कार्यान्वयनका लागि पठाइएको ।
१८.	प्रदेश र स्थानीय तहमा आवश्यकता अनुसार कर्मचारीको पदपूर्ति एवं व्यवस्थापनमा देखिएको समस्याका कारणबाट प्रदेश र स्थानीय तहको कार्य सम्पादन एवं सेवा प्रवाहमा परेको असरको दिगो समाधानको लागि संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले प्रदेश र स्थानीय तहमा प्राविधिक तथा अन्य जनशक्तिको अभाव हुन नदिने, रिक्त पदमा पदपूर्ति एवं समयबद्ध सरूवा व्यवस्था तत्काल मिलाउने ।	<b>संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय</b> सङ्घीय निजामती सेवा ऐनको मस्यौदा तयार गरी रायका लागि पठाइएको । <b>स्वास्थ्य मन्त्रालय</b> सम्बन्धित सबै निकायहरू सँग छलफल गरी कार्यविधि तयार गरिएको र मन्त्रिपरिषदमा पेश गर्न फाईल तयार भएको । <b>प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय</b> - नेपाली सेनाबाट ७ स्थानमा होल्डिङ्ग सेन्टरहरू निर्माण भइसकेको । - होल्डिङ्ग सेन्टर व्यवस्थापनको लागि कार्यालयका सहसचिवको संयोजकत्वमा गृह मन्त्रालय तथा स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको प्रतिनिधि सम्मिलित कार्यविधिको मस्यौदा तयार भएको ।



सि.नं.	४८ औं बैठकका निर्णयहरू	कार्यान्वयन स्थिति
१९.	<p>प्रदेश र स्थानीय तहबीच हुने राजस्व बाँडफाँटसम्बन्धी कार्य व्यवस्थित हुन नसक्दा स्रोत व्यवस्थापन र लेखाङ्कनमा समस्या देखिएकोले यसको समाधानका लागि राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले सम्बन्धित निकायहरूसँग समन्वय गरी व्यवस्थापन तथा लेखाङ्कनका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउने।</p>	<p><b>राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग</b> आयोगको सिफारिस कार्यान्वयनको अवस्था अध्ययन गर्दा असार २१ पछि असार मसान्त सम्म संकलन भएको राजस्व र त्यस आर्थिक वर्षमा संकलन गरेको रोयल्टी अर्को आर्थिक वर्षमा प्रदेश र स्थानीय सरकारलाई बाडफाँड गरेको पाइएकोले संघीय विभाज्य कोषमा जम्मा भएको राजस्व तथा रोयल्टी सोहि आर्थिक वर्ष भित्र प्रदेश र स्थानीय सरकारलाई बाँडफाँट गर्न आयोगको तेश्रो वार्षिक प्रतिवेदन, २०७८ मार्फत सुझाव दिइएको छ। आयोगको सुझाव अनुरूप सोहि आर्थिक वर्ष भित्रमा राजस्व र रोयल्टी बाँडफाँड गर्ने व्यवस्था गर्नको लागि अर्थ मन्त्रालय र महालेखा नियन्त्रक कार्यालय समेतका सरोकारवाला निकाय सँग छलफल समेत गरिएको।</p>
२०.	<p>संघबाट प्रदेश र स्थानीय तहमा हस्तान्तरण भएका योजना तथा कार्यक्रमहरू समयमै सम्पन्न हुन नसकी निरन्तर थप दायित्व वृद्धि भइरहेकोले यसको न्यूनीकरणका लागि त्यस्ता हस्तान्तरित विकास योजना तथा कार्यक्रम शीघ्र सम्पन्न गर्न राष्ट्रिय योजना आयोगका सम्बन्धित विषय क्षेत्र हेर्ने सदस्यको संयोजकत्वमा अर्थ मन्त्रालय, विषयगत मन्त्रालय र सम्बन्धित प्रदेशका प्रमुख सचिव तथा सम्बन्धित स्थानीय तहको प्रतिनिधि रहेको एक समिति गठन गरी ३ (तीन) महिना भित्र सिफारीस गर्ने ।</p>	<p><b>राष्ट्रिय योजना आयोग</b> माननीय सदस्य डा. उमाशंकर प्रसादज्यूको संयोजकत्वमा समिति गठन भई अन्तिम प्रतिवेदन तयार भई कार्यान्वयनका लागि पेश भएको ।</p>
२१.	<p>प्रदेशको राजधानी व्यवस्थापन तथा अन्य पूर्वाधार निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने जग्गाको उपयोगमा समस्या परिरहेकोले प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयले प्रदेश मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय र अन्य सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गरी आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।</p>	<p><b>प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय</b> आवश्यकता अनुसार जग्गा उपलब्ध गराउने कार्य भइरहेको । <b>संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय</b> यस मन्त्रालयबाट प्रतिनिधि तोकी सोही अनुरूप कार्य भैरहेको ।</p>

सि.नं.	४८ औं बैठकका निर्णयहरू	कार्यान्वयन स्थिति
२२.	<p>नेपालको संविधानको धारा ३५(४) ले "प्रत्येक नागरिकलाई स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाइमा पहुँचको हक हुनेछ" भनी मौलिक हकको रूपमा सुनिश्चित गरेको छ। खानेपानी आयोजनाको निर्माण चरणमा उपभोक्ताहरूले १० देखि ३० प्रतिशतसम्म जनसहभागिता जनाउनु पर्ने मौजुदा प्रावधानले लामो समयदेखि सरकारको लगानीतर्फको काम सम्पन्न भई उपभोक्ताको जनसहभागिता (लागत र श्रम) बापत योगदान गर्नुपर्ने रकम उपभोक्ताबाट उठाउन/व्यहोर्न कठिन हुँदा आयोजना सम्पन्न हुन नसकेकोले हालको जनसहभागिता सम्बन्धी नीतिलाई पुनरावलोकन गरी आयोजना सम्पन्न गराउने । यसका लागि राष्ट्रिय योजना आयोगको सम्बन्धित विषय क्षेत्र हेर्ने सदस्यको संयोजकत्वमा सम्बद्ध मन्त्रालय, अर्थ मन्त्रालय र राष्ट्रिय योजना आयोगका प्रतिनिधि भएको समिति गठन गरी एक महिना भित्र उपयुक्त प्रावधान सिफारिस गर्ने ।</p>	<p><b>राष्ट्रिय योजना आयोग</b> माननीय सदस्य डा. दिल बहादुर गुरुङ्गज्यूको संयोजकत्वमा समिति गठन भई अन्तिम प्रतिवेदन तयार भई कार्यान्वयनका लागि पेश भएको।</p> <p><b>अर्थ मन्त्रालय</b> हालको जनसहभागिता सम्बन्धी नीतिलाई पुनरावलोकन गर्न र सो सम्बन्धमा उपयुक्त प्रावधान सिफारिस गर्न राष्ट्रिय योजना आयोगका सदस्य मा. दिल बहादुर गुरुङ्गज्यूको संयोजकत्वमा खानेपानी मन्त्रालयका सचिव, अर्थ मन्त्रालयका प्रतिनिधि, संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयका प्रतिनिधि, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयका प्रतिनिधि, राष्ट्रिय योजना आयोगका प्रतिनिधि, अनुसन्धान तथा तहगत समन्वय महाशाखा (रा.यो.आ) सहसचिव तथा खानेपानी मन्त्रालयका सहसचिव सदस्य सचिव रहेको आठ सदस्यीय समितिबाट प्रतिवेदन प्राप्त भई उक्त प्रतिवेदन निर्णयार्थ नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद) मा पठाइएको ।</p>

## अनुसूची - ५

# राष्ट्रिय योजना आयोगको बैठकका निर्णयहरू

**बैठक मिति : २०७८।०४।२०**

**बैठक संख्या : १**

छलफल तथा निर्णयहरू:

१. राष्ट्रिय योजना आयोगका उपाध्यक्ष एवं सदस्यमा आफूहरूलाई नियुक्ती गरेकोमा नेपाल सरकारलाई धन्यवाद दिने ।
२. हाल कार्यान्वयनमा रहेको राष्ट्रसंघीय विकास सहायता खाका (UNDAF) २०१८-२०२२ को अवधि १८ महिना थप गर्ने गरी नेपाल स्थित राष्ट्रसंघीय आवासीय संयोजकको कार्यालयले प्रस्ताव गरेकोमा सो नगरी २०२३ जनवरी १ देखि लागु हुने गरी प्रस्तुत नयाँ सहायता खाका (UNSDCF) को लागि तयारी गर्ने जानकारी राष्ट्रसंघीय आवासीय संयोजकको कार्यालयलाई गराउने ।
३. नेपाल अध्यक्ष रहेको कोलम्बो प्लान परिषद् र कोलम्बो प्लान परामर्श समितिको बैठकमा नेपालका तर्फबाट राष्ट्रिय योजना आयोगका उपाध्यक्ष डा. विश्नाथ पोडेलले अध्यक्षता गर्ने गरी निर्णय भएको व्यहोरा कोलम्बो प्लानलाई जानकारी गराउने ।
४. राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिको ४९ औं बैठक एवं मन्त्रालयस्तरीय विकास समस्या समाधान समितिको बैठक सञ्चालन सम्बन्धमा छलफल गरियो ।

**बैठक मिति : २०७८।०५।०१**

**बैठक संख्या : २**

छलफल तथा निर्णयहरू:

१. आयोगबाट आ.व. २०७८।०७९ मा आन्तरिक मूल्याङ्कन तथा तेस्रो पक्ष मूल्याङ्कन गरिने कार्यक्रमहरू स्वीकृत गरी कार्ययोजना अनुसार कार्य अगाडि बढाउने निर्णय गरियो ।
२. आयोगबाट आ.व. २०७८।०७९ मा अध्ययन अनुसन्धान गरिने विषयहरू अनुमोदन गरी कार्ययोजना अनुसार कार्य अगाडि बढाउने निर्णय गरियो ।

**विविध :**

राष्ट्रिय योजना आयोगको नीतिगत तथा अन्य बेरुजु सम्बन्धमा छलफल गरी सम्बन्धित महाशाखाहरूसँगको समन्वयमा फर्छ्यौट तथा सम्परिक्षणका लागि प्रकृया अगाडि बढाउने विषयमा छलफल गरियो ।

## बैठक मिति : २०७८।०५।१७

### बैठक संख्या : ३

छलफल तथा निर्णय

१. आयोगको सदस्य पदमा नेपाल सरकारको मिति २०७८।५।३ को निर्णयानुसार नियुक्त हुनुभएका माननीय सदस्य डा. उमाशंकर प्रसादलाई राष्ट्रिय योजना आयोगमा स्वागत गरियो ।
२. गृह मन्त्रालयबाट निजी क्षेत्रबाट सञ्चालित ठूला आयोजनाहरूको सुरक्षा व्यवस्थापनका लागि तयार गरिएको “निजी क्षेत्रबाट सञ्चालित आयोजनाको सुरक्षा व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड, २०७८” को मस्यौदा उपर राय माग भई आएकोमा महाशाखाबाट प्राप्त राय/सुझावमा आयोगको बैठकबाट प्राप्त सुझाव समेत समावेश गरी पठाउने ।
३. दिगो विकास कार्यक्रममा क्रियाकलापमा विनियोजित रकम अन्य शिर्षकमा रकमान्तर नगर्ने सम्बन्धमा संघीय संसद, राष्ट्रिय सभा दिगो विकास तथा सुशासन समितिबाट प्राप्त निर्देशन अनुरूप “मन्त्रालयस्तरमा विनियोजन गरिएको रकम अर्को शिर्षकमा सामान्य टिप्पणीको आधारमा विनियोजन/रकमान्तर हुने देखिएकोले यसरी विनियोजन गरिएको रकम अर्को शिर्षकमा विनियोजन/रकमान्तर गर्नु अगाडि सार्वजनिक सुनुवाई र विशेषज्ञहरूसँगको अन्तरक्रिया/छलफल गरी चालु आ.व.को बजेटलाई थप दिगो विकास मैत्री बनाउने तर्फ आवश्यक कार्य गर्न/गराउन नेपाल सरकारका सबै मन्त्रालय तथा केन्द्रियस्तरका निकायलाई लेखी पठाउने” निर्णय गरियो ।
४. सार्वजनिक खर्चलाई मितव्ययी तथा प्रभावकारी बनाउने सम्बन्धी मापदण्ड, २०७८ को मस्यौदा उपर महाशाखा बाट प्राप्त राय/सुझावमा आयोगको बैठकबाट प्राप्त सुझाव समेत समावेश गरी पठाउने ।
५. आयोगबाट गत आ.व. २०७७।७८ मा सम्पन्न भएका अध्ययन सम्बन्धी कार्य तथा मन्त्रालयस्तरीय विकास समस्या समाधान समितिको बैठक सम्बन्धमा हालसम्म भएका प्रगतिबारे छलफल गरियो ।

## बैठक मिति : २०७८।०५।१८

### बैठक संख्या : ४

छलफल तथा निर्णय

१. नेपाल सरकारको निर्णयानुसार आयोगको सदस्य पदमा नियुक्त हुनु भएका माननीय सदस्यहरू प्रा.डा. सुरेन्द्र लाभ कर्ण, सलोनी प्रधान सिंह र पुष्प रमण वाग्लेलाई राष्ट्रिय योजना आयोगमा स्वागत गरियो ।

## बैठक मिति: २०७८।०५।२९

### बैठक संख्या : ६

#### छलफल तथा निर्णय

१. नेपाल सरकारका मुख्य सचिवको संयोजकत्वमा बसेको केन्द्रीय अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिको मिति २०७८।५।२० को निर्णयानुसार नेपाल सरकारको जनशक्ति व्यवस्थापन दीर्घकालीन कार्ययोजनाको अवधारणापत्र सम्बद्ध निकायहरूको सहभागितामा एक महिनाभित्र राष्ट्रिय योजना आयोगले तयार गर्ने भनी प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको मिति २०७८।०५।२९ को पत्रबाट लेखी आएको विषयमा छलफल हुँदा नेपाल सरकारको मिति २०७५।६।२८ गतेको निर्णयबाट माननीय शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रीज्यूको अध्यक्षतामा गठित जनशक्ति प्रक्षेपण तथा मानव संसाधन विकास योजना तर्जुमा कार्यदलको प्रतिवेदन शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयसँग माग गरी सो समेतको अध्ययनको आधारमा अवधारणा पत्र तर्जुमा गर्ने निर्णय गरियो ।
२. समपूरक/विशेष अनुदानबाट सञ्चालित आयोजनाहरूको अनुगमन कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउन हाल सञ्चालनमा रहेको विद्युतीय प्रतिवेदन प्रणालीमा msgrants.gov.np लाई नियमित रूपमा अद्यावधिक गर्दै विद्युतीय प्रतिवेदन प्रणालीमा ड्यासबोर्ड लगायतको व्यवस्था गरी सुदृढ गर्ने निर्णय गरियो ।

## बैठक मिति : २०७८।०६।०७

### बैठक संख्या : ७

#### छलफल तथा निर्णय:

१. स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयबाट “नसर्ने रोगहरूको रोकथाम र नियन्त्रणका लागि बहुक्षेत्रीय कार्य योजना (२०२१-२०२५)” को मस्यौदा उपर राष्ट्रिय योजना आयोगको राय/सुझाव माग भई आएको सम्बन्धमा महाशाखाबाट प्रस्तुत राय/सुझावमा आयोगको बैठकमा प्राप्त भएका राय सुझाव समावेश गरी पठाउने निर्णय गरियो ।
२. पन्ध्रौ योजना (आ.व. २०७६/७७ देखि २०८०/८१) को कार्यान्वयनका दुई वर्ष समाप्त भई तेस्रो वर्ष निरन्तर रहेको, कोभिड -१९ महामारीबाट समष्टीगत अर्थतन्त्र तथा यसका विविध पक्षमा असर परेको, परिवर्तित सन्दर्भमा सरकारका प्राथमिकता तथा कार्यक्रममा आएका र आउन सक्ने परिवर्तन सम्बोधन गर्नुपर्ने भएकोले विगतका योजनाको जस्तै मध्यावधि समीक्षा तथा मूल्याङ्कन गर्ने निर्णय गरियो ।
३. संघीय शासन पद्धति सापेक्ष तथ्याङ्क प्रणालीको स्थापना गर्न, प्रदेश तथ्याङ्क कार्यालय स्थापना गर्न, संरचनात्मक सुधार तथा दरबन्दी मिलान गरी संगठनलाई चुस्त बनाउने गरी तयार गरिएको केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण प्रतिवेदन बैठकमा छलफल गरियो ।

४. सीप विकास तथा रोजगारमूलक तालिम सञ्चालनको पाठ्यक्रम, मापदण्ड र परीक्षणमा एकरूपता कायम गरी प्रभावकारी बनाउन अध्ययन गरी रणनीतिक कार्ययोजना तयार गर्ने निर्णय गरियो ।
५. प्रदेशहरूको लागि मध्यमकालीन खर्च संरचना, परियोजना बैंक तथा समपूरक विशेष अनुदान हस्तान्तरण सम्बन्धी वच्युतीय प्रणाली तयार गरी प्रदेशहरूलाई राष्ट्रिय योजना आयोगले उपलब्ध गराउने ।

### **बैठक मिति : २०७८।६।१२**

### **बैठक संख्या : ८**

छलफल तथा निर्णय:

१. दीर्घकालिन सोच सहितको पन्ध्रौ योजनाका लक्ष्य केन्द्रित योजनाहरू बनाउन र दीगो विकासका लक्ष्यहरू निर्धारित समयमा नै प्राप्त गर्न स्थानीय तहमा बन्ने योजनाहरूमा आन्तरिकीकरण गर्न गराउन सहयोग पुगोस् र राष्ट्रिय, प्रादेशिक र स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७५ (नमूना) लाई आवश्यक परिमार्जन गरी तयार गरिएको स्थानीय तह योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ मा छलफल हुँदा बैठकका सुभाबहरू समेत समावेश गरी स्वीकृत गर्ने निर्णय गरियो ।
२. सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयबाट अत्याधुनिक चलचित्र छायाङ्कन स्टुडियो निर्माण आयोजनालाई राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाको रूपमा समावेश गरिदिन अनुरोध भई आएकोमा छलफल हुँदा उक्त आयोजनालाई राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजनामा समावेश गर्ने निर्णय गरियो ।

### **बैठक मिति : २०७८।०७।०५**

### **बैठक संख्या : ९**

छलफल तथा निर्णयहरू:

१. भ्वापा जिल्लाको भद्रपुर नगरपालिका र केचनाकवल गाउँपालिकाको विभिन्न क्षेत्रमा सतह सिँचाईको सम्भावना नभएको स्थानमा डीप ट्युब-वेल (Deep tube well) सिँचाई प्रणाली निर्माणबाट भूमिगत जलको प्रयोग गरी ७००० हेक्टर कृषियोग्य जमिनमा सिँचाई सेवा उपलब्ध गराउन उर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाई मन्त्रालयबाट प्रस्ताव भइ आएको उक्त आयोजनालाई कार्यान्वयन गर्न सहमति प्रदान गर्ने ।
२. राष्ट्रिय कृषिगणना, २०७८ का लागि केन्द्रिय तथ्याङ्क विभागबाट भइरहेको तयारीका सम्बन्धमा बैठकमा छलफल गरियो ।

## बैठक मिति : २०७८।७।२२

### बैठक संख्या : १०

छलफल तथा निर्णय:

१. पन्ध्रौ योजनाले निर्दिष्ट गरेका लक्ष्य एवं उद्देश्यहरूको अवस्थाका साथै कोभिड-१९ ले पारेका प्रभावहरू लगायत विविध पक्षहरूको अध्ययन गरी चालु योजनाको कार्यक्रमहरूको समीक्षा गरी सुझाव समेत पेश गर्ने कार्य परामर्शदाता मार्फत् गराउन तयार गरिएको Terms of Reference (कार्यक्षेत्रगत शर्त) र लागत अनुमानका सम्बन्धमा छलफल हुँदा बैठकमा प्रस्तुत भएका रायसुझाव कार्यशर्तमा समावेश गर्ने निर्णय गरियो ।

## बैठक मिति: २०७८।८।८

### बैठक संख्या:११

छलफल तथा निर्णय:

१. राष्ट्रिय अनुगमन तथा मूल्याङ्कन दिग्दर्शन, २०७५ अनुसार राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समिति र मन्त्रालयस्तरीय विकास समस्या समाधान समितिको बैठक प्रत्येक चौमासिकमा हुने गरेकोमा आ.व.०७८/७९ देखि उक्त बैठकहरू त्रैमासिक अवधि समाप्त भए पश्चातको महिनाको तेस्रो हप्ता भित्र बस्ने व्यवस्था गर्ने । प्रस्तावित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन विधेयकमा पनि सोही अनुरूप बैठक बस्ने समय राख्न आवश्यक पहल गर्ने ।
२. सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयको प. सं. यो. अ. १५-०७८/७९, च.नं.८०, मिति २०७८/०६/२० को पत्रबाट राष्ट्रिय सूचना प्रविधि केन्द्रको “ललितपुरको खुमलटारमा डाटा सेन्टर र इन्टरनेट सेन्टर स्थापना सम्बन्धी योजना” मा बहुबर्षीय योजनाको रूपमा स्वीकृतिका लागि अनुरोध भई आएकोमा स्रोत सुनिश्चितताको लागि अर्थ मन्त्रालयमा लेखी पठाउने । स्रोत सुनिश्चितता प्राप्त भए पश्चात उक्त आयोजनालाई बहुबर्षीय आयोजनाको रूपमा स्वीकृति प्रदान गर्ने ।
३. महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालयको पत्र संख्या ०७८/७९, च.नं.१८, मिति २०७८/५/३१ गतेको पत्रबाट अपाङ्गता भएका व्यक्तिको लागि पहुँचयुक्त प्रणाली सम्बन्धी निर्देशिका, २०७८ को मस्यौदा यस आयोगको राय/सुझावको लागि प्राप्त हुन आएकोमा मस्यौदा सम्बन्धमा महाशाखाबाट प्राप्त राय/सुझावमामा बैठकबाट प्राप्त राय सुझाव समेत समावेश गरी पठाउने ।
४. नेपाल सरकारबाट जारी गरिएको सार्वजनिक खर्चलाई मितव्ययी तथा प्रभावकारी बनाउने सम्बन्धी मापदण्ड, २०७८ लाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने ।
५. नेपाल सरकारबाट प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहहरूलाई आ.व. २०७८/७९ मा उपलब्ध गराइने समपूरक तथा विशेष अनुदानका लागि कार्यक्रम तथा आयोजनाहरू प्रस्ताव गरी पठाउन सूचना प्रकाशन गर्ने ।

## बैठक मिति: २०७८।०८।२७

### बैठक संख्या: १२

छलफल तथा निर्णयहरु:

१. उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयबाट प्रस्तावित पश्मिना क्षेत्रको मूल्य श्रृङ्खला अभिवृद्धि गरी निर्यात बढाउनका लागि पश्मिना निर्यात रणनीतिको मस्यौदाउपर राय सुभाब माग भई आएकोमा आयोगको बैठकमा छलफल भएका विषयहरु समेत समावेश गरी राय उपलब्ध गराउने ।
२. उर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाई मन्त्रालयबाट प्रस्तावित नविनतम यान्त्रिक सिँचाई आयोजना सम्बन्धि नयाँ आयोजना कार्यान्वयन गर्न सहमति प्रदान गर्ने सम्बन्धमा छलफल हुँदा उक्त कार्यक्रमको पुनः प्रस्तुति गर्न लगाई आयोगबाट आयोजना स्थलको अवलोकन पश्चात आवश्यक निर्णय गर्ने ।
३. राष्ट्रिय योजना आयोगको प्रवक्तामा माननीय सदस्य डा. दिलबहादुर गुरुङ्गलाई तोक्ने ।
४. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयबाट “ तत्काल समस्या समाधान केन्द्र सञ्चालन सम्बन्धि निर्देशिका, २०७८” को मस्यौदा सम्बन्धमा आयोगबाट राय सुभाब उपलब्ध गराउने विषयमा छलफल भयो ।

## बैठक मिति: २०७८/०९/२२

### बैठक संख्या: १३

छलफल तथा निर्णय:

१. अर्थ मन्त्रालयबाट स्रोत सुनिश्चितता भई आएको बबई सिँचाई आयोजनाको B3 शाखा र अन्तर्गतका B3S5, B3S5-T6 नहर निर्माणको लागि रू ९९ करोड ८९ लाखको बहुवर्षीय ठेक्काको लागि स्विकृति प्रदान गर्ने ।
२. शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयबाट सिफारिश भई आएको नेपाल विश्वविद्यालय पूर्वाधार विकास समिति अन्तर्गत निर्माण हुने पूर्वाधार सम्बन्धी आयोजनाहरूलाई राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजना निर्धारण गर्ने ।
३. राष्ट्रिय योजना आयोगको २०७८/८/८ को नियमित बैठकबाट अनुसार राष्ट्रिय अनुगमन तथा मूल्याङ्कन दिग्दर्शन, २०७५ अनुसार राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समिति र मन्त्रालयस्तरीय विकास समस्या समाधान समितिको बैठक प्रत्येक चौमासिकमा हुने गरेकोमा आ.व. २०७८/७९ देखि उक्त बैठकहरू त्रैमासिक अवधि समाप्त भए पश्चातको महिनाको तेस्रो हप्ता भित्र बस्ने व्यवस्था गर्ने भनी निर्णय भए बमोजिम माननीय सदस्यहरू सम्मिलित कार्यदलबाट तयार भएको कार्यतालिका बमोजिम उक्त बैठकहरू सञ्चालन गर्न सम्बन्धित निकायहरूमा लेखी पठाउने ।



### बैठक मिति: २०७८/१०/११

#### बैठक सङ्ख्या: १४

छलफल तथा निर्णय:

१. महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालयबाट राय/सुझावको लागि प्राप्त हुन आएको राष्ट्रिय बालबालिका नीति, २०७८ को मस्यौदामा आयोगको बैठकमा उठेका सुझावहरू समेत समावेश गरी राय उपलब्ध गराउने ।
२. संघीय समपूरक अनुदान तथा विशेष अनुदान अन्तर्गत कार्यान्वयनमा गएका आयोजना/कार्यक्रम सम्पन्न गर्नका लागि आवश्यक रकम तथा समय थप हुन विभिन्न स्थानीय निकायहरूबाट अनुरोध भई आएको सम्बन्धमा त्यस्ता आयोजना/कार्यक्रम समयमा नै सम्पन्न हुने सुनिश्चितता सहित नपुग रकम र अवधी थप सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गर्नका लागि अर्थ मन्त्रालयमा लेखी पठाउने ।
३. युवा तथा खेलकूद मन्त्रालयबाट अनुरोध भै आएको कोहलपुर क्रिकेट स्टेडियम निर्माण (महिला क्रिकेट एकेडेमी) आयोजनालाई बहुवर्षीय ठेक्काको सहमति माग भई आएको विषयमा स्रोत सुनिश्चितताको लागि अर्थ मन्त्रालयमा लेखी पठाउने ।

### बैठक मिति: २०७८/११/०१

#### बैठक सङ्ख्या: १५

छलफल तथा निर्णय:

१. आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ८ अनुसार बजेट तर्जुमा सम्बन्धी मार्गदर्शन र बजेट सीमा पठाउने सम्बन्धमा छलफल हुँदा आयोगको बैठकमा उठेका विषय समेत समावेश गरी बजेट तर्जुमा मार्गदर्शन र बजेट सीमा पठाउने ।
२. संघबाट प्रदेश र स्थानीय तहमा बजेट हस्तान्तरणको विधिहरू: समानीकरण अनुदान, सशर्त अनुदान, विशेष अनुदान र समपूरक अनुदान सञ्चालनको समग्र अवस्थाको अध्ययन गरी यी विषयहरू संबैधानिक प्रावधान र अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास मुताविक भए नभएको तथा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका सरकारले गर्दै आएको बजेट निर्माण तथा विनियोजन सम्बन्धी कार्यले समग्र विकास प्रकृया, दिगो विकास लक्ष्य तथा संघीयताको कार्यान्वयनमा पुऱ्याएको योगदानको अध्ययन कार्य शिघ्र अघि बढाउने ।

### बैठक मिति: २०७८/११/११

#### बैठक संख्या: १६

छलफल तथा निर्णय:

१. उद्योग वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयबाट लेखी आएको ललितपुर जिल्ला गोदावरी नगरपालिका वडा नं. ३ को गोदावरी क्षेत्रबाट फूलचोकी डाडाँमा अवस्थित देवीको

- मन्दिरसम्म जानको लागि ३.५२ कि.मि. केवलकार निर्माण तथा संचालन गर्ने आयोजना (फूलचोकी केवलकार) लाई राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजना निर्धारण गर्ने ।
२. राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिको ४५औं बैठकबाट निर्णय भए अनुसार तर्जुमा गरिएको “राष्ट्रिय प्रतिवेदन एकीकृत ढाँचा” को मस्यौदा उपर थप अध्ययन गरी सो को परिमार्जित मस्यौदा तयार गर्न माननीय सदस्य डा. उमाशङ्कर प्रसाद संयोजक र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन महाशाखाका प्रमुख सदस्य रहने गरी एक कार्यटोली गठन गर्ने ।
  ३. खानेपानी मन्त्रालयबाट लेखी आएबमोजिम प्रदेशमा हस्तान्तरण भई कार्यान्वयनमा रहेको चितवन जिल्लाको खैरहनी नगरपालिका, वडा नं १ र २ मा रहेको “सुन्दर खानेपानी आयोजना” लाई “विकास कार्यक्रम तथा आयोजना वर्गीकरणसम्बन्धी मापदण्ड, २०७६” अनुसार यसै आर्थिक वर्षमा संघीय मन्त्रालय अन्तर्गत सञ्चालन हुने गरी कार्यक्रममा समावेश गर्न सहमति दिने ।
  ४. भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालयको विभिन्न मितिका पत्रहरुबाट “आयोजनाको बहुवर्षीय ठेक्कासम्बन्धी मापदण्ड” २०७७, को दफा ४ मा उल्लेखित म्यादपछि बहुवर्षीय ठेक्काको स्वीकृतिका लागि अनुरोध भई आएको सम्बन्धमा उक्त मापदण्डमा आवश्यक संशोधनका लागि अर्थ मन्त्रालयमा लेखी पठाउने ।

**बैठक मिति: २०७८/१२/०४**

**बैठक संख्या: १७**

छलफल तथा निर्णय:

उर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालय अन्तर्गत सञ्चालन हुने “नवीनतम् यान्त्रिक सिंचाइ आयोजना (MIIP)” कार्यान्वयनको लागि देहायका वुँदामा राय पठाउने निर्णय गरियो ।

१. नेपालको समग्र तराई क्षेत्रको भूमिगत जलस्रोतको पुनर्भरण चुरे क्षेत्रबाट हुने हो । चुरे क्षेत्रमा वन क्षेत्र जलाधर क्षेत्र संरक्षणको अवस्था कमजोर भएको विषय अवगत नै छ । यसरी हुने पुनर्भरण पर्याप्त नभएको कारण समग्र तराई क्षेत्रमा भूमिगत जल कम भएको विषय अध्ययन र अनुभवबाट स्पष्ट भएको छ । यो आयोजना पूर्णतया भूमिगत जलबाट सञ्चालन हुने भएकोले सिंचाईका लागि भूमिगत जल भिकिने मात्रा यस क्षेत्रमा दीर्घकालसम्मका लागि पानीको पुनर्भरण (Recharge) हुने सुनिश्चितता र पानी दोहन (Water Extraction) बीच सन्तुलन कायम गर्ने विषयको व्यवस्थापन कसरी गर्ने भन्ने विषयमा विस्तृत वैज्ञानिक अध्ययन हुनु आवश्यक देखिन्छ । यसबाट भूमिगत जलको पर्याप्त उपलब्धता सुनिश्चित भएमा मात्र यो आयोजना सञ्चालन संभाव्य हुने देखिन्छ ।
२. योजनाको सञ्चालनमा चरणवद्धताको अवधारणालाई अबलम्बन गर्ने विषय राखिएको छ ।

यो सकारात्मक नै छ तर आयोजनाका लागि अध्ययन गरिएको सबै भूभागमा एकैस्तरमा भूमिगत जल उपलब्ध नरहेको विषय ज्ञात भइसकेको छ । यसको विस्तार यो क्षेत्र बाहेक अन्य क्षेत्रमा पनि गर्नुपर्ने हुनसक्छ । यसकालागि आयोजना उदार रहने व्यवस्था गर्नु पर्ने देखिन्छ । यसबाट निष्काशन हुने पानीको संभावनालाई हेर्दा पनि पानीको बहुउपयोग र किफायती प्रयोग गर्ने हो भने यो योजनालाई सर्लाही र रौतहटमा सिमित नराखी पूर्व तर्फ सप्तरी, सिराहा, धनुषा र महोत्तरी र पश्चिम तर्फ बारा र पर्सासम्म विस्तार गरिनु उपयुक्त नै हुन्छ तर यसका लागि थप अध्ययन आवश्यक हुन्छ । साथै आयोजना क्षेत्रमा एकै पटक धेरै संख्यामा डीप ट्युबेल निर्माण गर्नुभन्दा क्रमिक रूपमा विस्तार गर्नु उपयुक्त हुने देखिन्छ ।

३. बाग्मती नदीको दुबै तर्फ रहेका सर्लाही र रौतहट जिल्लामा केही सिंचाई योजना र सिंचाई प्रणालीहरू सञ्चालनमा छन् । उदाहरणका लागि सर्लाहीतर्फ मनुस्मारा र रौतहटतर्फ भिम्ना । रौतहटको दक्षिणी भूभागका लागि गण्डक पूर्वी नहर समेतको पहुँच छ । बाग्मती सिंचाई योजना मुलतः यिनै दुई जिल्ला केन्द्रित रहि पूर्वतर्फ महोत्तरी र धनुषाको केहि भाग र पश्चिम तर्फ बारा जिल्लामा विस्तार प्रस्तावित छ, जहाँ गण्डक नहर पनि छ । बाग्मती सिंचाईकै क्षमता थपका लागि सुनकोशी मरिण बहुउद्देश्यीय आयोजना कार्यान्वयनमा छ । जसले यसै क्षेत्रमा पूर्णकालिन सिंचाईको सुनिश्चितता गर्ने नै छ । तसर्थ सो क्षेत्रमा हाल सञ्चालनमा रहेका सिंचाई आयोजनाहरूको मर्मत सम्भार र नहरको पानी र खेती योग्य जमीनमा उकास नहुने समस्या समाधानमा ध्यान दिए नयाँ आयोजना आवश्यक नपर्ने हुन सक्ने देखिन्छ ।
४. माथि प्रकरण ३ मा उल्लेख भए मुताविक यो क्षेत्रमा सिंचाई सुविधाको उपलब्धता यसै क्षेत्रका लागि फरक र नवीन प्रविधियुक्त आयोजनाको रूपमा नविनतम यान्त्रिक सिंचाई आयोजना (MIIP) प्रस्तावित छ । तर नयाँ आयोजना प्रस्ताव गर्दा क्षेत्रीय सन्तुलन समेतलाई विचार गरी सबै खेती योग्य जमीन रहेका क्षेत्रमा सिंचाई सुविधाको समुचित वितरण गर्नुपर्नेमा यो आयोजना प्रस्ताव यस अनुसार नभएको देखिन्छ ।
५. ट्यूबवेलकालागि जमीन उपलब्ध गराउने किसान र अन्य किसानबीचको सामाजिक आर्थिक सम्बन्ध संरचनाबाट उत्पन्न हुने सामाजिक मनोविज्ञानबाट छरछिमेकमा क्लेश द्वन्द्वका संभावनाहरू प्रति पनि विचार गर्नु पर्ने नै हुन्छ । बाली प्रणाली, जमीनको स्वामित्व र उपयोग खण्डीकृत रहेका अधिकांश किसानले मुख्यवाली धान, मकै, गहुँ बाहेक अन्य वाली/नगदेवाली लगाउने विषयमा विविधिकरण हुने भएकोले एक किसान र अर्को किसानकोबीचमा पानीको उपयोगको विषयले थप सामाजिक दन्ड सृजना गर्ने विषय पनि यो परियोजनामा देखिन्छ । जमीनको स्वामित्व अत्यन्त खण्डिकृत रहेका जग्गाधनीहरूबीच यो परियोजना सञ्चालन हुन सक्ने कुनै आधार देखिदैन । फरक बाली प्रणालीमा कसरी काम गर्न सकिन्छ । सानो र ठूलो कृषकको पानी उपयोग कसरी व्यवस्थापन गर्ने परियोजनाका सरोकारवालाहरूसँग सघन संवाद वाञ्छनीय देखिन्छ ।

६. नेपालको मध्य पश्चिम तथा सुदूर पश्चिम तराई भूभागमा सञ्चालित भैरहवा लुम्बिनी भूमिगत जल सिंचाई परियोजना र कैलाली कञ्चनपुर भूमिगत जलस्रोत परियोजनाहरू लगायतका भूमिगत जल सिंचाई परियोजनाहरूको प्रभावकारिता विषयमा अध्ययन हुन जरुरी भयो। यी आयोजनाहरू किन छोटो अवधिमा बन्द भए। यी आयोजना सञ्चालनमा के कस्ता व्यवधान आए ? यी आयोजनाको क्षेत्र आयोजना अवधि मै कसरी आवास क्षेत्रमा रुपान्तरण भए ? यसैगरी अहिलेको समयमा वन विनाश, भूमिगत जलको अधिक दोहन, अव्यवस्थित शहरीकरण र जलवायु परिवर्तनको असर, ससाना सिमसार क्षेत्रहरू लोप हुनु, निर्माण सामग्रीको अधिक प्रयोग र समग्र चुरे क्षेत्रको वातावरणीय विनाशले नेपालको समग्र तराई क्षेत्रमा पानीको सतह (Water Table) तिब्र गतिमा घटिरहेको विषयमा पनि अध्ययन नभई (यसमा त भन्नु आवश्यक छ) यस्तै प्रकारको आयोजना सञ्चालनमा विचार गर्न जरुरी देखिन्छ।
७. नवीनतम् प्रविधिका सिंचाई योजनाहरूकै रुपमा ठूलो लगानी गरिएका कोशी पम्प नहर र नारायणी लिफ्ट सिंचाई दुबै सञ्चालनमा छैनन्। कोशी पम्प नहरको सम्बन्धमा वर्षायाममा पानीको बहावमा केही उपलब्धि देखिएपनि नारायणी लिफ्ट सिंचाईमा पानीको बहाव समेत भएन। यो आयोजनामा त्यस्तै प्रकारको नवीनतम् प्रविधिको प्रयोग प्रस्ताव गरिएको छ। जसको सञ्चालन, उपयोग, मरम्मत सम्भार, सबै प्रकारका सार्वजनिक उपयोगिताका विषय र साधनहरूको प्रयोग बारेको नेपाली समाजको आम धारणा भन्दा पृथक छ जसको कार्यान्वयनमा धेरै तयारी र समुदायको व्यवहारगत परिवर्तन आवश्यक छ।
८. नेपालको सार्वजनिक ऋण अस्वाभाविक रुपमा बढिरहेको छ र ऋणको अनुपातमा विकास निर्माण पूर्वाधारहरू अपेक्षाकृत रुपमा निर्माण हुन सकिरहेका छैनन्। यो परियोजनाको लागत परियोजनाको अध्ययनको चरणमा (५ वर्ष पहिला) २५ अर्ब ८३ करोड भन्दा बढी नेपाली रुपैयाँ प्रस्ताव गरिएको छ जसमा ऋण सहायताको अंश १८ अर्ब ३९ करोड नेपाली रुपैयाँ भन्दा बढीको प्रस्ताव गरिएको छ। बाँकि नेपाल सरकारका तर्फबाट २ अर्ब ७५ करोड र र सेवा शुल्कबाट ४ अर्ब ७६ करोड प्रस्ताव गरिएको छ। सेवाशुल्कबाट गरिने लगानीको सुनिश्चितताकालागि अबै धेरै गृहकार्य गर्नु जरुरी छ। यस्तै आयोजनाको तयारी गरेको लामो समय व्यतित भइसकेको हुँदा यसको लागत स्वतः बढ्ने नै देखिन्छ। पर्याप्त सिंचाई आयोजनाहरू भएकै क्षेत्रकालागि यसरी ठूलो लगानी, त्यसमा पनि ऋण सहायताको आयोजना प्रस्ताव गर्नु र यस्तो आयोजनाको छनौट गर्नु योजना कुशलता ठहरिदैन।
९. आयोजनामा किसानहरूलाई पानी उपयोगका लागि पूर्व भूक्तानी “स्मार्ट कार्ड” को व्यवस्था रहेको छ। यस्तो कार्डको सेवा लिन विपन्न किसानहरूलाई पर्नसक्ने कठिनाईको बारेमा अध्ययन गरिनु पर्दछ। कृषि कार्यकालागि पानी आवश्यक परेको समयमा पूर्व भूक्तानी गर्न आवश्यक रकम नभएमा आफ्नै जमीनबाट निकालेको पानी प्रयोग गर्न असमर्थ हुने अवस्था आउन नदिन कसरी व्यवस्थापन गर्ने भन्ने विषय तय गर्न आवश्यक हुन्छ।

१०. आम किसानले न्यून लागतमा सिंचाई सुविधा पाउने सुनिश्चितताको लागि आयोजनाको निर्माण कालमा नै मर्मतसंभार तथा सञ्चालनको सङ्गठन संरचना र दिगोपनाको सुनिश्चित गरिनु पर्दछ ।
११. नेपालमा सञ्चालन भएका आयोजनाहरू सिंचाई आयोजनाहरूको कृषि क्षेत्रसँग समन्वय हुनुपर्ने देखिन्छ । नेपालको कूल सिंचित भूमि बारे सिंचाई सम्बद्ध मन्त्रालय र कृषि तथा भूमि सम्बद्ध मन्त्रालयको फरक फरक तथ्याङ्क छ । सिंचाई आयोजनाको क्षेत्रमा उपलब्ध हुने पानीको समय लगाउने बाली नालीकाबीच पनि तादात्म्यता पाइदैन । तसर्थ अब सिंचाईका कुनै पनि नयाँ योजना प्रस्ताव गरिंदा सम्बद्ध क्षेत्रको कृषिकार्य र बाली प्रणालीको सघन अध्ययन र यसकालागि आवश्यक प्रविधि, बिउबिजन, मल तथा कृषिकार्यको सघन तालिमका क्रियाकलापहरू समेत हुनुपर्दछ । यो आयोजना सञ्चालन नै गर्ने निर्णय भएमा सो क्षेत्रमा कृषिको सबै प्रकारको सेवा प्राप्त हुने व्यवस्था आयोजनामा समावेश गरेर मात्रै निर्णय गर्नु उपयुक्त हुन्छ ।

**बैठक मिति : २०७८/१२/१४**

**बैठक संख्या : १८**

छलफल तथा निर्णय: विविध एजेन्डामा छलफल भएको तर निर्णय नभएको ।

**बैठक मिति : २०७८/१२/२२**

**बैठक संख्या : १९**

छलफल तथा निर्णय:

१. गृह मन्त्रालयबाट अध्यागमन विभाग तथा मातहतका कार्यालयहरूको स्तरोन्नति तथा त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलमा e-Gate जडान, Automatic Biometric Identification System, Monitoring System with Works Station र Self-registration System खरिदसम्बन्धी आयोजनालाई बहुवर्षीय ठेक्का स्वीकृतिका लागि अनुरोध भई आएको विषयमा स्रोत सुनिश्चितताका लागि अर्थ मन्त्रालयमा लेखी पठाउने ।
२. भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालयबाट आयोजनाको बहुवर्षीय ठेक्का स्वीकृतिका लागि प्राप्त प्रस्तावहरूका सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्ने :
  - (क) आयोजनाको बहुवर्षीय ठेक्का सम्बन्धी (दोस्रो संशोधन) मापदण्ड, २०७८ ले तोकेका कागजात संलग्न नगरी पत्रमात्र प्राप्त हुन आएका तपसिलका आयोजनाहरूको मापदण्डले तोके बमोजिम आवश्यक कागजातहरू सम्बन्धित निकायबाट माग गर्ने ।

तपसिल

क्र.सं.	आयोजनाको नाम	ब.उ.शि.नं.	ठेक्का स्वीकृतिको लागि माग रकम (रु. लाखमा)
१	होलेरी-नुवागाउँ-तिलाघर्तीगाउँ-थवाङ-मुसिकोट मौकोटको दारबोट-घर्तीगाउँ २५.५कि.मि. र दुईखोली देखि खरिबोट १३ कि.मि.	३३७०११३४	१४६०३.७९
२	वैकल्पिक सहायक राजमार्ग विकास कार्यक्रमको कम्पोनेन्ट नं. ६३ गोरखा विमलनगर मौवाटार ठाटिपोखरी केरावारी दुधपोखरी सडक	३३७०११६९	६०००.००
३	सेती राजमार्ग (उत्तर खण्ड) चैनपुर-ताक्लाकोट सडक योजना अन्तर्गत टिकापुर-लोडे-चैनपुर-ताक्लाकोट सडक	३३७०११२६	११०००.००
४	सुरुङ्ग मार्ग विकास कार्यक्रम अन्तर्गत सिद्धार्थ राजमार्गको बुटवल-तानसेन खण्डको सिद्धबाबा सुरुङ्ग मार्गको चेनेज २८+२०० देखि ३०+६०० सम्म इपिसी मोडलबाट निर्माण गर्न परामर्शदाता नियुक्त गर्न	३३७०११६८	४७४८.२२
५	सुरुङ्ग मार्ग विकास कार्यक्रममा सातदोबाटो चोक र एकान्तकुनामा फ्लाईओभर ब्रिज/अण्डरपास	३३७०११६८	१३४२०.४९

(ख) प्राप्त प्रस्तावहरूमध्ये तपसिल बमोजिमका आयोजनाहरूको आयोजनाको बहुवर्षीय ठेक्का सम्बन्धी (दोस्रो संशोधन) मापदण्ड, २०७८ ले तोके बमोजिमका आवश्यक नपुग कागजातहरू सम्बन्धित निकायबाट माग गर्ने ।

#### तपसिल

क्र. सं	आयोजनाको नाम	ब. उ. शि. नं.	ठेक्का स्वीकृतिको लागि माग रकम (रु. लाखमा)
१	स्वर्ण सरगमाथा बृहत चक्रपथ-ओखलढुङ्गा सोलु सल्लेरी खोटाङ दिक्तेल ओखलढुङ्गा सडक खण्डको १० कि.मि. कालोपत्रे र १७.७८० कि.मि. ट्रयाक खोल्ने तथा ग्राभेल स्तरमा स्तरोन्नति	३३७०११४२	१२६००.००
२	नेपालगञ्ज दैलेख बजार महाबुलेक- गाल्जे भात्तडी, रतडा-नाम्म-गमगढी-नाक्चेलाम्ना सडकको नाग्मा-गमगढी खण्ड स्तरोन्नती	३३७०१११५	१३९००.००
३	रानी विराटनगर ईटहरी धरान योजना इटहरी सुनसरी सडक खण्डको चेनेज १८+१२५ देखि चेनेज २०+०००	३३७०११३०	३७८५.२९
४	स्मनी-राजविराज सडक स्तरोन्नती NH14 को लागि खर्च शीर्षक नं. ३११५१ सडक तथा पूल निर्माण	३३७०११६०१	७९७२.९३
५	सुरुङ्ग मार्ग विकास कार्यक्रम अन्तर्गत लामाबगर सुरुङ्गमार्ग निर्माण गर्ने	३३७०११६८	२६२८८.६०
६	रेल, मेट्रोरेल तथा मोनो रेल विकास आयोजनाको बर्दिवास-निजगढ खण्ड अन्तर्गत बर्दिवास स्टेशन लगायत करिब ३५ कि. मि. बाँकी रहेको बलाष्टको कार्य, स्लिपर रेल ट्रेक, स्टेशन भवन तथा अन्य पूर्वाधार, विद्युतसम्बन्धी कार्य सिग्नल र टेलिकम्युनिकेशनको कार्य	३३७०२१०१	२४७८०.९१

(ग) प्राप्त प्रस्तावहरूमध्ये तपसिल बमोजिमका आयोजनाहरूको सम्बन्धमा स्रोत सहमतिका लागि अर्थ मन्त्रालयमा लेखि पठाउने ।

तपसिल

क्र. सं	आयोजनाको नाम	ब. उ. शि. नं.	ठेक्का स्वीकृतिको लागि माग रकम (रु. लाखमा)
१	पुष्पलाल (मध्यपहाडी) राजमार्ग तमोर कोरिडोर (चतरा-मुलघाट-माफीटार-अमरपुरडाँडा गणेशचोक) सडकको धनकुटा देखि पाँचथरसम्मको विभिन्न सडक खण्ड ११०.६ कि.मि. ग्राभेल र स्तरोन्नती	३३७०११७४	५७६८७.००
२	कालीगण्डकी कोरिडोर(गैडाकोट-राम्दी मालढुङ्गा) बागलुङको पालुङ्खोला देखि बलेवा सम्म १९.३९६ कि.मि.	३३७०१११८	१६८८८.३०
३	कालीगण्डकी कोरिडोर (गैडाकोट-राम्दी मालढुङ्गा) गुल्मीको अर्बेनी देखि पालुङ्खोला सम्म १८ कि.मि.	३३७०१११८	१६५९१.९१
४	कालीगण्डकी कोरिडोर (गैडाकोट-राम्दी मालढुङ्गा) गुल्मीको हर्मिचौर देखि अर्बेनी सम्म ७.०४८ कि.मि.	३३७०१११८	७२०६.७३
५	कालीगण्डकी कोरिडोर (गैडाकोट-राम्दी मालढुङ्गा) बागलुङको बलेवादेखि मालढुङ्गा सम्म १० कि.मि.	३३७०१११८	९३०१.७५
६	उत्तर दक्षिण राजमार्ग कर्णाली कोरिडोर - हिल्सा सिमिकोट सडक योजनाको तुम्कोट-इलिङ्ग सल्ली च्याछरा हेका सिमिकोट ६० कि. मि.	३३७०१११८	९०००.००
७	डुम्रे बेशीसहर चामे सडक योजनाको डुम्रे बेशीसहर खण्ड १५.२१५ कि.मि. स्तरोन्नती	३३७०११२१	१३८६.३००
८	सालभण्डा सन्धीखर्क ढोरपाटन सडक योजनाको कक्रहवा रूद्रपुर सालभण्डा सन्धीखर्क ढोरपाटन सडकको खुर्सीनी पाल्पा-मैदान अर्घाखोँची खण्डको २२ कि.मि. कालोपत्रे स्तरोन्नती	३३७०११०६	१५१००.३६
९	वैकल्पिक सहायक राजमार्ग अन्तर्गत सल्ली चौरजहारी काँइखोला डोल्या सडक खण्डको देवस्थल कैनाडाँडा चौरजहारी डोल्या खण्डको १० कि. मि.	३३७०११६९	५०००.००
१०	सेती राजमार्ग (दक्षिण खण्ड) टिकापुर लोडे चैनपुर सडक योजना अन्तर्गत टिकापुर-लोडे-चैनपुर-ताक्लाकोट सडकको तुलीगाड देखि सेलीगाडसम्म ४२ कि. मि. र सेलीगाड देखि साँफेवगरसम्म ३२ कि. मि. ट्रयाक खोल्ने र ट्रयाक खोल्निसकेकोमा ग्राभेल स्तरोन्नती गर्न	३३७०११२६	१४९८५.००
११	राजमार्ग स्तरोन्नती तथा पुर्नस्थापना कार्यक्रमको कम्पोनेन्ट नं. २२४ खौलापास मुसीकोट पिपल छरेवगर राप्ती लोकमार्ग NH55 को सोलावाश्र चनेज (०+०००) देखि छहरेवगर चनेज (१०५+ ०००) सम्म १०५ कि.मि. खण्डको स्तरोन्नती गर्न	३३७०११३८	९०००.००

उपरोक्त आयोजनाहरूको आयोजनाको बहुवर्षीय ठेक्का सम्बन्धी (दोस्रो संशोधन) मापदण्ड, २०७८ बमोजिम नपुग कागजातहरू सम्बन्धित निकायबाट माग गर्ने ।

**बैठक मिति : २०७९/१/२३**

**बैठक संख्या : २१**

छलफल तथा निर्णय:

१. संघीय सरकारबाट स्थानीय तह तथा प्रदेश सरकारलाई प्रदान गरिने समपूरक अनुदानमार्फत सम्बन्धित स्थानीय तह तथा प्रदेश सरकारमा कार्यान्वयन गरिने आयोजना/कार्यक्रमको लागि प्रस्ताव आह्वान गरिएकोमा प्राप्त प्रस्तावहरूको समपूरक अनुदान सम्बन्धी (तेस्रो संशोधन) कार्यविधि, २०७७ का आधारमा मूल्याङ्कन गरी आगामी आ.व. २०७९/८० मा समपूरक अनुदान मार्फत स्थानीय तह तथा प्रदेश सरकारबाट सञ्चालन गरिने आयोजना/कार्यक्रमका लागि राष्ट्रिय स्रोत अनुमान समितिबाट स्थानीय तह तर्फ रु ७३१.३१ करोड र प्रदेश सरकार तर्फ रु ६२९.७१ करोड गरी कुल रु १३६१.०२ करोड बजेट सीमा प्राप्त भए बमोजिम उल्लिखित बजेट सीमा भित्र रही स्थानीय तहतर्फ ७६१ आयोजना/कार्यक्रमका लागि रु ७२७.२ करोड र प्रदेश सरकारतर्फ ८० आयोजना/कार्यक्रमका लागि रु.६२९.६ करोड बजेट विनियोजन गर्न समपूरक अनुदान आयोजना /कार्यक्रम छनौट समितिबाट सिफारिस भए बमोजिम छनौट भएका आयोजना /कार्यक्रमहरूको संलग्न विवरण जानकारी तथा आवश्यक कार्यार्थ अर्थ मन्त्रालयमा पठाउने ।
२. संघीय सरकारबाट प्रदान गरिने विशेष अनुदान मार्फत प्रदेश तथा स्थानीय सरकारले सम्बन्धित तहमा कार्यान्वयन गर्ने आयोजना/कार्यक्रमको लागि प्रस्ताव आह्वान गरिएकोमा प्राप्त प्रस्तावहरूको विशेष अनुदान सम्बन्धी (तेस्रो संशोधन) कार्यविधि, २०७७ का आधारमा मूल्याङ्कन गरी आगामी आ.व. २०७९/८० मा विशेष अनुदान अन्तर्गत प्रदेश तथा स्थानीय तहबाट सञ्चालन गरिने नयाँ तथा क्रमागत आयोजना/कार्यक्रमका लागि राष्ट्रिय स्रोत अनुमान समितिबाट प्रदेशतर्फ रु ४५६.५ करोड र स्थानीय तहतर्फ रु ९१४.१ करोड गरी कुल रु १३७०.६ करोड बजेट सीमा प्राप्त भएबमोजिम उल्लिखित बजेट सीमा भित्र रही प्रदेशतर्फ ६९ आयोजनाको लागि रु. ४५६.४२ करोड र स्थानीय तहतर्फ ८५८ आयोजनाको लागि रु. ९१४.०९ करोड बजेट विनियोजन गर्न आयोजना/कार्यक्रम छनौट समितिबाट सिफारिस भए बमोजिम छनौट भएका आयोजना कार्यक्रमहरूको विवरण जानकारी तथा आवश्यक कार्यार्थ अर्थ मन्त्रालयमा पठाउने ।
३. नेपाल सरकारको तर्फबाट संघीय संसदको संयुक्त बैठकमा प्रस्तुत हुने नीति तथा कार्यक्रमको मस्यौदामा आयोगको बैठकमा प्राप्त सुझावहरू समावेश गरी प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा पठाउने ।



**बैठक मिति : २०७९/१/२५**

**बैठक संख्या : २२**

छलफल तथा निर्णय:

उर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय अन्तर्गत सञ्चालन हुने नवीनतम् यान्त्रिक सिंचाई आयोजना (MIIP) कार्यान्वयनको लागि सहमति माग भएकोमा उक्त आयोजनाको सफल सञ्चालनार्थ तपसिलका विषयहरू पुरा हुने सुनिश्चितता गरेर मात्र आयोजना सञ्चालन गर्न सहमति दिने :

- क. आयोजना सञ्चालन हुने क्षेत्रमा पानी पुनर्भरण (Water Recharge) को प्राकृतिक क्षमता र पानी दोहन (Water Extraction) को मात्राबीच उचित सन्तुलन कायम हुने गरी आयोजना सञ्चालन गर्न उपयुक्त हुने ।
- ख. आयोजनामा किसानहरूको लागि स्मार्ट कार्डको व्यवस्था रहेको, यस्तो अवस्थामा पानीको उपयोग शुल्क अग्रिम भुक्तानी गरेर मात्र प्रयोग गर्न पाउने भनिएकोमा उक्त उपयोग शुल्क विपन्न किसानहरूलाई किफायती र सरल कसरी गर्न सकिन्छ ? त्यस विषयमा ध्यान दिने ।
- ग. आयोजनाको निर्माण चरण, मर्मत संभार तथा आयोजनाको निर्माण पश्चात सञ्चालन र दीगोपनाको सुनिश्चितता गर्ने, खासगरी विद्युत उपयोगको विषयमा के कसरी किफायती एवं दीगोपना कायम गर्न सकिन्छ ? सो विषयमा स्पष्ट भएर मात्र आयोजना सञ्चालन गर्ने ।
- घ. डीप ट्यूबवेलहरूको जडानबाट सिंचाई सुविधा पुग्ने कृषियोग्य भूमिमा कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व अभिवृद्धिमा विशेष ध्यान दिने । यसको लागि आयोजना सञ्चालन गर्ने सरकारकै तहबाट कृषि विकास, अनुसन्धान, आवश्यक यन्त्र उपकरण, मलबिउ र प्रविधि उपलब्ध गराउन स्थायी संरचना स्थापना गरी आयोजना सञ्चालन गर्न उपयुक्त हुने ।

**बैठक मिति : २०७९/२/१३**

**बैठक संख्या : २३**

छलफल तथा निर्णय:

१. भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय, सूचना तथा सञ्चार प्रविधि मन्त्रालय र स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयबाट प्राप्त देहायका आयोजनाहरूको बहुवर्षीय ठेक्का स्वीकृति प्रदान गर्ने ।
- क. भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालयलाई प्राप्त हुने बजेट सिलिङ्ग भित्रबाटै आवश्यक पर्ने स्रोत व्यवस्थापन गर्ने गरी बहुवर्षीय ठेक्का आयोजनाको रूपमा सञ्चालन गर्न स्वीकृति प्रदान गर्ने ।

क्र. सं	आयोजनाको नाम	ब. उ. शि. नं.	ठेक्का स्वीकृतिको लागि माग रकम (रु. लाखमा)
१	कालीगण्डकी कोरिडोर (गैडाकोट-राम्दी मालढुङ्गा) बागलुङको पालुङखोला देखि बलेवा सम्म १९.३९६ कि.मि.	३३७०१११८	१६८८८.३०
२	कालीगण्डकी कोरिडोर (गैडाकोट-राम्दी मालढुङ्गा) गुल्मीको अर्बेनी देखि पालुङखोला सम्म १८ कि. मि.	३३७०१११८	१६५९१.९१
३	कालीगण्डकी कोरिडोर (गैडाकोट-राम्दी मालढुङ्गा) गुल्मीको हर्मिचौर देखि अर्बेनी सम्म ७०.४८ कि. मि.	३३७०१११८	७२०६.०३
४	कालीगण्डकी कोरिडोर (गैडाकोट-राम्दी मालढुङ्गा) बागलुङको बलेवादेखि मालढुङ्गा सम्म १० कि.मि.	३३७०१११८	९३०१.७५
५	पुष्पलाल (मध्यपहाडी) राजमार्ग तमोर कोरिडोर (चतरा-मुलघाट-माभीटार- अमरपुरडाँडा गणेशचोक) सडकको धनकुटा देखि पाँचथरसम्मको विभिन्न सडकखण्ड ११०.६ कि.मि. ग्राभेल र स्तरोन्नती	३३७०११७४	५७६८७.००

ख. देहायका आयोजनाहरूको सम्बन्धमा आवश्यक कागजात प्राप्त भएपश्चात भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालयलाई प्राप्त हुने बजेट सिलिङ्ग भित्रबाटै आवश्यक पर्ने स्रोत व्यवस्थापन गर्ने गरी बहुवर्षीय ठेक्का आयोजनाको रूपमा सञ्चालन गर्न स्वीकृति प्रदान गर्ने ।

क्र. सं	आयोजनाको नाम	ब. उ. शि. नं.	मापदण्ड बमोजिम नपुग कागजात
१	उत्तर दक्षिण राजमार्ग कर्णाली कोरिडोर-हिल्सा सिमिकोट सडक योजनाको तुम्कोट-इलिङ्ग सल्ली च्याछरा हेक्का सिमिकोट ६० कि.मि.	३३७०१११८	<ul style="list-style-type: none"> <li>प्रमाणित/स्वीकृत विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन /प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण</li> <li>मापदण्डको अनुसुचि १, २ र ३ महाशाखाबाट प्रमाणीत</li> <li>जग्गा विवाद नरहेको पत्र</li> <li>स्वीकृत खरिद गुर्योजना</li> <li>वार्षिक खरिद योजना</li> </ul>
२	डुम्रे बेशीशहर चामे सडक योजनाको डुम्रे बेशीसहर खण्ड १५.२१५ कि.मि. स्तरोन्नती	३३७०११२१	<ul style="list-style-type: none"> <li>प्रमाणित/स्वीकृत विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण</li> </ul>
३	साल्भण्डी सन्धिखर्क ढोरपाटन सडक योजनाको कक्रहवा रुद्रपुर साल्भण्डी सन्धिखर्क ढोरपाट सडकको खुर्साना पाल्पा-मैदान अर्घारखीची खण्डको २२ कि.मि. कालोपत्रे स्तरोन्नती	३३७०११०६	<ul style="list-style-type: none"> <li>प्रमाणित/स्वीकृत विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन / प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण</li> </ul>

क्र. सं	आयोजनाको नाम	ब. उ. शि. नं.	मापदण्ड बमोजिम नपुग कागजात
४	वैकल्पिक सहायक राजमार्ग अन्तर्गत सल्ली चौरजहारी काँइखोला डोल्पा सडक खण्डको देवस्थल कैनडाँडा चौरजहारी डोल्पा खण्डको १० कि. मि.	३३७०११६९	<ul style="list-style-type: none"> <li>प्रमाणित/स्वीकृत विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन /प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण</li> <li>जग्गा प्राप्तिको पत्र</li> </ul>
५	सेती राजमार्ग (दक्षिण खण्ड) टिकापुर लोडे चैनपुर सडक योजना अन्तर्गत टिकापुर-लोडे-चैनपुर-ताक्लाकोट सडकको दुलीगाड देखि सेलीगाडसम्म ४२ कि. मि. र सेल्लीगाड देखि साँफेवगरसम्म ३२ कि. मि. ट्रयाक खोल्ने र ट्रयाक खोलिसकेकोमा ग्राभेल स्तरोन्नती गर्न	३३७०११२६	<ul style="list-style-type: none"> <li>प्रमाणित/स्वीकृत विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन /प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण</li> </ul>
६	राजमार्ग स्तरोन्नती तथा पुर्नस्थापना कार्यक्रमको कम्पोनेन्ट नं. २२४ खोलापास मुसीकोट पिपल छरेबगर राप्ती लोकमार्ग NH55 को सोलावाश्र चेनेज (०+०००) देखि छहरेबगर चेनेज (१०५+०००) सम्म १०५ कि.मि. खण्डको स्तरोन्नती गर्न	३३७०११३८	<ul style="list-style-type: none"> <li>प्रमाणित/स्वीकृत विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन/प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण</li> <li>मापदण्डको अनुसूची १,२ र ३ महाशाखाबाट प्रमाणित</li> <li>जग्गा प्राप्तिको पत्र</li> <li>खरिद गुर्योजना</li> <li>वार्षिक खरिद योजना</li> </ul>

- ग. संचार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयबाट अनुरोध भई आएको हुलाक प्रशिक्षण केन्द्रमा एकीकृत हुलाक भवन निर्माण सम्बन्धी आयोजनालाई बहुवर्षीय आयोजनाको रूपमा स्वीकृति प्रदान गर्ने ।
- घ. स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयबाट अनुरोध भई आएको पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानको स्तरोन्नती तथा सेवा विस्तार आयोजनालाई बहुवर्षीय ठेक्का आयोजनाको रूपमा संचालन गर्न स्वीकृती प्रदान गर्ने ।
२. महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालयबाट प्राप्त अपाङ्गता भएका व्यक्तिको राष्ट्रिय नीति, २०७८ को मस्यौदामा आयोगको बैठकमा उठेका विषयहरू समेत समावेश गरी राय उपलब्ध गराउने ।

**बैठक मिति: २०७९/२/१८**

**बैठक संख्या: २४**

छलफल तथा निर्णय:

१. नेपाललाई विकासशील राष्ट्रबाट विकासोन्मुख राष्ट्रमा स्तरोन्नती गर्ने सम्बन्धमा समन्वय गर्न देहायबमोजिम निर्देशक समिति गठन गर्ने :

क. निर्देशक समिति

मा. उपाध्यक्ष, राष्ट्रिय योजना आयोग	अध्यक्ष
मा. सदस्य (आर्थिक मामिला हेर्ने), राष्ट्रिय योजना आयोग	सदस्य
सचिव, राष्ट्रिय योजना आयोग	सदस्य
सचिव, अर्थ मन्त्रालय	सदस्य
सचिव, परराष्ट्र मन्त्रालय	सदस्य
सचिव, उद्योग वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	सदस्य
अध्यक्ष, नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघ	सदस्य
अध्यक्ष, नेपाल चेम्बर अफ कमर्स	सदस्य
अध्यक्ष, नेपाल उद्योग परिसंघ	सदस्य
सहसचिव (सम्बन्धित विषय क्षेत्र हेर्ने) राष्ट्रिय योजना आयोग	सदस्य सचिव

ख. उल्लेखित निर्देशक समितिले आवश्यकता अनुसार आयोगका सदस्यहरूको संयोजकत्वमा विषयगत समितिहरू गठन गरी कार्य गराउन सक्नेछ ।

ग. निर्देशक समिति र विषयगत समितिहरूको कार्यक्षेत्र र कार्यविधि निर्देशक समिति स्वयंले निर्धारण गरेबमोजिम हुनेछ ।

- मन्त्रालयस्तरीय विकास समस्या समाधान समितिको बैठक त्रैमासिक रूपमा, राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिको पूर्व तयारी बैठक अर्धवार्षिक रूपमा र राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिको बैठक वार्षिक रूपमा बस्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- आगामी आर्थिक वर्ष २०७९/८० को वार्षिक बजेट एवं मध्यमकालीन खर्च संरचना (२०६९/२०८०-२०८१/२०८२ को समिक्षा गरियो ।
- १६ औं आवधिक योजना तर्जुमा सम्बन्धमा छलफल गरियो ।

**बैठक मिति: २०७९/२/२६**

**बैठक संख्या: २५**

छलफल तथा निर्णय:

- १६ औं पञ्चवर्षीय योजना तर्जुमाका लागि तयार पारिएको समयसारिणी (Time Schedule) स्वीकृत गर्ने ।
- रूस-युक्रेन युद्धका कारण नेपालको खाद्य सुरक्षा र आपूर्ति व्यवस्थामा पर्न सक्ने प्रभावका सम्बन्धमा अध्ययन गरी प्रतिवेदन तयार गर्न देहाय बमोजिमको अध्ययन समिति गठन गर्ने :

माननीय सदस्य, डा. दिलबहादुर गुरूङ्ग, राष्ट्रिय योजना आयोग	-संयोजक
सहसचिव, अर्थ मन्त्रालय (आर्थिक नीति विश्लेषण महाशाखा)	-सदस्य
सहसचिव, कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय (योजना तथा विकास सहायता समन्वय महाशाखा)	-सदस्य
महानिर्देशक, भन्सार विभाग	-सदस्य
सहसचिव, राष्ट्रिय योजना आयोग (अनुसन्धान तथा तहगत समन्वय महाशाखा)	-सदस्यसचिव

३. अति सम्बेदनशील स्वास्थ्य क्षेत्रको जनशक्ति तयार गर्ने तथा यस्तो जनशक्तिलाई सेवामा टिकाई राख्ने रणनीतिको विषयमा अध्ययन (Study on the Extremely Rare Health Sector Skills and Their Retention Strategy) गरी प्रतिवेदन तयार गर्न देहायबमोजिमको अध्ययन समिति गठन गर्ने :

माननीय सदस्य डा. उमाशंकर प्रसाद, राष्ट्रिय योजना आयोग	-संयोजक
सिनियर कन्सल्टेण्ट डा. रामेश कोइराला, शहीद गंगालाल हृदयरोग केन्द्र	-सदस्य
सहसचिव डा. कृष्ण पौडेल, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	-सदस्य
सहसचिव डा. किरण रूपाखेती, राष्ट्रिय योजना आयोग	-सदस्यसचिव

**बैठक मिति: २०७९/३/०७**

**बैठक संख्या: २६**

छलफल तथा निर्णय:

१. सडक तथा पुल निर्माणमा संलग्न व्यवसायीहरूको कार्यक्षमता सम्बन्धमा अध्ययन गरी प्रतिवेदन तयार गर्न देहायबमोजिमको अध्ययन समिति गठन गर्ने:

माननीय उपाध्यक्ष डा. विश्वनाथ पौडेल, राष्ट्रिय योजना आयोग	-संयोजक
माननीय सदस्य डा. उमाशंकर प्रसाद, राष्ट्रिय योजना आयोग	-सदस्य
माननीय सदस्य श्री पुष्परमण वाग्ले (पिएचडी), राष्ट्रिय योजना आयोग सचिव, भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय	-सदस्य
सचिव, संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	-सदस्य
सचिव, शहरी विकास मन्त्रालय	-सदस्य
सहसचिव (पूर्वाधार क्षेत्र हेर्ने), राष्ट्रिय योजना आयोग	-सदस्यसचिव

२. रूस-युक्रेन युद्धका कारण अन्तर्राष्ट्रिय व्यापारमा पर्न गएको असरबाट नेपालको उद्योग, वाणिज्य र आपूर्ति व्यवस्थामा पर्न सक्ने प्रभावका सम्बन्धमा अध्ययन गरी प्रतिवेदन तयार गर्न देहायबमोजिमको अध्ययन समिति गठन गर्ने :

माननीय सदस्य, डा. राम कुमार फुयाल, राष्ट्रिय योजना आयोग	-संयोजक
सहसचिव, अर्थ मन्त्रालय (आर्थिक नीति विश्लेषण महाशाखा)	-सदस्य
सहसचिव, उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय (बहुपक्षीय व्यापार तथा व्यापार सहायता महाशाखा)	-सदस्य
सहसचिव, उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय (आपूर्ति व्यवस्था तथा उपभोक्ता हित संरक्षण महाशाखा)	-सदस्य
महानिर्देशक, भन्सार विभाग	-सदस्य
सहसचिव, राष्ट्रिय योजना आयोग (अनुगमन तथा मूल्याङ्कन महाशाखा)	-सदस्यसचिव

**बैठक मिति: २०७९/३/१५**

**बैठक संख्या: २७**

छलफल तथा निर्णय:

१. खानेपानी मन्त्रालयको अनुरोध बमोजिम “आयोजनाको बहुवर्षीय ठेक्का सम्बन्धी मापदण्ड २०७८” को दफा ३(४) बमोजिम घोराही सहलगानी खानेपानी तथा सरसफाई आयोजना र तुलसीपुर सहलगानी खानेपानी तथा सरसफाई आयोजना, दाङलाई बहुवर्षीय आयोजनाको रूपमा सञ्चालन गर्न स्वीकृति दिने ।
२. शहरी विकास मन्त्रालयबाट प्राप्त राष्ट्रिय शहरी नीति, २०७९ को मस्यौदामा आयोगको बैठकमा उठेका विषयहरू समेत समावेश गरी राय सुझाव उपलब्ध गराउने ।
३. प्रदेश तथा स्थानीयतहको अनुरोध बमोजिम विशेष तथा समपुरक अनुदान बाट सञ्चालित क्रमागत र अधुरा आयोजनाहरू सम्पन्न गर्न थप बजेट व्यवस्था गरिदिन अर्थ मन्त्रालयमा लेखी पठाउने ।
४. राष्ट्रिय योजना आयोगको चालु आर्थिक वर्षको बजेट तथा खर्चको अवस्था र आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रमका सम्बन्धमा छलफल गरियो ।

## अनुसूची - ६

## पन्ध्रौं योजनाको नतिजा खाका प्रगति

क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाइ	२०७७/७८को उपलब्धि	२०७८/७९ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
१	उच्च र समतलमूलक राष्ट्रिय आय						
१.१	औद्योगिक राष्ट्रको स्तरको उच्च आय						
१.१.१	वार्षिक आर्थिक वृद्धिदर (आधारभूत मूल्यमा)	प्रतिशत	३.८	५.८	७.६	८.०	८.०
१.१.२	प्रतिव्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय	अमेरिकी डलर	१२४६	१३८१	१५३६	१७१४	१९०५
१.२	गरिबीको अन्त्य						
१.२.१	गरिबीको रेखामुनि रहेको जनसङ्ख्या (निरपेक्ष गरिबी)	प्रतिशत	१८.७	१८.७	११.२	९.५	९.०
१.३	राष्ट्रिय आम्दानीमा तल्लो ४० प्रतिशत जनसङ्ख्याको हिस्सा						
१.३.१	आम्दानीमा माथिल्लो १० प्रतिशत र तल्लो ४० प्रतिशत जनसङ्ख्याको अनुपात	अनुपात	१.३	१.३	१.३	१.२३	१.२४
१.३.२	सम्पत्तिमा आधारित जिनी गुणक	गुणक	०.३१	०.३१	०.२९	०.२९	०.२८
२	मानवपूर्णी निर्माण तथा सभावनको पूर्ण उपयोग						
२.१	स्वस्थ र लामो आयु भएका नेपाली	वर्ष	७०.८	७१.१	७१.०	७२.०	७२.५
२.१.१	अपेक्षित आयु (जन्म हुँदाको)						
२.१.२	मातृ मृत्युदर (प्रति लाख जीवित जन्ममा)	संख्या	२३९	२३९	१२५	९९	९५
२.१.३	५ वर्ष मुनिको बाल मृत्युदर (प्रति हजार जीवित जन्ममा)	संख्या	२८	२८	२६	२४	२२

क्र.सं.	स्वक/लक्ष्य	एकाइ	२०७७/७८को उपलब्धि	२०७८/७९ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
२.१४	किसारी अवस्थाको प्रजनन (१९ वर्ष मुनि)	प्रतिशत	६.३	६.३	६.०	५.५	५.८
२.२	गुणस्तरीय, रोजगारमूलक तथा जीवनोपयोगी शिक्षा प्राप्त नागरिक						
२.२.१	साक्षरता दर (१५ वर्ष माथि)	प्रतिशत	५७.०	६२.२	९५.०	९५.०	९६.०
२.२.२	युवा साक्षरता दर (१५-२४ वर्ष)	प्रतिशत	८८.०	८८.९०	९५.०	९९.०	९९.०
२.२.३	आधारभूत तह (१-८) मा खुद भर्नादर	प्रतिशत	९४.७	९५.१	९९.०	९९.०	९९.५
२.२.४	माध्यमिक तह (९-१२) मा खुद भर्नादर	प्रतिशत	५१.२	५४.३	६०.०	६५.०	६६.५
२.२.५	उच्च शिक्षामा कुल भर्नादर	प्रतिशत	१४.४	१८.०	२०.०	२२.०	२४.०
२.२.६	काम गर्ने उमेर समूहका प्राविधिक र व्यावसायिक क्षेत्रमा तालिम प्राप्त जनसङ्ख्या	प्रतिशत	३५	३८	४५	५०	५२
२.३	उत्पादनशील मर्यादित रोजगारी						
२.३.१	श्रमशक्ति सहभागिता दर (१५ वर्ष माथि)	प्रतिशत	३८.५	४४.०	४७.०	४९.०	५०.०
२.३.२	रोजगारीमा औपचारिक क्षेत्रको हिस्सा	प्रतिशत	३६.५	४३.०	४७.५	५०.०	५२.०
३	सर्वसुलभ आधुनिक पूर्वाधार एवम् सधन अन्तर्आबद्धता						
३.१	सर्वसुलभ, सुरक्षित र आधुनिक यातायात						
३.१.१	सडकधनत्व	कि.मि. प्रतिवर्ग कि.मि.	-	०.६१	०.६९	०.७४	०.८०
३.१.२	राष्ट्रिय र प्रादेशिक राजमार्ग (२ लेनसम्म, कालोपत्रे सडक मात्र)	कि.मि.	६८४७	८१००	११,०९४	१२,३००	१२,५००
३.१.३	राष्ट्रिय राजमार्ग (२ लेन माथि, डुलमार्ग समेत)	कि.मि.	१९२	३४५	३४५	११,७४४	१२,००
३.१.४	रेलमार्ग	कि.मि.	१०५	१०६	१९०	२६०	३४८
३.२	पूर्वाधारमा पहुँच तथा आबद्धता						



क्र.सं.	स्वक/लक्ष्य	एकाइ	२०७७/७८को उपलब्धि	२०७८/७९ को अनुमानित उपलब्धि	माध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
३.२.१	३० मिनेटसम्मको दूरीमा यातायात पहुँच भएको परिवार	प्रतिशत	-	-	९४	९४	९४
३.२.२	विद्युत्मा पहुँच प्राप्त परिवार	प्रतिशत	८७	८४	९०	९०	९०
३.२.३	इन्टरनेटमा पहुँच प्राप्त जनसङ्ख्या	प्रतिशत	७३	८५	८९	९२	९२
४	उच्च र दिगो उत्पादन तथा उत्पादकत्व						
४.१	अर्धतन्त्रमा क्षेत्रगत योगदान						
४.१.१	प्राथमिक क्षेत्र (कृषि, वन र खानी)	प्रतिशत	२५.५	२४.५	२३.९	२३.२	२२.५
४.१.२	द्वितीय क्षेत्र (उत्पादनमूलक उद्योग, विद्युत, ग्यास र पानी, निर्माण)	प्रतिशत	१३.१	१३.७	१४.३	१४.८	१५.३
४.१.३	तृतीय क्षेत्र (सेवा)	प्रतिशत	६१.४	६१.८	६१.८	६२.०	६२.३
४.२	स्वच्छ ऊर्जाको उत्पादन तथा उपभोग						
४.२.१	विद्युत उत्पादन (जडित क्षमता)	मेगावाट	१५२७	२३८१	३००६	३८७७	४३६६
४.२.२	प्रतिव्यक्ति विद्युत उपभोग	किलोवाट घण्टा	३२५	३५०	३८०	४८०	५८०
४.३	व्यापारसन्तुलन						
४.३.१	वस्तु निर्यात (कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपातमा)	अनुपात	२.७	४.४	४.७	५.१	५.३
४.३.२	वस्तु आयात (कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपातमा)	प्रतिशत	३६	३८	३८	३९	४०
४.४	राष्ट्रिय तथा क्षेत्रगत उत्पादकत्व						
४.४.१	श्रम उत्पादकत्व	रु. हजारमा	१८४६	२४६.०	२६१.०	२७६.०	२८१.०
४.४.२	कृषि उत्पादकत्व (प्रमुख बाली)	मेट्र./ हेक्टर	-	-	३८	३९	४०
४.४.३	सिँचाइयोग्य भूमिमध्ये वर्षेभरी सिँचाइ सुविधा पुगेको भूमि	प्रतिशत	-	-	४२	४६	५०
४.४.४	प्रति पर्यटक खर्च (प्रति दिन)	अमेरिकी डलर	६५	७०	७८	८५	१००

## अनुसूची - ७

## मध्यमकालीन खर्च संरचना (आर्थिक वर्ष २०७८/७९-२०८०/८१)

पन्ध्रौं योजनामा उल्लिखित आर्थिक वृद्धिदरको लक्ष्यका आधारमा आगामी तीन वर्षको समष्टिगत आर्थिक खाका निर्धारण गरिएको छ। आर्थिक खाका तर्जुमा गर्दा सार्वजनिक वित्तको कुशल, समन्यायिक र नतिजामूलक व्यवस्थापन, निजी तथा सहकारी क्षेत्रको लगानी, उत्पादन र रोजगारीमा प्रोत्साहन सहित समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गर्न जोड दिइएको छ। यस क्रममा कोभिड-१९ को विश्वव्यापी महामारीको कारण अर्थतन्त्रमा भएको क्षति र सोको पुनरुत्थानको आवश्यकता मध्यनजर गर्दै आगामी आ.व. २०७८/७९ को आर्थिक वृद्धिदरको अनुमान गरिएको तथा सो बमोजिम लक्ष्य परिमार्जन गरिएको छ। सो अनुसार वास्तविक क्षेत्र अन्तर्गत उत्पादन, रोजगारी र आयका साथै मौद्रिक तथा वित्तीय क्षेत्र एवम् बाह्य क्षेत्रको खाका तर्जुमा गरिएको छ। दोस्रो र तेस्रो वर्षको लक्ष्य पन्ध्रौं योजनामा निर्धारित लक्ष्य उल्लेख गरिएको छ। उल्लिखित सूचकहरूको विद्यमान स्थिति तथा आगामी ३ वर्षको अपेक्षित उपलब्धि तालिका-१ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

### तालिका १: सूचकहरूको विद्यमान स्थिति तथा आगामी ३ वर्षको अपेक्षित उपलब्धि

क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाइ	योजनाको लक्ष्य २०८०/८१ सम्म	२०७६/७७ को उपलब्धि	२०७७/७८ को उपलब्धि	२०७८/७९ को उपलब्धि
१.	वार्षिक आर्थिक वृद्धिदर	प्रतिशत	१०.३	-२.१	३.८	५.८४
	कृषि	प्रतिशत	५.८	२.२	२.९	२.३०
	गैरकृषि	प्रतिशत	११.९	-३.९	४.४	६.८८
	उद्योग	प्रतिशत	१४.६	-३.८	४.४	१०.१९
	सेवा	प्रतिशत	१०.७	-४.०	४.२	५.९३
२.	मुद्रास्फिति दर	प्रतिशत	६.०	६.१५	३.६	६.०९
३.	भुक्तानी सन्तुलन	रु अर्ब (+/-)	१०.०	२८२४१	६८१	-२६९८१
४.	प्रतिव्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय	अमेरिकी डलर	१५९५	११३९	१२४६	१,३८१
५.	मानव विकास सूचकांक	सूचकांक	०.६२४	०.५८७	०.६०२	०.६०२
६.	निरपेक्ष गरिबीको रेखामुनी रहेको जनसंख्या	प्रतिशत	९.५	१८.८	१८.७	१८.७
६.	बहुआयामिक गरिबी	प्रतिशत	११.५	१९.५	१९.५	१७.४
७.	आर्थिक जोखिम सूचकांक (EVI)	सूचकांक	२२	२८.३	२४.२	२४.७
८.	मानव सम्पत्ति सूचकांक (HAI)	सूचकांक	७८	६७.९	७५	७४.९

## तालिका २: मध्यमकालीन समष्टिगत आर्थिक लक्ष्य

क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाइ	२०७६/७७ को उपलब्धि	२०७७/७८ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१.	वार्षिक आर्थिक वृद्धिदर	प्रतिशत	-२.१	४.०	७.०	९.६	१०.३
	• कृषि, वन तथा मत्स्य	प्रतिशत	२.२	२.६	३.९	५.६	५.६
	• गैरकृषि	प्रतिशत	-३.९	४.६	८.२	११.२	११.९
	• उद्योग	प्रतिशत	-३.८	४.९	१०.४	१३.५	१५.७
	• सेवा	प्रतिशत	-४.०	४.४	७.७	१०.७	११.०
२.	मुद्रास्फीति	प्रतिशत	६.१५	३.६	६.५	६.०	६.०
३.	भुक्तानी सन्तुलन	रु अर्ब (+/-)	२८२४१	१.२३	-२०.०	५	१०
४.	प्रतिव्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय	अमेरिकी डलर	१,१३९	१,१९६	१,३२९	१,४५६	१,५९५
५.	आर्थिक जोखिम सूचकांक (EVI)	सूचकांक	२८.३	२४.२	२४	२३.५	२३
६.	मानव सम्पत्ति सूचकांक (HAI)	सूचकांक	६७.९	७५	७६	७७	७८

## मध्यमकालीन नतिजा खाका

पन्ध्रौं योजनाको आधारमा योजनाले लिएका राष्ट्रिय लक्ष्य र विषय क्षेत्रगत अपेक्षित उपलब्धि प्राप्त गर्न सहयोग पुग्ने गरी आगामी तीन आर्थिक वर्षको समष्टिगत नतिजा खाका निर्धारण गरिएको छ । सो खाका निर्धारण गर्दा चालु आ.व. २०७७/७८ को अनुमानित उपलब्धि तथा माथि उल्लेख भए बमोजिम आगामी आ.व. २०७८/७९ को लक्ष्य गरिएको छ । नतिजा खाकाको दोस्रो र तेस्रो वर्षको लक्ष्य पन्ध्रौं योजनामा निर्धारित लक्ष्य उल्लेख गरिएको छ । समृद्धि र सुखका राष्ट्रिय लक्ष्य तथा गन्तव्य सूचक तालिका २ र ३ मा प्रस्तुत गरिएका छन् । आ.व. २०७७/७८ को अनुमानित उपलब्धि र मध्यमकालीन लक्ष्य विषय क्षेत्रगत मन्त्रालय तथा निकायबाट प्राप्त विवरण तथा पन्ध्रौं योजनाको नतिजा खाकाको आधारमा उल्लेख गरिएको छ ।

### तालिका ३: समृद्धिका मध्यमकालीन राष्ट्रिय लक्ष्य र गन्तव्य

क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाइ	२०७६/७७ को उपलब्धि	२०७७/७८ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१	उच्च र समतामूलक राष्ट्रिय आय						
१.१	औद्योगिक राष्ट्रको स्तरको उच्च आय						
१.१.१	वार्षिक आर्थिक वृद्धिदर	प्रतिशत	-२.१	४.०	७.०	९.६	१०.३
१.१.२	प्रतिव्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय	अमेरिकी डलर	१,१३९	१,१९६	१,३२९	१,४५६	१,५९५
१.२	गरिबीको अन्त्य						
१.२.१	गरिबीको रेखामुनि रहेको जनसङ्ख्या (निरपेक्ष गरिबी)	प्रतिशत	-	-	१३.०	११.२	९.५
१.३	राष्ट्रिय आम्दानीमा तल्लो ४० प्रतिशत जनसङ्ख्याको हिस्सा						
१.३.१	आम्दानीमा माथिल्लो १० प्रतिशत र तल्लो ४० प्रतिशत जनसङ्ख्याको अनुपात	अनुपात	-	-	१.२७	१.२६	१.२५
१.३.२	सम्पत्तिमा आधारित जिनी गुणक	गुणक	-	-	०.३०	०.२९	०.२९
२	मानवपुँजी निर्माण तथा सम्भावनाको पूर्ण उपयोग						
२.१	स्वस्थ र लामो आयु भएका नेपाली						
२.१.१	अपेक्षित आयु (जन्म हुँदाको)	वर्ष	७०.६	७०.८	७१.५	७२.०	७२.०
२.१.२	मातृ मृत्युदर (प्रति लाख जीवित जन्ममा)	संख्या	२३९	२३९	१५०	१२५	९९
२.१.३	५ वर्ष मुनिको बाल मृत्युदर (प्रति हजार जीवित जन्ममा)	संख्या	२८	२८	२७	२६	२४

क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाइ	२०७६/७७ को उपलब्धि	२०७७/७८ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
२.१४	किशोरी अवस्थाको प्रजनन (१९ वर्ष मुनि)	प्रतिशत	६३	६३	६२	६	६
२.२	गुणस्तरीय, रोजगारमूलक तथा जीवनोपयोगी शिक्षा प्राप्त नागरिक						
२.२.१	साक्षरता दर (१५ वर्ष माथि)	प्रतिशत	५८	६२	८५	९५	९५
२.२.२	युवा साक्षरता दर (१५-२४ वर्ष)	प्रतिशत	९२	९२	९४	९८	९९
२.२.३	आधारभूत तह (१-८) मा खुद भर्नादर	प्रतिशत	९३.४	९४.७	९९	९९	९९
२.२.४	माध्यमिक तह (९-१२) मा खुद भर्नादर	प्रतिशत	४७.६	५१.२	५७	६०	६५
२.२.५	उच्च शिक्षामा कुल भर्नादर	प्रतिशत	१४.४	१५.५	१८	२०	२२
२.२.६	काम गर्ने उमेर समूहका प्राविधिक र व्यावसायिक क्षेत्रमा तालिम प्राप्त जनसङ्ख्या	प्रतिशत	३५	३८	४२	४५	५०
२.३	उत्पादनशील र मर्यादित रोजगारी						
२.३.१	श्रमशक्ति सहभागिता दर (१५ वर्ष माथि)	प्रतिशत	३८.५	४४	४५	४७	४९
२.३.२	रोजगारीमा औपचारिक क्षेत्रको हिस्सा	प्रतिशत	३६.५	४३	४६	४७.५	५०
३	सर्वसुलभ आधुनिक पूर्वाधार एवम् सघन अन्तरआबद्धता						
३.१	सर्वसुलभ, सुरक्षित र आधुनिक यातायात						

क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाइ	२०७६/७७ को उपलब्धि	२०७७/७८ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
३.१.१	सडक घनत्व	कि.मि. प्रति वर्ग कि.मि.	-	-	०.६८	०.६९	०.७४
३.१.२	राष्ट्रिय र प्रादेशिक राजमार्ग (२ लेनसम्म, कालोपत्रे सडक मात्र)	कि.मि.	६३६४	६८७०	१५,०९४	१७,६९४	१९५५०
३.१.३	राष्ट्रिय राजमार्ग (२ लेन माथि, द्रुतमार्ग समेत)	कि.मि.	१५९	२१०	३४५	७४५	११७४
३.१.४	रेलमार्ग	कि.मि.	४८	६०	१९०	२६०	३४८
३.२	पूर्वाधारमा पहुँच तथा आबद्धता						
३.२.१	३० मिनेट सम्मको दूरीमा यातायात पहुँच भएको परिवार	प्रतिशत	-	-	९२	९४	९५
३.२.२	विद्युतमा पहुँच प्राप्त परिवार	प्रतिशत	८६	९१	९७	१००	१००
३.२.३	इन्टरनेटमा पहुँच प्राप्त जनसङ्ख्या	प्रतिशत	७३	८२.७९	८५	८९	९२
४	उच्च र दिगो उत्पादन तथा उत्पादकत्व						
४.१	अर्थतन्त्रमा क्षेत्रगत योगदान						
४.१.१	प्राथमिक क्षेत्र (कृषि, वन र खानी)	प्रतिशत	२६.८	२६.४	२४.७	२४.०	२३.०
४.१.२	द्वितीय क्षेत्र (उत्पादनमूलक उद्योग, विद्युत, ग्यास र पानी, निर्माण)	प्रतिशत	१२.८	१२.५	१६.९	१७.४	१८.१
४.१.३	तृतीय क्षेत्र (सेवा)	प्रतिशत	६०.४	६१.१	५८.४	५८.६	५८.९
४.२	स्वच्छ ऊर्जाको उत्पादन तथा उपभोग						
४.२.१	विद्युत उत्पादन (जडित क्षमता)	मेगावाट	१,४०१	२२७४.४	२९७४	३९९३	५१००
४.२.२	प्रतिव्यक्ति विद्युत उपभोग	किलोवाट घण्टा	२६०	३००	३५०	६००	६५०

क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाइ	२०७६/७७ को उपलब्धि	२०७७/७८ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
४३	व्यापार सन्तुलन						
४३.१	वस्तु तथा सेवाको निर्यात (कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपातमा)	अनुपात	८	८.१	१२.६	१४.१	१५.७
४३.२	वस्तु तथा सेवाको आयात (कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपातमा)	प्रतिशत	४०.१	४२.५	५०.९	५१.०	५१.०
४४	राष्ट्रिय तथा क्षेत्रगत उत्पादकत्व						
४४.१	श्रम उत्पादकत्व	रु हजारमा	१८४.६	२३०	१४६	२६१	२७६
४४.२	कृषि उत्पादकत्व (प्रमुख बाली)	मेट./ हेक्टर	-	-	३.७	३.९	४.०
४४.३	सिँचाइयोग्य भूमिमध्ये वर्षैभरि सिँचाइ सुविधा पुगेको भूमि	प्रतिशत	-	-	३९	४४	५०
४४.४	प्रति पर्यटक खर्च (प्रति दिन)	अमेरिकी डलर	४८	७८	७८	८५	१००

**तालिका ४: सुखका मध्यमकालीन राष्ट्रिय लक्ष्य र गन्तव्य सूचक**

क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाइ	२०७६/७७ को उपलब्धि	२०७७/७८ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
५	परिष्कृत तथा मर्यादित जीवन						
५.१	नागरिक स्वस्थता तथा सन्तुष्टि						
५.१.१	मानव विकास सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.५९१	०.६०२	०.६११	०.६१८	०.६२४
५.१.२	नागरिक सन्तुष्टिको अनुभूति सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	४८	४८	४९	५०	५१
५.१.३	बहुआयामिक गरिबीमा रहेको जनसङ्ख्या	प्रतिशत	१९.५	१७.४	१५.५	१३.५	११.५
५.१.४	५ वर्ष मुनिका कम तौल भएका बालबालिका	प्रतिशत	२४.३	२४.४	१९	१८	१८

क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाइ	२०७६/७७ को उपलब्धि	२०७७/७८ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
५.१.५	३० मिनेटको दूरीमा स्वास्थ्य संस्थामा पहुँच भएको घर-परिवार	प्रतिशत	६१.८	६५	७३	७५	८०
५.२	सुरक्षित तथा सुविधासम्पन्न आवास						
५.२.१	सुरक्षित आवासमा बसोबास गर्ने जनसङ्ख्या	प्रतिशत	४५	५०	५४	५७	६०
५.२.२	आधारभूत खानेपानी सुविधा पुगेको जनसङ्ख्या	प्रतिशत	९१	९४	९५	९७	९९
५.२.३	उच्च मध्यमस्तरको खानेपानी सुविधा पुगेको जनसङ्ख्या	प्रतिशत	२३	२८	३४	३६	४०
५.३	भौतिक तथा आधुनिक सम्पत्ति माथिको समतामूलक पहुँच वा स्वामित्व						
५.३.१	आपत्ति स्वामित्वको आवासमा बसोबास गर्ने परिवार	प्रतिशत	८७	८७	८८	८८	८९
५.३.२	सार्वजनिक धितोपत्रमा लगानी गर्ने जनसङ्ख्या	प्रतिशत	६	८	११	१६	२०
६	सुरक्षित, सम्य र न्यायपूर्ण समाज						
६.१	विभेद, हिंसा र अपराधमुक्त समाज						
६.१.१	लैङ्गिक विकास सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.९३३	०.९३३	०.९५१	०.९५७	०.९६३
६.१.२	लैङ्गिक असमानता सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.४५	०.४५	०.४३	०.४१	०.३९
६.१.३	जीवनकालमा शारीरिक वा मानसिक वा यौन हिंसा पीडित महिला	प्रतिशत	२४.४	२२	१७.८	१६	१३



क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाइ	२०७६/७७ को उपलब्धि	२०७७/७८ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
६.१४	दर्ता भएका लैङ्गिक हिसा लगायतका अपराधका घटना र अनुसन्धानको अनुपात	अनुपात	९१.१	७२.७८	९५	९५	१००
६.२	सामाजिक- सांस्कृतिक विविधता						
६.२.१	मातृभाषामा पठनपाठन हुने विद्यालय	सत्या	२८०	२८०	३००	३१२	३२४
६.२.२	विश्वसम्पदा सूचीमा सूचीकृत सम्पदा	सत्या	१०	१०	११	१२	१२
६.३	सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण						
६.३.१	आधारभूत सामाजिक सुरक्षामा आबद्ध जनसङ्ख्या	प्रतिशत	३१	३२	४७	५४	६०
६.३.२	राष्ट्रिय बजेटमा सामाजिक सुरक्षा खर्च	प्रतिशत	१२.४	१२.९	११.५३	१३.३	१३.७
७	स्वस्थ र सन्तुलित पर्यावरण						
७.१	प्रदुषणमुक्त र स्वच्छ वातावरण						
७.१.१	ऊर्जा उपभोगमा नवीकरणीय ऊर्जाको अनुपात	प्रतिशत	८	९	१०	११	१२
७.१.२	वायु प्रदुषणको औसत मात्रा (पि पि एम २.५)	माइक्रोग्राम प्रति घमि	५०	४८	४४	४२	४०
७.२	पर्यावरणीय सन्तुलन र दिगो उपयोग						
७.२.१	वनजंगल घनत्व	रूख प्रति हेक्टर	४३०	४४०	४४०	४४०	४५०
७.२.२	काठ उत्पादन	घनफिट (लाख)	२००	१५०	२५०	२७५	३००

क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाइ	२०७६/७७ को उपलब्धि	२०७७/७८ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
७३	जलवायु परिवर्तन अनुकूलनशीलता						
७३.१	अनुकूलन योजना तयार भई कार्यान्वयन भएका स्थानीय तह	संख्या	२८०	३५०	५५०	६००	६५०
८	सुशासन						
८.१	विधिको शासन						
८.१.१	विधिको शासन सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	-०.५४	-०.२७	०.५६	०.५७	०.५८
८.१.२	विश्वव्यापी प्रतिस्पर्धी सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	५१.५७	५१.५७	५७०	५९०	६००
८.१.३	ब्यवसाय सहजीकरण सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	६३.२	६४.५	६६	६७	६८
८.१.४	भ्रमण तथा पर्यटन प्रतिस्पर्धी सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	-	-	३६	३७	३८
८.२	सार्वजनिक सदाचार, पारदर्शिता र जवाफदेहिता						
८.२.१	भ्रष्टाचार न्यूनीकरण अनुभूति सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	३४	३५	३८	४०	४१
८.२.२	'हेलो सरकार' मा प्राप्त उजुरीको फर्छ्यौट	प्रतिशत	४८	७०	७८	८८	९८
८.२.३	कुल आर्थिक प्रतिष्ठान मध्ये दर्ता नभएका (अनौपचारिक) प्रतिष्ठानको अनुपात	प्रतिशत	४१	३३	२५	१७	१०
८.२.४	दर्ता भएका मध्ये लेखा राख्ने आर्थिक प्रतिष्ठानको अनुपात	प्रतिशत	५६	६०	६४	६७	७०
९	सबल लोकतन्त्र						
९.१.१	निर्वाचनमा मतदाताको सहभागिता	प्रतिशत	६८.६७	६८.६७	६८.६७	७२	७२
९.१.२	मुद्दा फैसला	प्रतिशत	५६.५	६०	६०	६०	६०
९.१.३	फैसला कार्यान्वयन	प्रतिशत	३७.५५	५०	५०	५०	५०
१०	राष्ट्रिय एकता, सुरक्षा र सम्मान						
१०.१	नेपालीत्वको उच्च भावना						

क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाइ	२०७६/७७ को उपलब्धि	२०७७/७८ को अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१०.१.१	राष्ट्रिय परिचय-पत्र प्राप्त गरेका नेपाली नागरिक	प्रतिशत	०.३३	०.३३	३०	५०	६०
१०.१.२	नेपालीलाई गन्तव्य मुलुकको अध्यागमनमा प्रवेशाज्ञा प्रदान गर्ने मुलुक	सर्त्या	३५	३५	३६	३७	३८
१०.२	मानव तथा अन्य सुरक्षा						
१०.२.१	पाँच वर्षमुनिका बालबालिकाको जन्म दर्ता	प्रतिशत	६३	७७	८५	९०	९५
१०.२.२	आधारभूत खाद्य सुरक्षाको स्थितिमा रहेका परिवार	प्रतिशत	५६	६३	७०	७५	८०
१०.२.३	आत्महत्या दर (प्रति लाख जनसङ्ख्यामा)	संख्या	-	-	७	६	५
१०.३	विपद् उत्थानशील समाज र अर्थतन्त्र						
१०.३.१	विपद्का घटनाबाट प्रभावित परिवार संख्या	प्रति हजार	१५	४४२	४.०	३.८	३.६
१०.३.२	विपद्का घटनाबाट मृत्यु भएको जनसङ्ख्या	प्रति लाख	१.५	१.१८	१.१	१.०	१.०
१०.४	अत्यावश्यक वस्तु र सेवामा आत्मनिर्भरता						
१०.४.१	कुल आयातमा अत्यावश्यक वस्तु (कृषि उपज, जीवजन्तु र खाद्य पदार्थ) को अंश	प्रतिशत	१३	११	९	७	५

### मध्यमकालीन बजेट खाका

आगामी तीन वर्षको अवधिमा कुल सरकारी बजेट रू. ५४ खर्ब २३ अर्ब ७२ करोड ९२ लाख (प्रचलित मूल्यमा) रहने प्रक्षेपण गरिएको छ। यस मध्ये चालु खर्च रू. २१ खर्ब ३४ अर्ब ४२ करोड ५५ लाख र पुँजीगत खर्च रू. १३ खर्ब ५६ अर्ब ९३ करोड ४० लाख रहने प्रक्षेपण गरिएको छ। साथै वित्तीय व्यवस्थातर्फ रू. ७ खर्ब ९ अर्ब ८१ करोड ६१ लाख बाँडफाँट गर्नुपर्ने अनुमान रहेको छ। त्यसैगरी स्रोत परिचालनतर्फ राजस्वबाट रू. ३६ खर्ब १ अर्ब २ करोड ६ लाख, वैदेशिक अनुदान रू. १ खर्ब ६५ अर्ब ११ करोड ९९ लाख, वैदेशिक ऋण रू. ८ खर्ब ९० अर्ब ६८ करोड ८७ लाख र आन्तरिक ऋणबाट रू. ७ खर्ब ६६ अर्ब ९० करोड व्यहोरिने प्रक्षेपण गरिएको छ। यस सम्बन्धी विवरण तालिका ४ मा उल्लेख गरिएको छ।

**तालिका ५: त्रिवर्षीय बजेट विनियोजन तथा प्रक्षेपण (प्रचालित मूल्यमा)**

(रु. लाखमा)

विवरण	आ.व. २०७६/७७ को यथार्थ	आ.व. २०७७/७८ को संशोधित अनुमान	मध्यमकालीन बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण			तीन वर्षको कुल
			२०७८/७९ को अनुमान	२०७९/८० को प्रक्षेपण	२०८०/८१ को प्रक्षेपण	
बजेट अनुमान						
चालु खर्च	४३३८९२३	४५१४३०४	६७७९९५२	६७६४३७४	७५९९९२९	२९३४४२६६
पूँजीगत खर्च	१८९१४०१	२२८८९५४	३७८०९७७	४४७७१८५	५३१११७८	१३५६९३४०
वित्तीय व्यवस्था	११७९०१६	१०४२८५२	१८९४३७६	२४११९३६	२७९१८४९	७०९८१६१
वित्तीय हस्तान्तरण	३५०३९९१	३९४६३२८	३८७२९८७	४०७७५०५	४२७५०४४	१२२२५५३६
कुल	१०९१३३३१	११७९२४३८	१६३२८२९२	१७९३१०००	१९९७८०००	५४२३७२९२
स्रोत अनुमान						
राजस्व*	७४११२५८	८६७४२०	१०५०८२०६	११८३४०००	१३६६८०००	३६०१०२०६
वैदेशिक अनुदान	२३७१८८	३०७७०४	५९९१९९	५५२०००	५०००००	१६५११९९
वैदेशिक ऋण	११६६४३९	१५१७८२६	२८३०८८७	२९०००००	३१७६०००	८९०६८८७
आन्तरिक ऋण	१९४९०००	२२४०१००	२३९००००	२६४५०००	२६३४०००	७६६९०००
कुल	१०७६३८८५	१२७३९९५०	१६३२८२९२	१७९३१०००	१९९७८०००	५४२३७२९२
बचत (-) न्यून (+)	१४९४४६	-९४७५१२	०	०	०	०

पुनश्च: \*संघीय विभाज्य कोषबाट प्रदेश र स्थानीय तहमा बाँडफाँट हुने राजस्व तथा प्रदेश र स्थानीय तहका अधिकार क्षेत्रभित्र परिचालन हुने राजस्व रकम समावेश गरिएको छैन ।

## अनुसूची - ८

## आर्थिक वर्ष २०७८/७९को विकास कार्यक्रम तथा बजेट

वार्षिक बजेटमा विकास कार्यक्रम/आयोजनाको विवरण समावेश गरी विगतमा बेग्लै दस्तावेजको रूपमा वार्षिक विकास कार्यक्रम प्रकाशन हुँदै आएको थियो। मध्यमकालीन खर्च संरचनामा तीन आर्थिक वर्षको समष्टिगत आर्थिक खाका, नतिजा खाका र बजेट खाका समावेश हुने हुँदा आगामी आर्थिक वर्ष सञ्चालन हुने विकास कार्यक्रम/आयोजनालाई पनि यसमा समावेश गर्नु उपयुक्त हुने भएकाले पहिलो पटक मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अभिन्न अंगको रूपमा वार्षिक विकास कार्यक्रम समावेश गरिएको छ। यसबाट मध्यमकालीन खर्च संरचना थप प्रभावकारी हुने अपेक्षा छ।

आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा सञ्चालन हुने विकास आयोजना र कार्यक्रमको बजेट रकमको बाँडफाँट देहायका तालिकामा दिइएको छ। आ.व. २०७८/७९ को लागि प्रस्तावित बजेटको साधारण, विकास तथा प्रदेश र स्थानीय तहलाई प्रदान गरिएको अनुदानको वर्गीकरण अनुसारको विनियोजित रकम देहायको तालिका १, २ र ३ मा उल्लेख गरिएको छ।

**तालिका १. साधारण तथा विकास बजेट र प्रदेश र स्थानीय तहलाई प्रदान गरिएको अनुदान रकम**  
(रकम रू. लाखमा)

क्र. सं.	खर्च	आ.व. २०७६/७७ को यथार्थ		आ.व. २०७७/७८ को संशोधित अनुमान		२०७८/७९ को विनियोजन	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	साधारण	४२००२८९	३८.५	४३८४८२२	३७.२	६०७००८३	३७.२
२	विकास कार्यक्रम	३२०९२०२	२९.४	३४६९६५९	२९.४	६३८५२२२	३९.९
३	प्रदेश र स्थानीय तहलाई प्रदान गरिएको अनुदान	३५०३९९९	३२.९	३९४६३२८	३३.५	३८६२९८७	२३.७
	जम्मा	१०९९३४८२	१००	११७९२८०९	१००	१६३२८२९२	१००

**तालिका २. चालु, पुँजीगत र वित्तीय व्यवस्थाको आधारमा विकास कार्यक्रमको विनियोजित बजेट**  
(रकम रू. लाखमा)

क्र.सं.	खर्च	बजेट	
		रकम	प्रतिशत
१	चालु खर्च	१,९५९,९९८	३०.७
२	पुँजीगत खर्च	३,४६४,९९४	५२.७
३	वित्तीय व्यवस्था	१,००९,९९०	१६.६
	जम्मा	६,३८५,२२२	१००.०

**तालिका ३. विषय क्षेत्रगत विकास कार्यक्रम/आयोजनाको रणनीतिक स्तम्भ, प्राथमिकताक्रम तथा बजेट संकेत अनुसारको विवरण**

क्र.सं	विषय क्षेत्र	रणनीतिक स्तम्भ								प्राथमिकताक्रम		लैंगिक संकेत		
		१	२	३	४	५	६	७	८	१	२	१	२	३
१	कृषि तथा पशुपन्छी विकास	३			१९	१		१	२	२४	२	१४	११	१
२	भूमि व्यवस्था				२	१		१	२	६		२	२	२
३	सहकारी तथा गरिबी निवारण				१		२			२	१		२	१
४	वन तथा वातावरण	१	३		२			९		१४	१	७	७	१
५	अर्थ			१	४			१	४	६	४	४	३	३
६	उद्योग	३			१			३		७		२	१	४
७	वाणिज्य तथा आपूर्ति		२	२	१					५			४	१
८	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन	२		६	१		५			९	५	५	२	७
९	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि		६							४	२	६		
१०	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या		२८			१				१२	१७	१२	१७	
११	खानेपानी	१	१९					१		१६	५	८	७	६
१२	युवा तथा खेलकुद		१	२						३			२	१
१३	महिला,बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक	१				१	३			५		५		
१४	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा	१	२			१				३	१		३	१
१५	ऊर्जा	७		८	१८			१		३२	२	१०	१५	९
१६	जलस्रोत				१			७		७	१		६	२
१७	सिंचाइ	५			१७					१९	३	८	१३	१
१८	जल तथा मौसम विज्ञान							२		२			१	१
१९	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात	१०	६	४५				१		५६	६	३	४६	१३
२०	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि			१				१		२			१	१
२१	शहरी विकास		१	१०				१	५	१०	७	३	१०	४
२२	पुनर्निर्माण							१		१				१
२३	संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन		१	९	२		१		४	१४	३	४	१३	
२४	गृह						३	१		४			२	२
२५	योजना तथा तथ्याङ्क								४	२	२	१	२	१
२६	अर्थ - विविध (विकास)			३				१	१	३	२	१	४	
जम्मा	३४	६९	८७	६९	५	१४	२९	२५	२६८	६४	९५	१७४	६३	६०

	जलवायु संकेत			दिगो विकास संकेत																	जम्मा	
	१	२	३	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७		
	२	१६	८		२६																	२६
	१		५		२								२					१				६
			३	३																		३
	१३	२														७		८				१५
		२	८		२						१	२			१					२	१	१०
		१	६									७										७
	१		४			१															४	५
		१	१३									३	६		५							१४
			६	१			५															६
		१	२८			२९																२९
	१०	५	६					१	२०													२१
			३				३															३
			५	१				३					१									५
		१	३									४										४
	१३	१२	९							३३					१							३४
	५	२	१												६		२					८
	८	११	३		२२																	२२
	१		१													२						२
	२	१८	४२	११							१	४८		२								६२
			२										२									२
	१	४	१२						१			१		१२					१	१	१	१७
			१											१								१
	२	४	११	४	१	१			१		१	६		१							२	१७
		१	३			१										१					२	४
			४										२								२	४
	१	१	३									३		१							१	५
	८२	१९०	२०	५५	३२	८	४	२२	३३	१०	७५	५	२८	२	१२	०	१०	१०	६	३३२		









नेपाल सरकार  
राष्ट्रिय योजना आयोग  
सिंहदरबार, काठमाडौं